

مرکز تحقیقات اسلامی

اصفهان

گامی

عمر الکریم
علیه السلام

www.ghaemiyeh.com
www.ghaemiyeh.org
www.ghaemiyeh.net
www.ghaemiyeh.ir

قرآن، مہدی
و
جو انانک

محمد رضا خسروی

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

قرآن ، مهدي (عجل الله فرجه) و جوانان

نویسنده:

محمد رضا نصوری

ناشر چاپی:

بنیاد فرهنگی حضرت مهدي موعود (علیه السلام)

ناشر دیجیتال:

مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان

فهرست

۵	فهرست
۱۰	قرآن، مهدی (عج) و جوانان
۱۰	مشخصات کتاب
۱۰	اشاره
۱۴	فهرست مطالب
۲۰	مقدمه
۲۷	بخش اول: جوان و قرآن
۲۷	اشاره
۲۹	۱. جوان بت شکن
۳۰	۲. جوان صبور
۳۰	۳. جوان پاک دامن
۳۱	۴. جوان پاک سرشت
۳۱	۵. جوان غیور
۳۲	۶. جوان شجاع
۳۲	۷. جوان پندپذیر
۳۳	۸. جوان مؤمن
۳۵	بخش دوم: یاران جوان
۳۵	اشاره
۳۷	الف. عصر بعثت
۳۷	اشاره
۴۲	۱. جان پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم
۴۳	۲. نماینده پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم
۴۴	۳. هم سفر پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم
۴۵	۴. شاگرد پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم

- ٤٥ ..... ٥. زائر پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم
- ٤٦ ..... ٦. همراه پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم
- ٤٦ ..... ٧. دلدادہ پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم
- ٤٧ ..... ٨. مبلّغ پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم
- ٤٧ ..... ٩. فرماندار پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم
- ٤٨ ..... ١٠. فرمانده پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم
- ٤٩ ..... ١١. مرید پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم
- ٥٠ ..... ١٢. یار پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم
- ٥١ ..... ب. واقعه عاشورا
- ٥١ ..... اشاره
- ٥١ ..... ١. عباس بن علی علیه السلام
- ٥٢ ..... ٢. علی بن الحسین علیه السلام
- ٥٣ ..... ٣. ابراهیم بن علی
- ٥٣ ..... ٤. جعفر بن علی
- ٥٤ ..... ٥. عبدالله بن علی
- ٥٤ ..... ٦. عثمان بن علی علیه السلام
- ٥٥ ..... ٧. عبدالله بن مسلم بن عقیل
- ٥٥ ..... ٨. عبدالله بن عقیل
- ٥٦ ..... ٩. عبدالله محسن بن عقیل
- ٥٦ ..... ١٠. جعفر بن عقیل بن ابی طالب
- ٥٦ ..... ١١. ابوبکر بن علی
- ٥٦ ..... ١٢. محمد بن ابی سعید بن عقیل
- ٥٧ ..... ١٣. عمرو بن جناده
- ٥٧ ..... ١٤. محمد بن مسلم بن عقیل
- ٥٧ ..... ج. عصر ظهور
- ٥٧ ..... اشاره

۱. صفای باطن ۵۹
۲. زیباگرایی ۷۲
۳. شجاعت و شهامت ۷۳
۴. انقلاب درونی و هیجان ۷۵
۵. نوگرایی ۷۶
- بخش سوم: حکومت جهانی جوانان ۸۰
- اشاره ۸۰
- رهبر جوان ۸۲
- بخش چهارم: وظایف جوان منتظر ۹۲
- اشاره ۹۲
۱. معرفت ۹۳
- اشاره ۹۳
- الف. امام شناسی ۹۴
- اشاره ۹۴
- علم امام ۹۶
- عصمت امام ۹۶
- آراستگی به کمالات اخلاقی ۹۷
- نصب امام از سوی خدا ۹۸
- ب. حق شناسی ۱۰۳
- اشاره ۱۰۳
۱. حق وجود ۱۰۴
۲. حق بقای در دنیا ۱۰۴
۳. حق خویشاوندی با پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم ۱۰۴
۴. حق نعمت و واسطه آن ۱۰۵
۵. حق پدر بر فرزند ۱۰۵
۶. حق سید بر بنده ۱۰۵

- ۱۰۵ ..... ۷. حق عالم بر دانش پژوه
- ۱۰۶ ..... ۸. حق امام بر مردم
- ۱۰۶ ..... ج. آسیب شناسی
- ۱۰۶ ..... اشاره
- ۱۰۸ ..... برداشت نادرست از انتظار
- ۱۰۸ ..... تعجیل
- ۱۰۹ ..... توقیت (تعیین زمان ظهور)
- ۱۱۱ ..... ملاقات گزایی
- ۱۱۱ ..... مدعیان دروغین مهدویت و نیابت خاصه و عامه
- ۱۱۱ ..... اشاره
- ۱۱۳ ..... عدم پیروی از ولایت فقیه و نواب عام
- ۱۱۳ ..... ۲. محبت امام
- ۱۱۳ ..... اشاره
- ۱۱۵ ..... محبوب کیست؟
- ۱۱۶ ..... محبت طرفینی
- ۱۱۷ ..... محبت و هدایت
- ۱۱۸ ..... لازمه های محبت
- ۱۱۹ ..... ۳. اطاعت
- ۱۱۹ ..... اشاره
- ۱۲۲ ..... انتظارات امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف از جوانان
- ۱۲۴ ..... جوان در آخرالزمان
- ۱۲۶ ..... دعای امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف
- ۱۲۹ ..... ۴. فعالیت
- ۱۲۹ ..... اشاره
- ۱۳۱ ..... ۱. بینش عمیق
- ۱۳۱ ..... اشاره

- الف. بینش عمیق به حق تعالی ۱۳۲
- ب. بینش عمیق به امام علیه السلام ۱۳۴
- ج. بینش عمیق به انسان و هستی ۱۳۶
۲. طرح و برنامه جهانی ۱۳۷
۳. جهاد و مبارزه جهانی ۱۳۸
۴. شجاعت ۱۴۰
۵. اینار ۱۴۰
۶. بردباری ۱۴۲
۷. یکدلی ۱۴۳
۸. استواری ۱۴۴
- کتابنامه ۱۴۷
- درباره مرکز ۱۶۱

قرآن، مهدی (عج) و جوانان

مشخصات کتاب

عنوان و نام پدیدآور: قرآن، مهدی (عج) و جوانان/محمدرضا نصوری

مشخصات نشر: قم: بنیاد فرهنگی حضرت مهدی موعود (عج)، 1389.

مشخصات ظاهری: [119]ص.

وضعیت فهرست نویسی: در انتظار فهرستنویسی (اطلاعات ثبت)

شماره کتابشناسی ملی: 4145336

ص: 1

اشاره

قرآن، مهدی (عج) و جوانان

مؤلف/ محمدرضا نصوری

ناشر/ بنیاد فرهنگی حضرت مهدی موعود(عج)

ویراستار/ محمدرضا مجیری

صفحه آرا/ رضا فریدی

چاپ/ کمال الملک

نوبت چاپ/ پانزدهم _ تابستان 1391

شمارگان/ پنج هزار نسخه

قیمت/ 2000 تومان

مراکز پخش:

1. قم: مرکز تخصصی مهدویت/ خیابان شهدا / کوچه آمار (22)/ بن بست شهید علیان

ص. پ: 119-37135 / تلفن: 7737801 / فاکس: 7737160

2. تهران: بنیاد فرهنگی حضرت مهدی موعود(عج) / تلفن: 4-88998601 / فاکس: 88981389 / ص. پ: 15655-355

WWW.IMAMMAHDI313.COM

info@imammahdi-s.com

ISBN: 978-964-7428-41-5

ص: 3

بخش اول: جوان و قرآن 15

1. جوان بت شکن 17

2. جوان صبور 18

3. جوان پاک دامن 18

4. جوان پاک سرشت 19

5. جوان غیور 19

6. جوان شجاع 20

7. جوان پندپذیر 20

8. جوان مؤمن 21

بخش دوم: یاران جوان 23

الف. عصر بعثت 25

1. جان پیامبر صلی اللہ علیہ و آلہ و سلم 29

2. نماینده پیامبران صلی اللہ علیہ و آلہ و سلم 30

3. ہم سفر پیامبر صلی اللہ علیہ و آلہ و سلم 31

4. شاگرد پیامبر صلی اللہ علیہ و آلہ و سلم 32

5. زائر پیامبر صلی اللہ علیہ و آلہ و سلم 32

6. ہمراہ پیامبر صلی اللہ علیہ و آلہ و سلم 33

7. دلدادہ پیامبر صلی اللہ علیہ و آلہ و سلم 33

8. مبلغ پیامبر صلی اللہ علیہ و آلہ و سلم 34

9. فرماندار پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم 34

10. فرمانده پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم 35

11. مرید پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم 36

12. یار پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم 37

ب. واقعه عاشورا 38

1. عباس بن علی علیه السلام 38

2. علی بن الحسین علیه السلام 39

ص: 5

3. ابراهيم بن علي 40

4. جعفر بن علي 40

5. عبدالله بن علي 41

6. عثمان بن علي عليه السلام 41

7. عبدالله بن مسلم بن عقيل 42

8. عبدالله بن عقيل 42

9. عبدالله محسن بن عقيل 43

10. جعفر بن عقيل بن ابي طالب 43

11. ابوبكر بن علي 43

12. محمد بن ابي سعيد بن عقيل 44

13. عمرو بن جناده 44

14. محمد بن مسلم بن عقيل 44

ج. عصر ظهور 44

چرا جوان؟ 45

1. صفای باطن 46

2. زیباگرایی 59

3. شجاعت و شهامت 60

4. انقلاب درونی و هیجان 63

5. نوگرایی 64

بخش سوم: حکومت جهانی جوانان 67

رهبر جوان 69

1. معرفت 80

الف. امام شناسی 81

علم امام 83

عصمت امام 83

آراستگی به کمالات اخلاقی 84

نصب امام از سوی خدا 85

ب. حق شناسی 90

1. حق وجود 91

2. حق بقا در دنیا 91

3. حق خویشاوندی با پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم 91

4. حق نعمت و واسطه آن 92

5. حق پدر بر فرزند 92

6. حق سید بر بنده 92

7. حق عالم بر دانش پژوه 93

8. حق امام بر مردم 93

ج. آسیب شناسی 94

ص: 6

برداشت نادرست از انتظار 95

تعجیل 96

توقیت 96

ملاقات گرای 98

مدعیان دروغین مهدویت و نیابت خاصه و عامه 99

عدم پیروی از ولایت فقیه و نواب عام 100

2. محبت امام 101

محبوب کیست؟ 102

محبت طرفینی 103

محبت و هدایت 105

لازمه های محبت 105

3. اطاعت 107

انتظارهای امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف از جوانان 110

جوان در آخرالزمان 111

دعای امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف 113

4. فعالیت 117

1. بینش عمیق 119

الف. بینش عمیق به حق تعالی 119

ب. بینش عمیق به امام علیه السلام 121

ج. بینش عمیق به انسان و هستی 124

2. طرح و برنامه جهانی 125

3. جهاد و مبارزة جهانی 126

4. شجاعت 127

5. ایثار 128

6. بردباری 129

7. یکدلی 131

8. استواری 131

کتابنامه 134

ص: 7

تمام فراز و نشیب دوران زندگی، سه مرحله است: «کودکی، جوانی، پیری». جوانی منزل قدرت و قوت است که دو طرف آن را ضعف و ناتوانی احاطه کرده است؛ بنابراین، بهار عمر، جوانی است. هر فردی در پیمودن راه زندگی و طی کردن پستی ها و بلندی های آن، مانند کوه نوردی است که یک روز دامنه فراز را می پیماید تا خود را به مرتفع ترین قله کوه برساند و روز دیگر از دامنه نشیب عبور می کند تا به آخرین نقطه نزولی برسد.

هنگام پیمودن دامنه فراز، هر روز که بر وی می گذرد، چشم اندازش وسیع تر می شود و نقاط تماشایی را بیشتر می بیند. وقتی به قله کوه قدم می گذارد، به همه جا تسلط می یابد و عالی ترین مناظر را مشاهده می کند؛ برعکس، هنگام پیمودن راه نشیب، هر روز که بر او می گذرد، چشم اندازش محدود تر می شود و نقاط

تماشایی، یکی پس از دیگری پنهان می گردد.

ایام جوانی، رسیدن به مرتفع ترین و عالی ترین منازل زندگی است. از دیدگاه جوان، مناظر زیبا و چشم اندازهای مطبوع و دل انگیز بسیار است. روح جوانان، لبریز از آمال و آرزو و سرشار از عشق و امید است. ایام جوانی، دوران درخشندگی و فروغ زندگی، دوران سرور و شادمانی، ایام قوت و قدرت، زمان نشاط و امید و دوران کار، کوشش، شور و هیجان است. مقام معظم رهبری می فرماید:

وقتی با جوانان هستم و در محیط جوان قرار دارم، احساس من مثل احساس کسی است که در هوای صبحگاه تنفس می کند؛ احساس تازگی و طراوت می کنم. (1)

بی شک، جوانان از مهم ترین سرمایه های یک جامعه به شمار می آیند؛ چون فطرت و طبیعت پاک جوانان همواره با هیجان و پویایی همراه است و طلایه دار کاروان خیر، نیکی و سعادت می باشد.

در تمام جوامع بشری، جوانان سبب نشاط و بالندگی هستند و تأثیر جوانان در هر جامعه با تحولات عظیم اجتماعی و فرهنگی رابطه مستقیم دارد؛ از این رو جوانان پیوسته مورد عنایت ویژه فرستادگان الهی و مصلحان بوده اند. پیشرفت و تعالی هر جامعه در گرو

ص:9

1- کودک، نوجوان و جوان از دیدگاه مقام معظم رهبری، ج2، ص81.

پیشرفت جوانان آن است. نیروی خستگی ناپذیر و فطرت حقیقت پذیر جوانان، تا زمانی که از مسیر الهی خارج نشده، تضمین کننده سعادت و هدایت جامعه است.

جوانان، بازوی قدرتمند دفاع و سازندگی هر جامعه و تأثیرگذارترین افراد در تحولات جامعه اند؛ پس باید تلاش کنیم این نیرو و استعداد عظیم و ارزشمند در مسیر سعادت و بالندگی به کار گرفته شود.

در قرآن و روایات، از این مقطع زیبای زندگی، با عنوان «احسن تقویم» یاد شده است و در روایتی این کلام خداوند متعال (لَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ فِي أَحْسَنِ تَقْوِيمٍ⁽¹⁾) را به دروان جوانی تفسیر فرموده اند.⁽²⁾

پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله و سلم درباره این ایام سفارش خاصی به ابوذر داشته است. آن حضرت می فرماید:

ای ابوذر! جوانی ات را قبل از پیری غنیمت دان.⁽³⁾

جوانی، یکی از نعمت های بسیار مهم الهی است؛ زمان توشه گیری برای آینده و عصر سرنوشت است؛ پس باید قبل از فرارسیدن خزان عمر و از دست دادن بهار زندگانی، از فرصت جوانی بهره برد.

ص: 10

1- تین، (4).

2- دیلمی، ارشاد القلوب، ج 1، ص 41.

3- علامه مجلسی، بحار الانوار، ج 74، ص 75.

در روایات، این دوران را زمینه ای برای آینده و سرنوشت بیان فرموده اند. پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم می فرماید:

قدر جوانی را قبل از فرارسیدن پیری بدان. (1)

به فرموده پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم، با این وجود که در آینده از همه عمر سؤال و جواب می شود، از «جوانی» به طور ویژه سؤال و بازخواست می شود:

انسان در روز قیامت، قدم از قدم بر نمی دارد، مگر این که درباره چهار چیز از او سؤال می شود: از عمرش که در کجا صرف کرده و از جوانی اش که به چه کاری مشغول بوده و از ثروتش که از چه راهی به دست آورده و از دوستی اهل بیت علیهم السلام که چه انجام داده است. (2)

مقام معظم رهبری در تعبیر بسیاری زیبایی می فرماید:

جوانی در انسان، عبارت از دوران خاصی از عمر است که در آن دوران، انسان به شکفتگی و بالفعل شدن بسیاری از استعدادهای خود می رسد؛ یعنی دوران بروز استعدادها و دوران اوج زیبایی ها و جوش استعدادها و توانایی هایی است که در انسان هست. (3)

اگر کسی عمرش را در راه امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف صرف کند، برای این سؤالات بهترین پاسخ را دارد؛ پس چه بهتر که از

ص: 11

1- ارشاد القلوب، ص 17.

2- شیخ صدوق، خصال، ج 1، ص 253؛ العمدة، ص 58.

3- کودک، نوجوان و جوان از دیدگاه مقام معظم رهبری، ج 2، ص 233.

بهار عمر برای خدمت به ولی الله الاعظم عجل الله تعالی فرجه الشریف بهره جست و این ایام را غنیمت شمرد. حضرت امام خمینی رحمة الله در وصیت نامه ای اخلاقی خطاب به فرزندش می گوید:

عزیزم! از جوانی به اندازه ای که باقی است، استفاده کن که در پیری همه چیز از دست می رود؛ حتی توجه به آخرت و خدای متعال. از مکاید بزرگ شیطان و نفس اماره آن است که جوانان را وعده صلاح و اصلاح در زمان پیری می دهد، تا جوانی با غفلت از دست برود، و به پیران وعده طول عمر می دهد، تا لحظه آخر با وعده های پوچ، انسان را از ذکر خدا و اخلاص برای او باز دارد، تا مرگ برسد و در آن حال، ایمان را _ اگر تا آن وقت نگرفته باشد _ می گیرد. پس در جوانی که قدرت بیشتری داری، به مجاهدت برخیز و از غیر دوست _ جلّ و علا _ بگریز و پیوند خود را هر چه بیشتر _ اگر پیوندی داری _ محکم تر کن و اگر خدای نخواستہ نداری، تحصیل کن و در تقویتش همت گمار که هیچ موجودی جز او _ جلّ و علا _ سزاوار پیوند نیست. و پیوند با اولیای او، اگر برای پیوند به او نباشد، حيلة شیطانی است که از هر طریق، سدّ راه حق کند. (1)

نگارنده با تقدیم این اثر به ساحت نورانی حضرت مهدی موعود عجل الله تعالی فرجه الشریف و همه جوانان و مهدی باوران، توفیقات وافر برای همه عزیزان را از خداوند متعال خواستار است.

ص: 12

در پایان، از تلاش همه عزیزان که در تهیه و تدوین این اثر ما را یاری کردند، به خصوص فاضل ارجمند، حجت الاسلام والمسلمین محمدرضا فؤادیان تشکر و قدردانی می‌کنم.

امیدوارم خداوند متعال به همه تلاشگران عرصه مهدویت و شما خوانندگان، لطف و عنایت خاص مرحمت فرماید. در پایان خواهشمندم ما را از نظرات و پیشنهادات خود بهره‌مند فرمایید.

اللهم عجل لولیک الفرج

و من الله التوفیق

سیزده رجب 1428 مطابق با 6/5/1386

حوزه علمیه قم

محمدرضا نصوری

ص: 13

قرآن کلام خداوند است که دستورات الهی در آن نهفته است و انسان می تواند به وسیله انس با قرآن بهره های زیادی ببرد؛ به خصوص جوانان هرچه به قرآن نزدیک شوند، صفا و معنویت خاصی در آن ها جلوه گر خواهد شد و به همان نسبت از انحرافات و فساد اخلاقی به دور خواهند بود. امام سجاد علیه السلام می فرماید:

اگر تمام اهل مشرق و مغرب از دنیا برود، هرگز از تنهایی وحشت نمی کنم، هنگامی که قرآن همراه من باشد. [\(1\)](#)

لذا جوان باید طبق رهنمودهای معصومان علیهم السلام به قرآن اهمیت بیشتری دهد و برای خود برنامه ریزی کند تا هرچه بهتر از این کتاب الهی بهره مند شود.

امام صادق علیه السلام می فرماید:

هر کس در حال جوانی قرآن بخواند و با ایمان هم باشد، قرآن با گوشت و خونسش بیامیزد و خدای بلندمرتبه او را با فرشتگان پیغام برنده و نیک رفتارش رفیق کند و قرآن

ص:16

1- کافی، ج 2، ص 440.

برای او در روز قیامت پرده و مانعی از آتش باشد... (1).

آخرین کتاب آسمانی که در برگینده همه مسائل است، درباره جوان و سیمای او و ویژگی ها و مصادیقی از جوانان موفق در طول تاریخ، مطالبی بیان کرده که به برخی از آنان اشاره می شود:

1. جوان بت شکن

حضرت ابراهیم علیه السلام یکی از چهره های قرآن است که مبارزات و مناظره های دوره های جوانی او در آخرین کتاب آسمانی جلوه های ویژه ای دارد. او با جرات، صراحت و صلابت، همراه منطق، استدلال و قدرت، انسان های زمان خود را به یکتاپرستی دعوت نموده و بت های بی فایده را با تبرش شکست و نابود کرد و تلی از چوب و سنگ به وجود آورد.

مردم از همدیگر می پرسیدند: «چه کسی چنین کاری را انجام داده است؟» عده ای گفتند: «ما شنیده ایم جوانی بت ها را به زشتی یاد می کند و به او ابراهیم می گویند». (2).

بت شکن جوان و قهرمان توحید، با اتهام توهین به خدایان به دربار نمرود احضار می شود و آن جا با شور جوانی، با استدلال های محکم، نمرود را مقلوب

ص: 17

1- کافی، ج 1، ص 405؛ بحار، ج 7، ص 305.

2- انبیاء (21)، 60: (قَالُوا سَمِعْنَا فَتًى يَذُكُرُهُمْ يُقَالُ لَهُ إِبْرَاهِيمُ).

می سازد. (1) این مبارزه حضرت ابراهیم علیه السلام با شرک و بت پرستی در جوانی، برای همه جوانان الگوی مناسبی در برابر زشتی های جامعه می باشد.

2. جوان صبور

حضرت اسماعیل علیه السلام وقتی به حدّ رشد رسید، پدر بزرگوارش به او گفت: «من در خواب دیده ام تو را سر می برم. نظرت در این باره چیست؟» (2)

اسماعیل جوان نیز جانانه و سربلند جواب داد: «ای پدر! آن چه خداوند متعال به تو امر کرده است، انجام بده؛ به خواست خداوند، من را از بردباران خواهی یافت.» (3)

این فداکاری و جانبازی حضرت اسماعیل علیه السلام هر ساله روز عید قربان در خاطره ها و جان ها زنده می شود. آمادگی حضرت اسماعیل علیه السلام در مذبح توحید برای اجرای فرمان الهی، الگویی برای همه جوانان در تسلیم و صبر است.

3. جوان پاک دامن

حضرت یوسف علیه السلام که برابر خواهش های نفسانی زلیخا حاضر به معصیت نشد (4)، بی گناه به زندان افتاد. در

ص: 18

1- بقره، (2) 257: (... فَبُهِتَ الَّذِي كَفَرَ) ...

2- صافات (37)، 102: (... يَا بُنَيَّ إِنِّي أَرَى فِي الْمَنَامِ أَنِّي أَذْبَحُكَ فَانظُرْ مَاذَا تَرَى ...).

3- صافات (37)، 102: (يَا أَبَتِ افْعَلْ مَا تُؤْمَرُ سَتَجِدُنِي إِنْ شَاءَ اللَّهُ مِنَ الصَّابِرِينَ).

4- يوسف (12)، 22 و 23: (وَلَمَّا بَلَغَ أَشُدَّهُ آتَيْنَاهُ حُكْمًا وَعِلْمًا... قَالَ مَعَاذَ اللَّهِ إِنَّهُ رَبِّي أَحْسَنَ مَثْوَايَ...).

زنداد، با تعبیر خواب دو جوان، سیمای نیکوکاری، علم، اندیشه و فراست این جوان پاک دامن بر دیگران آشکار شد. (1) نفس ستیزی حضرت یوسف علیه السلام در هنگام مهیا بودن شرایط گناه، الگویی برای همه جوانان می باشد.

4. جوان پاک سرشت

حضرت یحیی علیه السلام در زمان پسرخاله اش، حضرت عیسی علیه السلام هنگامی که عیسی علیه السلام هنوز میان مردم زندگی می کرد و به آسمان صعود نکرده بود، برابر پادشاه خطاکار و معصیت طلب زمانش ایستاد، و این امر، موجب شهادتش گردید. (2) حضرت یحیی علیه السلام در مبارزه با ظلم زمان و همراه نشدن با آن، الگویی برای همه جوانان است.

5. جوان غیور

حضرت موسی علیه السلام با تمام تدابیر امنیتی و سخت گیری های فرعون، پا به عرصه وجود گذاشت و دربار فرعون، محل رشد و نمو او شد. آن حضرت، در جوانی به حمایت بنی اسرائیل پرداخت؛ از این رو مجبور شد برای حفظ جان و وطنش را ترک کند. او صحرای سینا را پشت سر گذاشت و با زحمات طاقت فرسا خود را به «مدین» شهر شعیب پیامبر رساند. غیرت این جوان سبب شد به دختران شعیب کمک کند. او مانند دیگران، به جامعه

ص: 19

1- یوسف، 36؛ (وَدَخَلَ مَعَهُ السِّجْنَ فَتَيَانِ).

2- علی دوانی، سیمای جوان در قرآن و تاریخ اسلام، ص 67.

6. جوان شجاع

حضرت داوود علیه السلام جوانی است که در مقابله سپاه طالوت با لشکر باطل جالوت، پهلوان لشکر کفر (جالوت) را نقش بر زمین ساخت. خداوند متعال هم مقام نبوت، حکمت و سلطنت را به او بخشید. (2) وی با به کار بستن قدرت و قوت جوانی برای مبارزه با طاغوت، الگویی برای همه جوانان است.

7. جوان پندپذیر

فرزند لقمان، جوانی است که پای سخنان پدر می نشیند. لقمان حکیم، آن قدر سخنانش مهم است که خداوند متعال برخی از آنان را در قرآن کریم برای ما به یادگار نهاده است و یک سوره قرآن کریم نیز به نام او است. اما نکته مهم این است که فرزند جوانش مورد خطاب قرار گرفته و این سخنان برای همه جوانان در همه ایام آموزنده است. (3)

ص: 20

1- قصص (28)، 23 و 24، (وَلَمَّا وَرَدَ مَاءَ مَدْيَنَ... فَسَقَى لَهُمَا ثُمَّ تَوَلَّى إِلَى الظِّلِّ) ...

2- بقره (2)، 251: (وَقَتَلَ دَاوُودُ جَالُوتَ وَآتَاهُ اللَّهُ الْمُلْكَ وَالْحِكْمَةَ).

3- لقمان (31)، 13: (وَإِذْ قَالَ لُقْمَانُ لِابْنِهِ وَهُوَ يَعِظُهُ يَا بُنَيَّ لَا تُشْرِكْ بِاللَّهِ...).

در زمان دقیانوس، هفت جوان از خانواده های محترم به خداوند متعال ایمان آوردند. (1) آن ها برای حفظ ایمان و جان خود به ترک وطن مجبور شده و به غار پناه بردند. (2) چون خسته بودند، همگی خوابیدند و این استراحت، 309 سال به طول انجامید. مبارزه این جوانان با کفر و هجرت برای حفظ ایمان خود، الگویی برای همه جوانان است.

شایان ذکر است که در قرآن کریم، درباره جوان و روحیه جوان تعبیرات «شاب» «فتی» و «فتیة» را به کار برده است که معادل فارسی آن «جوانمردی» است؛ از این رو اگر اصحاب کهف به لحاظ سن هم جوان نبودند؛ ولی از قلب جوان و روحیه جوانمردی که از حالات جوانان است بهره کامل داشتند. نمونه تاریخی آن، عمرو بن حمق خزاعی است. وی در دوران جوانی، به پیامبر آب آشامیدنی داد. پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم بعد از آشامیدن آب در حق او چنین دعا کرد: «خدایا او را از جوانی بهره مند ساز!». در اثر این دعا، او تا سن هشتاد سالگی روحیه جوانی داشت و در صحنه های نبرد در رکاب

ص: 21

1- کهف (18)، 13: (إِنَّهُمْ فِتْيَةٌ آمَنُوا بِرَبِّهِمْ وَرِذْنَاهُمْ هُدًى).

2- کهف (18)، 10: (إِذْ أَوَى الْفِتْيَةُ إِلَى الْكَهْفِ).

امیر مؤمنان علیه السلام مانند سایر جوانان می درخشید. (1)

به فریادم رس ای پیر خرابات

به یک جرعه جوانم کن که پیرم

نزد اکثر انسان ها، جوانی مرحله ای خاص از سن و سال است؛ اما جوانی به روح بشر مربوط است. شخصی که از لحاظ جسمی پیر است، می تواند از نظر روحی جوان باشد.

ص: 22

1- الخرائج و الجرائح، ج 1، ص 52؛ بحار الانوار، ج 18، ص 12.

بخش دوم: یاران جوان

اشاره

ص: 23

در همه انقلاب ها و نهضت ها جوانان جایگاه ویژه ای دارند و ارتباطی دوسویه بین قیام ها و جوانان برقرار است؛ یعنی هم رهبران قیام ها مشتاقند اطرافیان و پیروان جوان داشته باشند و هم جوانان خواستار قیام و انقلابند. بنا به فرمایش مقام معظم رهبری:

جوان در هر جامعه و کشوری، محور حرکت است. اگر حرکت انقلابی و قیام سیاسی باشند، جوانان جلوتر از دیگران در صحنه اند. اگر حرکت سازندگی یا حرکت فرهنگی باشد، باز جوانان جلوتر از دیگرانند و دست آن ها کارآمدتر از دست دیگران است. حتی در حرکت انبیای الهی هم - از جمله حرکت صدر اسلام - محور حرکت و مرکز تلاش و تحرک، جوانان بودند. (1)

از این رو ردپای جوانان در شکل گیری همه جریانات دیده می شود. بی شک در انقلاب جهانی حضرت

ص:24

1- کودک، نوجوان و جوان از دیدگاه مقام معظم رهبری، ج2، ص234.

مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف هم نقش جوانان بسیار پررنگ است؛ همان طوری که در ادوار انبیا و اوصیای گذشته این نقش قابل دقت و بررسی است و تاریخ شاهد و گواه مناسبی بر این حقیقت است؛ از این رو، دو جریان مهم تاریخ اسلام «بعثت و عاشورا» را که زمینه ساز و مقدمه ظهور آخرین حجت الهی است، از این زاویه بررسی می کنیم.

الف. عصر بعثت

اشاره

در طول تاریخ جوانان، لبیک گوی دعوت ها و بهترین یاران و انصار بوده اند. با سرزدن سپیده اسلام نیز طیف گسترده ای از جوانان پرشور، گرداگرد شمع وجود پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم حلقه زدند. این استقبال در کلام آخرین فرستاده برحق این گونه منعکس شده است:

خداوند مرا به پیامبری برانگیخت، پس جوانان با من هم پیمان شدند و یاری ام کردند؛ ولی بزرگسالان با من مخالفت کردند. (1)

سپس پیامبر اعظم علیه السلام این آیه شریف را قرائت فرمود:

(فَطَالَ عَلَيْهِمُ الْأَمَدُ فَقَسَتْ قُلُوبُهُمْ) (2)

عمرشان طولانی گشت در نتیجه قلب هایشان قساوت یافت.

گسترش روز افزون جمعیت جوان به اطراف پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم سبب

ص: 25

1- جوان از نظر عقل و احساسات، ج 2، ص 248؛ به نقل از شباب قریش، ص 1.

2- حدید (57)، 16.

اختلافات شدیدی در خانواده ها بین جوانان و سالمندان شد. (1) جوانان با الهام از فطرت پاک خود، آن چنان شیفته آموزه های زیبای پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله و سلم شدند که ابوجهل ضمن سخنرانی آتشین خود، مسلمان شدن جوانان را فساد و گمراهی دانست و تعالیم رسول خدا را سبب انحراف و فساد جوانان خواند. (2) «مصعب»، فرستاده پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم در مدینه با استقبال خوب جوانان روبه رو شد و آنان دعوت او را پذیرفتند. (3)

آن روی دیگر سکه یعنی استفاده از نیروی جوان برای پیش برد اهداف رسالت نیز سیره پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم بوده است. جوانان لایق، بسیار مورد توجه پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم بودند و آن حضرت در کارهای حساس و خطیر از جوانان بهره می برد، تا جایی که مورد اعتراض برخی از افراد قرار گرفت؛ از این رو به آنان فرمود:

کسی به سبب جوانی و کم سالی با او (عتاب بن اسید) مخالفت نکند؛ چرا که بزرگ، برتر نیست بلکه برتر، بزرگ است. (4)

عصر بعثت که عصر شکوفایی فضیلت ها است، زمان رویکرد جدید به جوانان نیز می باشد. (5) جوان، مظهر طراوت

ص: 26

-
- 1- جوان از نظر عقل و احساسات، ج 1، ص 344.
  - 2- بحار الانوار، ج 6، ص 415.
  - 3- اعلام الوری، ص 68.
  - 4- بحار الانوار، ج 21، ص 123.
  - 5- برای اطلاع بیشتر ر.ک: علی دوانی، سیمای جوانان در قرآن و تاریخ اسلام، ص 191_193 و محمدی ری شهری، حکمت نامه جوان، ص 301_375.

و کوشش و آیت پیروزی است. نور توانایی در پیشانی او می درخشد و در تمام عرصه ها حضوری کارآمد دارد. پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله و سلم بسیار به جوانان اهمیت می داد، از نیروی آنان بهره می جست و با آنان مشورت می کرد.

در سال سوم هجرت که قریش با سه هزار مرد جنگی به سمت مدینه رهسپار بود. اصحاب و بزرگان معتقد بودند باید درون شهر منتظر آنان بود؛ ولی جوانان معتقد بودند باید در خارج شهر با آنان جنگید؛ پس با این رأی مخالفت کردند و گفتند: «ای رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم! ما را بر سر دشمن ببر، تا گمان نکنند ترسیده ایم و از ناتوانی و زبونی در شهر مانده ایم» (1).

در نتیجه اصرار جوانان، رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم نظر آنان را مقدم داشت و تصمیم گرفتند در خارج از شهر به جنگ آن ها بروند. این، جلوه ای از توجه پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم به نظر و روحیه جوانان است. آن حضرت، حتی از قدرت و قوت جوانان برای تبلیغ اسلام نیز استفاده می کرد.

مصعب بن عمیر دل های جوانان را به سوی اسلام جذب کرد. معاذ بن جبل از سوی پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم مأمور تعلیم قرآن و بیان احکام در شهر مکه شد. (2) عمرو بن حزم به نجران اعزام شد، تا اسلام را انتشار دهد. (3) همه این

ص: 27

1- عاملی جعفر مرتضی، الصحیح فی سیرة النبی الاعظم صلی الله علیه و آله و سلم، ج 6، ص 87.

2- ابن هشام، السیرة النبویة، ج 4، ص 143.

3- قرطبی، الاستعیاب، ج 2، ص 275؛ همچنین ر.ک: سارا رضایی، سیره تبلیغی پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله و سلم.

موارد، گویای این واقعیت است که پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم به رشد و تربیت نیروی جوان بسیار اهتمام داشت. سپردن فرماندهی سپاه برای رشد آنان و شکستن نظام های جاهلی، نمونه ای از این مسأله است.

جلال الدین رومی، اعتراض جمعی از یاران رسول خدا به سپردن فرماندهی لشکر به جوانی از طایفه هزیل و پاسخ آن حضرت را به شکلی مبسوط به نظم آورده است که گزیده ای از آن تقدیم می شود:

گفت نه نه یا رسول الله مکن

سرور لشکر مگر شیخ کهن

یا رسول الله جوان ارشیرزاد

غیر مرد پیر سرلشکر مباد

هم تو گفتی و گفت تو گوا

پیر باید، پیر باید پیشوا

یا رسول الله درین لشکر نگر

هست چندین پیر از وی پیشتر

گفت پیغمبر که ای ظاهر نگر

تو مبین او را جوان و بی هنر

ای بسا ریش سیاه و مرد پیر

ای بسا ریش سپید و دل چوقیر

عقل او را آزمودم بارها

کرد پیری آن جوان در کارها

پیر، پیر عقل باشد ای پسر

نه سپیدی موی اندر ریش و سر

ما که باطن بین جمله کشوریم

دل بینیم و به ظاهر ننگریم(1)

سپردن علم و بیرق سپاه به جوانان، جلوه ای دیگر از این مسأله است. (2) انتخاب جوانان برای مأموریت های ویژه مانند ابلاغ احکام، سوره ها و نامه ها، قضاوت،

ص:28

1- دفتر چهارم مثنوی معنوی، ابیات 2147_2074.

2- برای ملاحظه چندین نمونه دیگر ر.ک: جوان در چشم و دل پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم، ص 68_85

مدیریت های سیاسی، از بین بردن بت ها و... به خوبی گواه تربیت نیرو و تکیه بر جوانان است.

نمونه بارز دیگر برای این مسأله فراگیری زبان های خارجی توسط برخی جوانان به دستور پیامبر است. به سفارش و توصیه رسول گرامی صلی الله علیه و آله و سلم جوان پرشور مسلمان، زید بن ثابت، به فراگیری خط و زبان یهودیان (عبری) پرداخت، تا به خواندن مکاتبات یهودیان شبه جزیره عربستان تسلط یابد. همچنین وی زبان سریانی را که گویش رایج مسیحیان بود، در مدت هفده روز فراگرفت. (1)

سیره اشرف مخلوقات، تکیه و توجه به بهار عمر و بهترین دوره زندگی انسان است. جوانان زیادی در عصر نبوی درخشیدند. نمایندگان پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم و نامه بران او معمولاً جوانان بودند. نمونه های زیر، گویای این واقعیت است:

1. جان پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم

امیرالمؤمنین حضرت علی علیه السلام اولین مسلمان در سن 13 یا 15 سالگی و شخصیتی بود که جان پیامبر محسوب می شد. (2) وی بارها جان پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم را در شعب ابی طالب،

ص: 29

1- ذهبی، سیر اعلام النبلاء، ج 4، ص 74.

2- آل عمران (3)، 61 (آیه مباحله): (فَمَنْ حَاجَّكَ فِيهِ مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَكَ مِنَ الْعِلْمِ فَقُلْ تَعَالَوْا نَدْعُ أَبْنَاءَنَا وَأَبْنَاءَكُمْ وَنِسَاءَنَا وَنِسَاءَكُمْ وَأَنْفُسَنَا وَأَنْفُسَكُمْ ثُمَّ نَبْتَهِلْ فَنَجْعَلْ لَعْنَةَ اللَّهِ عَلَى الْكَاذِبِينَ).

ليلة المبيت و جنگ ها نجات داد؛ تا جایی که جبرئیل ندا داد: « جوانمردی غیر از علی و شمشیری جز ذوالفقار نیست. » (1) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم براساس لیاقتش بارها به او مسئولیت های سنگین و مهمی را واگذار کرد؛ مانند قرائت و رساندن پیام سوره براءت و اعزام به یمن با وجود افراد کهنسال و مهم تر از همه رهبری مسلمانان بعد از خودش را به او سپرد.

2. نماینده پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم

جعفر بن ابی طالب ده سال از برادر خود حضرت علی علیه السلام بزرگ تر بود. او در آغاز اسلام، بیست سال سن داشت و دومین مرد مسلمان شناخته شده است. (2) وی دوران جوانی بسیار پاکی داشت. روزی پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم از او پرسید: « آن چهار خصلت تو که موجب خشنودی خداوند شده است، چیست؟ » جعفر گفت: « یا رسول الله! اگر به این دلیل نبود که خدا به شما خبر داده است، هرگز آن ها را آشکار نمی ساختم: هرگز می گساری نکردم؛ زیرا دانستم عقل را تباه می کند. هیچ گاه دروغ نگفتم؛ زیرا فهمیدم دروغ ارزش آدمی را می کاهد. ابداً قصد زنا نکردم؛ چرا که بیم داشتم آنچه درباره دیگران روا دارم، درباره ام

ص: 30

1- شیخ کلینی، کافی، ج 8، ص 110، ح 90: « لا فتی الا علی لاسیف الا ذوالفقار ».

2- جوان در چشم و دل پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم، ص 40، به نقل از اعیان الشیعة، ج 4، ص 119.

انجام پذیرد. بت ها را پرستش نکردم؛ زیرا موجودی بی سود و زیان است.» پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم به نشانه تحسین دست برشانه جعفر زد و فرمود: «به راستی سزاوار است خداوند به تو دو بال ارزانی دارد، تا با فرشتگان در بهشت پرواز کنی» (1).

این جوان، رهبری گروهی از مسلمانان را بر عهده داشت که به حبشه هجرت کرده بودند. اقدام وی در محفل بزرگ نجاشی و معرفی زیبای دین اسلام و قرائت آیاتی از سوره مریم، جلوه ای باشکوه از تکیه پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم بر جوانان است. آن جوانمرد، پس از بازگشت- در حالی که فرماندهی سپاه اسلام را بر عهده داشت- در جنگ موته به شهادت رسید.

3. هم سفر پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم

زید بن حارثه سومین مرد جوانی است که مسلمان شد (2) و تنها صحابی ای است که نامش در قرآن کریم آمده است (3). وی در سفر طایف همراه پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم بود و برابر هجوم و سنگباران، خودش را سپر پیامبر کرد و چندین جای بدنش جراحت برداشت. زید جوان، در بیش تر غزوات و جنگ های عصر رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم شرکت داشت و

ص: 31

1- بحار الانوار، ج 22، ص 272.

2- ابن اثیر اسد الغابة، ج 2، ص 239.

3- احزاب (33)، 37: (... فَلَمَّا قَضَى زَيْدٌ مِنْهَا وَطَرًا زَوَّجْنَاكَهَا...).

در هشت سربه امیر لشکر بود؛⁽¹⁾ تا آن که در سال هشتم، در نبرد موته پس از شهادت جعفر بن ابی طالب مسؤلیت فرماندهی را بنا به توصیه و سفارش پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم به عهده گرفت و در نبرد سخت، پیاده جنگید و میان نیزه داران دشمن به شهادت رسید.⁽²⁾

4. شاگرد پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم

عبدالله بن مسعود، جوان بیست ساله مکه، بیست و سومین نفری بود که به دین اسلام گروید.⁽³⁾ شور و نشاط، جدیت و قوت ایمان وی سبب می شد همواره نزد پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم آمد و شد داشته باشد. وی حدود هفتاد سوره قرآن را از زبان پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم شنید و بقیه را از محضر امیرالمؤمنین علیه السلام فرا گرفت.⁽⁴⁾ وی پیرو واقعی ثقلین بود. عشق او به قرآن و اهل بیت علیهم السلام ستودنی است و در این زمینه الگوی مناسبی برای نسل امروز است.

5. زائر پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم

جابر بن عبدالله انصاری یکی از جوانان تلاشگر و پرشور مدینه بود که در تمام صحنه های حماسی، حضوری نمایان داشت. او نخستین بار در دوران نوجوانی همراه پدر و برخی

ص: 32

1- ابن سعد طبقات الکبری، ج 3، ص 45؛ ذهبی سیر اعلام النبلاء، ج 3، ص 142.

2- اعلام الوری، ج 1، ص 212.

3- ابن عساکر تاریخ مدینه دمشق، ج 33، ص 69 و ص 194.

4- شیخ عباس قمی، سفینه البحار، ج 2، ص 127.

از یثربیان در سال سیزدهم بعثت در قصبه منی پیامبر را زیارت کرد. (1) وی در نوزده غزوه از بیست و یک غزوه پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم حضوری جانانه داشت. (2) از ویژگی های او، عشق و ارادتش به پیامبر و اهل بیت علیهم السلام است. جابر در روز تولد امام حسین علیه السلام برای عرض تبریک به منزل حضرت زهرا علیهما السلام رفت و در دستان حضرت فاطمه علیهما السلام لوح سبزی مشاهده کرد که اسامی امامان علیهم السلام بر آن نوشته شده بود، و از آن یادداشت برداشت. (3) وی اولین زائر قبر امام حسین علیه السلام است و سلام پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم را نیز به امام باقر علیه السلام رسانده است. (4)

6. همراه پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم

سعد بن مالک بن سنان، معروف به ابو سعید خدری، از جوانان صدر اسلام بود که در دانش و علم، سرآمد هم سالان خود به شمار می آمد. (5) و در دوازده غزوه هم پای پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم در میدان های جنگ حضور حماسی داشت. (6)

7. دلداده پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم

معاذ بن جبل که در سن هجده سالگی مسلمان شده

ص: 33

1- سیر اعلام النبلاء، ج 4، ص 337.

2- رجال طوسی، ص 31.

3- شیخ صدوق، کمال الدین، ص 269؛ بحار الانوار، ج 6، ص 195.

4- بحار الانوار، ج 36، ص 251 و ج 46، ص 236.

5- الاستیعاب، ج 2، ص 167.

6- سیر اعلام النبلاء، ج 4، ص 220.

بود، در نخستین نبرد (جنگ بدر) در حالی که بیست بهار از عمرش می گذشت، شرکت کرد. او همواره در کنار پیامبر حضوری چشم گیر داشت. معاذ در هنگام تصدی مسؤلیت ترویج دین در شهر مکه، حدود بیست و شش ساله بود.⁽¹⁾

8. مبلغ پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم

مصعب بن عمیر، اولین نماینده پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم به مدینه برای تبلیغ احکام اسلام، جوان وارسته ای بود که لیاقتش سبب شد پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم به او توجه ای ویژه داشته باشد.⁽²⁾ وی از خانواده های ثروتمند و جوانی خوش سیما بود که پس از آگاهی از حضور جوانان مکه در خانه زید بن ارقم، آن جا آمد و اسلام را اختیار کرد. والدین او از این کارش بسیار ناراحت شدند و او را در خانه زندانی کردند؛ ولی او از دینش دست برنداشت. وی اولین کسی بود که در مدینه نماز جمعه برپا کرد و عاقبت در جنگ احد به فیض شهادت رسید.⁽³⁾

9. فرماندار پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم

عتاب بن اسید، جوان بیست و یک ساله ای است که پس از فتح مکه به عنوان امیر از سوی پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم برگزیده شد. وی اولین امیری بود که نماز جماعت را در مکه

ص: 34

1- سیر اعلام النبلاء، ج 3، ص 378.

2- بحار الانوار، ج 6، ص 405.

3- اسد الغابة، ج 4، ص 369.

برگزار کرد. (1)

پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله و سلم پس از صدور فرمان حکومت مکه برای عتّاب، درباره اهمیت این مسؤلیت خطاب به او فرمود:

ای عتّاب! می دانی تو را بر چه کسانی گماشتم؟ تو را بر مردمان شهر خدای متعال گماشتم. اگر برای آنان بهتر از تو سراغ داشتم، او را بر ایشان می گماشتم. (2)

روشن است که انتخاب یک جوان به فرمانداری مکه بسیار حساس بوده و از سویی موجب ناراحتی و رنجش آنان می شد؛ از این رو آن حضرت برای پیشگیری از اعتراض آنان در نامه مفصلی خطاب به مردم مکه نوشت:

کسی در نافرمانی از او به کمی سنش استدلال نکند؛ زیرا مسن تر، شایسته تر نیست؛ بلکه شایسته تر، بزرگ تر است. (3)

وی تا آخر عمر نیز فرماندار مکه بود و رفتار شایسته او برگ زرینی بر افتخارات جوانانی است که به نحو احسن از مسؤلیت ها پیروز و سربلند بیرون می آیند.

10. فرمانده پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم

اسامة بن زید جوان هجده ساله ای است که از سوی

ص: 35

1- اسد الغابة، ج 4، ص 369.

2- اسد الغابة، ج 4، ص 549.

3- بحار الانوار، ج 21، ص 123.

پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم به فرمانده نظامی لشکر اسلام انتخاب و معرفی شد. (1) حتی پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم مخالفان از فرمان او را لعن و نفرین کرد. انتخاب او در روزهای آخر عمر شریف پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم و با حضور بسیاری از اصحاب بزرگ، حکایت از این دارد که جوانان از بهترین نیروهایی هستند که در شرایط مهم سیاسی و بحران ها قابل تکیه و اعتماد هستند؛ به همین دلیل هیچ گاه به سبب کم بودن سن افراد، بهانه جویی در مسؤلیت آنان روا نیست. شایسته سالاری، از دستورات اسلام است.

11. مرید پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم

حنظله، فرزند ابوعامر، جوانی از قبیله خزرج بود که در شب پیش از جنگ احد با دختر عبدالله بن ابی سلول ازدواج کرد. او از پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم برای ماندن در شهر و رفتن نزد همسرش اجازه خواست. پیک وحی با آیه ای برای اجازه دادن نازل شد؛ (2) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم نیز اجازه داد. صبح زود حنظله برای این که فرصت جهاد را از دست ندهد، با حالت جنابت در نبرد حاضر شد و هنگامی که قصد کشتن ابوسفیان را داشت، یکی از مشرکان به سویش آمد و او را با نیزه به شهادت رساند. بعد از جنگ، بدن او را شسته دیدند، و علت را جويا شدند. پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم فرمود:

ص: 36

1- مغازی واقدی، ج2، ص1117؛ ابن سعد طبقات الکبری، ج4، ص66.

2- نور (24)، 62.

«دیدم فرشتگان، میان زمین و آسمان، حنظله را با آب باران در برگ هایی از طلا غسل می دادند».

بدین سبب وی «غسل الملائكة» یعنی غسل داده شده توسط فرشتگان نام گرفت. (1)

12. یار پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم

عمار بن یاسر که مادرش سمیه، نخستین زن شهید در راه خدا بود، از جوانان پیشتاز در ایمان و هجرت است. در آغازین روزهای جلوة اسلام، همراه پدر و مادرش شکنجه های مشرکان را تحمل کرد و بعد از پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم همراه حضرت علی علیه السلام بود و در جنگ صفین شاهد شهادت نوشید. بدین سان، پیشگویی شگفت انگیز پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم به واقعیت پیوست که فرموده بود: «تورا گروه متجاوز می کشند». (2)

همچنین شهادتش، گواهی بر حقانیت امیر مؤمنان علیه السلام و ستمگری معاویه شد.

بنابراین نکیه بر جوانان سیره پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم است و جانشینان برحق پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم نیز همین روش را داشتند. ما برای رعایت اختصار، این مسأله را فقط در رخدادهای مهم عاشورا که زمینه ساز ظهور است، بررسی می کنیم.

ص: 37

1- تفسیر قمی، ج 1، ص 118.

2- اسد الغابة، ج 4، ص 203.

حماسه سازی جوانان در حساس ترین واقعه جهان که در سال 61 ق به وقوع پیوسته، بسیار واضح و روشن است. بیشتر قهرمانان کربلا را جوانان تشکیل داده اند. جوانان شهید بنی هاشم در کربلا که شش نفرشان از فرزندان امیرالمؤمنین علیه السلام و بقیه فرزندان امام حسن مجتبی علیه السلام، امام حسین علیه السلام، حضرت زینب علیها السلام و عقیل بودند، نقش ویژه ای در خلق این حماسه داشتند.

1. عباس بن علی علیه السلام

در فضیلت حضرت عباس علیه السلام همین بس که امام صادق علیه السلام می فرماید:

عمویم عباس، دارای بصیرتی نافذ و ایمانی محکم و پایدار بود و در رکاب امام حسین علیه السلام جهاد نمود و نیکو مبارزه کرد، تا به شهادت نایل آمد. (1)

امام سجاده علیه السلام در فضل حضرت ابوالفضل می فرماید:

خدا عمویم عباس را رحمت کند! او خود را فدای برادرش حسین علیه السلام کرد؛ تا این که هر دو دست او قطع شد و خداوند به او همانند جعفر طیار، دو بال عطا فرمود که در بهشت با فرشتگان پرواز کند. برای عباس در بهشت درجه ای است که تمام شهدا در قیامت به آن درجه غبطه می خورند. (2)

ابن فندق می گوید: ابوالفضل عباس هنگام شهادت 34

ص:38

1- شیخ صدوق خصال، ص86؛ سماوی، ابصار العین، ص57.

2- سماوی، ابصار العین، ص56 و نظری منفرد، قصه کربلا، ص346.

سال داشت. (1) او جوانی بسیار رشید و پرچمدار لشکر امام حسین علیه السلام بود. در شهادت او امام حسین علیه السلام فرمود:

برادر! با رفتنت کمر من شکست و صبرم تمام شد. (2)

2. علی بن الحسین علیه السلام

حضرت علی اکبر علیه السلام در اوایل خلافت عثمان متولد شد. او از جد بزرگوارش حضرت علی علیه السلام روایت نقل کرده است. مادر آن حضرت، لیلا بوده است. در روز عاشورا هنگامی که از پدرش اذن جنگ طلبید، امام علیه السلام پس از اجازه، نگاهی محبت آمیز به او کرد و سر خود را پایین افکند و اشک در چشمان مبارکش حلقه زد. آن گاه آن حضرت دست به آسمان بلند کرد و فرمود:

خدایا! گواه باش جوانی را برای جنگ به میدان فرستادم که از نظر خلق و خوی و سخن گفتن، شبیه ترین فرد به رسول تو بود. (3)

مورخان درباره سن مبارک علی اکبر علیه السلام نظرات مختلفی دارند. عده ای مانند شیخ مفید (4)، خوارزمی، طبرسی (5)، شیخ صدوق (6) و قاضی نعمان مصری می گویند: سن

ص: 39

1- لباب الانساب، ج 2، ص 397.

2- بحار الانوار، ج 45، ص 42.

3- بحار الانوار، ج 45، ص 42؛ قصه کربلا، ص 331.

4- شیخ مفید، ارشاد، ج 2، ص 106.

5- طبرسی، اعلام الوری، ج 1، ص 464.

6- شیخ صدوق، امالی، ص 226.

مبارک او هنگام شهادت، هجده سال بود. عده ای دیگر سن او را موقع شهادت 29 سال می دانند (مانند بلاذری(1) و فخر رازی(2)). در هر صورت، حضرت علی اکبر علیه السلام جوانی بسیار خوش سیما و با ملاحظت بود که افتخار شهادت در رکاب پدر نصیبش شد.(3)

3. ابراهیم بن علی

محدث قمی، ابن شهر آشوب و ابوالفرج اصفهانی نام وی را در ردیف شهدای کربلا ذکر کرده اند.(4) ابن فندق بیهقی نیز وی را از شهدای کربلا می داند و می گوید: «ابراهیم هنگام شهادت بیست سال داشت».(5)

4. جعفر بن علی

پدرش امیر مؤمنان حضرت علی علیه السلام و مادرش فاطمه ام البنین است.(6) ابن شهر آشوب می گوید:

جعفر، بعد از بردارش عثمان وارد میدان شد و این اشعار را خواند:

اتی انا جعفر ذوالمعال

ابن علی الخیر ذوالنوال

ص:40

1- بلاذری، انساب الاشراف، ج3، ص406.

2- فخر رازی شجره مبارکه، ص72.

3- برای آشنایی بیشتر با شخصیت حضرت علی اکبر علیه السلام ر.ک: خورشید جوانان .

4- شیخ عباس قمی نفس المهموم، ص328؛ شیخ عباس قمی مستدرکات علم رجال الحدیث، ج1، ص177.

5- علی ابن زید بیهقی لباب الانساب، ج1، ص397.

6- ارشاد، ج2، ص109؛ سید محسن امین، اعیان الشیعة، ج4، ص129.

ذاک الوصی ذوالسنا والوالی

حسبی بعمی جعفرؑ والخال

احمی حسیناً ذا الندی المفضل(1)

[من جعفر صاحب مراتب هستم و فرزند علی، صاحب کرم، که او وصی پیامبر و دارای مرتبه ای بلند است. عمویم جعفر مراکافی است. حسین را حمایت می کنم که صاحب فضل و کرم است.]

ابوالفرج اصفهانی می نویسد: «جعفر هنگام شهادت نوزده سال داشت.»

5. عبدالله بن علی

شیخ مفید رحمه الله می نویسد:

هنگامی که پرچمدار کربلا حضرت ابوالفضل علیه السلام به کشته های فراوان خودشان نگریست، به برادران مادری خود (عبدالله، جعفر و عثمان) گفت: «به پیش ای فرزندان مادر!» عبدالله وارد میدان نبرد شد و پس از جنگ شدید و نمایانی با هانی بن ثبیت به شهادت رسید.(2)

ابوالفرج اصفهانی می گوید:

عبدالله هنگام شهادت 25 ساله بود و فرزند نداشت.(3)

6. عثمان بن علی علیه السلام

مرحوم سماوی می گوید: عثمان دو سال بعد از برادرش عبدالله به دنیا آمد و مادرش فاطمه ام البنین است. او

ص: 41

1- ابوالفرج اصفهانی مقاتل الطالبین، ص 89؛ لباب الانساب، ج 1، ص 397.

2- ابن سعد طبقات کبری، ج 2، ص 76؛ سید بن طاووس لهوف، ص 182.

3- ابن شهر آشوب مناقب، ج 4، ص 107.

چهار سال با پدرش و پانزده سال با برادرش بود. (1) ابوالفرج اصفهانی می گوید:

خولی بن یزید اصبحی، تیری به طرف عثمان پرتاب کرد و وی را به شهادت رساند و سر وی را قطع کرد. عمر مبارک او هنگام شهادت 21 سال بود. (2)

7. عبدالله بن مسلم بن عقیل

بدون تردید، آل عقیل در روز عاشورا نقش بسیاری ایفا کردند و بالاترین خسارت ها را بر پیکر پوسیده بنی امیه وارد ساختند. مشهور است که در کربلا، نه تن از آل عقیل از جمله عبدالله بن مسلم به شهادت رسیدند. مادر عبدالله، رقیه، دختر حضرت علی علیه السلام بود. (3) ابن فندق عمر شریف او را هنگام شهادت 26 سال ذکر کرده است. (4)

8. عبدالله بن عقیل

ابوالفرج اصفهانی مادر وی را ام ولد می داند. روز عاشورا در رکاب امام حسین علیه السلام روانة میدان شد و جنگید و عاقبت به دست شخصی به نام عثمان بن خالد و مردی از قبیلة همدان شهید شد. (5) ابن فندق سن عبدالله را هنگام شهادت 33 سال ذکر کرده است.

ص: 42

1- سماوی، ابصار العین، ص 68.

2- علی ابن محمد العلوی المجدی، ص 90.

3- ابصار العین، ص 98.

4- لباب الانساب، ج 1، ص 182.

5- مقاتل الطالبیین، ص 97؛ بحار الانوار، ج 45، ص 33.

9. عبدالله محسن بن عقيل

ابوالفرج اصفهانی مادر وی را ام ولد ذکر می کند. او روز عاشورا شربت شهادت نوشید. قاتلان وی عثمان جهنی و بسر حمدانی بودند. (1) ابن فندق عمر او را در موقع شهادت 35 سال ذکر کرده است. (2)

10. جعفر بن عقيل بن ابی طالب

ابوالفرج اصفهانی مادر وی را ام الثغر دختر عامر از قبیله کلاب می داند و بنا به قول دیگری مادر وی خواصا، دختر ثغریه است. (3) ابن فندق سن او را هنگام شهادت 32 سال می داند. (4)

11. ابوبکر بن علی

نام وی، محمد اصغر یا عبدالله است و مادر وی، لیلا دختر مسعود بن خالد بن مالک است. روز عاشورا، نبرد جانانه ای کرد و عاقبت به دست مردی از قبیله همدان شربت شهادت نوشید. سن او موقع شهادت بنا به نقل فندق 25 سال بود. (5)

12. محمد بن ابی سعید بن عقيل

مادر وی ام ولد بوده است. بیهقی سن محمد را هنگام

ص: 43

1- مناقب، ج 4، ص 106؛ طبری، تاریخ، ج 3، ص 331.

2- لباب الانساب، ج 1، ص 397.

3- مقاتل الطالبیین، ص 97؛ مناقب ابن شهر آشوب، ج 4، ص 105.

4- لباب الانساب، ج 1، ص 397.

5- لباب الانساب، ج 1، ص 397.

شهادت 27 سال ذکر کرده است. (1)

13. عمرو بن جناده

او فرزند جناده ابن حارث است که بعد از شهادت پدرش در رکاب امام حسین علیه السلام به شهادت رسید. سن او هنگام شهادت، یازده سال بوده است. (2)

14. محمد بن مسلم بن عقیل

در روز عاشورا همراه بنی هاشم و فرزندان ابوطالب، وارد میدان شد و در سن 27 سالگی شربت شهادت نوشید. (3)

ج. عصر ظهور

اشاره

ویژگی های جوان آن قدر مهم و باارزش است که در تشکیل حکومت جهانی امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف وجود یاران جوان چشم گیر و نمایان است. امیرالمؤمنین حضرت علی علیه السلام در این باره می فرماید:

یاران مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف جوانند و پیر در آن ها نیست، مگر به قدر سرمه چشم یا به اندازه نمک در زاد و توشه سفر؛ و نمک، کمترین وسیله سفر است. (4)

ص: 44

1- ابصار العین، ص 90؛ مقاتل الطالبیین، ص 97.

2- مناقب، ج 4، ص 104.

3- لباب الانساب، ج 1، ص 397.

4- غیبت نعمانی، ص 438، ب 20، ح 10؛ غیبت طوسی، ص 284؛ بحار الانوار، ج 52، ص 333؛ معجم احادیث الامام المهدی، ج 3، ص 102: «انَّ اصْحَابُ الْقَائِمِ شَبَابٌ لَا كَهَوْلَ فِيهِمْ اَلَّا كَالْكَحْلِ فِي الْعَيْنِ اَوْ كَالْمِلْحِ فِي الزَّادِ وَاَقْلُ الزَّادِ الْمِلْحُ».

در این حدیث، تعداد یاران غیر جوان امام، به مقدار سرمه در چشم و نمک در وسایل سفر بیان شده است. بسیار روشن است که این تعبیر کنایی، اشاره مستقیم به کثرت یاران جوان در حکومت جهانی امام عصر عجل الله تعالی فرجه الشریف است.

در روایت دیگری صادق آل محمد صلی الله علیه و آله و سلم این شکوه و زیبایی را این گونه بیان می فرماید:

جوانان شیعه، بر پشت بام های خانه های خویش استراحت می کنند که ناگهان به ندای صاحب خود، در یک شب، بدون وعده قبلی، پاسخ می دهند و صبح را در مکه حضور دارند. (1)

در روایات دیگری این اجتماع بی نظیر و باشکوه جوانان به اجتماع پاره ابرهای پاییزی تشبیه شده است (2) که گویا کنایه از سرعت اجتماع جوانان باشد.

چرا جوان؟

با توجه به خصلت، مرام و شخصیت جوانان در عصر ظهور، اکثر یاران امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف از این گروه سنی هستند. برخی از این ویژگی ها که سبب حضور عارفانه و

ص: 45

1- غیبت نعمانی، ص 438، ب 20، ح 11؛ بحار الانوار، ج 52، ص 370؛ معجم احادیث الامام المهدی، ج 4، ص 6. « بینا شبابُ الشیعة علی ظُهور سَطُوحِهِمْ نیامٌ اِذَا تَوَافَوْا اِلَى صَاحِبِهِمْ فِی لَیْلَةٍ وَاَحَدَةٍ عَلَی غَیْرِ مِیْعَادٍ فِیصَبْحُونَ بِمَکَّةِ ».

2- غیبت نعمانی، ص 170؛ بحار الانوار، ج 52، ص 37: « بینا شبابُ الشیعة... یجمعون فزعا کتفریح الخزیف من القبائل » (امام علی) علیه السلام: معجم احادیث الامام المهدی، ج 5، ص 15.

1. صفای باطن

نداشتن لجاجت، همراه فطرت پاک از خصوصیات منحصر به فرد جوانان است.

جوان، به سبب داشتن فطرت پاک، همواره با پویایی و هیجان به دنبال سعادت و گذشت از رسوم و عقاید تقلیدی است. اگر چه برخی در تعیین مصداق خیر و نیکی و یافتن راه، دچار سردرگمی و اسیر و گرفتار چاه می شوند، خود این حرکت و تلاش و نداشتهن توقف و سکون، ناشی از روحیه حقیقت طلبی جوانان است. مقام معظم رهبری در این باره می فرماید:

طبیعت جوان، میل به معنویت و میل به صفا است... طبیعت جوان، پاکی و میل به پاکی، محبت و میل به محبت، معنویت و میل به معنویت، روشن بینی و میل به روشن بینان است. طبیعت جوان مقابله با زورگویی ها است. شما در هیچ جای دنیا سراغ ندارید که نهضتی از طرف جوانان به نفع دخالت بیگانگان درست شده است. همیشه در هر کجای دنیا که نهضت جوان، درست شده، علیه دخالت بیگانگان بوده است. (1)

لذا در همه دوران ها شاهد حضور جوانان هستیم. این مسأله در انقلاب اسلامی ایران نیز از همین حقیقت

ص: 46

1- کودک، نوجوان و جوان از دیدگاه مقام معظم رهبری، ج 2، ص 96.

سرچشمه گرفته است. مقام معظم رهبری، می فرماید:

در پیروزی انقلاب اسلامی، جوانان و نوجوانان ما نقش اساسی و تعیین کننده ای داشتند و محصلین مدارس در جمع انبوه ملت ما و در راهپیمایی های چند میلیونی و حوادث خونین انقلاب حضور فعال خود را به اثبات رسانده، نسل نو ما رسالت خود را چه در دوران انقلاب و چه در حوادث دشوار پس از آن به انجام رسانده و آن روزی که دشمنان انقلاب و منافقین در سراسر کشور دست به آشوب و فتنه انگیزی زدند و همچنین در دورانی که جنگ از سوی دشمن متجاوز با حمایت های قدرت های بزرگ بین المللی به ما تحمیل شد، باز نقش جوانان در دفاع از آرمان های انقلاب یک نقش درخشان و برجسته بود.⁽¹⁾

یکی از مهم ترین عوامل موفقیت پیامبران- با وجود بسیاری از محرومیت ها - پرداختن به نیازهای فطری انسان ها بوده است. وجود این ویژگی در اسلام، به صورت کامل تر و جدی تر، سبب شد در زمان کوتاهی جوانان مهاجر و انصار که از فطرت پاک تر و آگاه تری برخوردار بودند، از اولین گروندگان به اسلام باشد. جوانان صدر اسلام، نه برای هواهای نفسانی و نه مادیات و نیازهای جسمانی، بلکه خسته از محیط آلوده و تشنه معرفت در پی پاسخ به نیاز فطرت بودند. حتی

ص: 47

1- پیام به دانش آموزان، به مناسبت آغاز دهه دوم انقلاب اسلامی (12/11/67).

برای برخی از آنان، پذیرش اسلام همراه بسیاری از محدودیت‌ها، سختی‌ها، فشارها، تهدیدها و کنار گذاشتن منزلت‌های ظاهری، تجملات و ثروت بود؛ ولی حاضر شدند همه این مسائل را با دل و جان قبول کنند. جوانان، از نظر پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله و سلم گوی سبقت را در پذیرش اسلام ربودند و در این خصوص بر پیران فضیلت یافتند. روایت شده است پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم فرمود:

به شما درباره جوانان به خیر و نیکی سفارش می‌کنم؛ چرا که آنان از نظر قلبی، پاک‌تر و مهربان‌ترند. خداوند مرا بشارت دهنده به رحمت و بیم دهنده از عذاب خویش فرستاد. جوانان با من همراه و هم‌سوگند شدند و پیران با من به مخالفت برخاستند. (1)

سپس پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم این آیه شریفه را قرائت فرمود:

(فَطَالَ عَلَيْهِمُ الْأَمَدُ فَقَسَتْ قُلُوبُهُمْ) (2)

عمرشان طولانی گشت؛ در نتیجه قلب‌هایشان قساوت یافت.

این گروه، به طور طبیعی کم‌تر از بزرگ‌ترها در تاریکی‌های روحی و قساوت قلب غرق شده‌اند و غالباً دارای صفای باطن، قلبی پاک، فکری جوان و دلی روشن می‌باشند. (3) به همین دلیل زودتر و بیش‌تر از

ص: 48

1- شباب قریش، ص 1، به نقل از جوان از نظر عقل و احساسات، ج 2، ص 248.

2- حدید (57)، 16.

3- امام محمد باقر علیه السلام می‌فرماید: هر بنده‌ای در دلش نقطه سفیدی است که چون مرتکب گناه گردد، نقطه سیاهی در آن پیدا می‌شود. سپس اگر توبه کند، آن سیاهی از بین می‌رود؛ ولی اگر به گناه ادامه دهد، آن سیاهی افزایش می‌یابد و دیگر صاحب آن دل به خیر نگراید و این سخن خداوند متعال است: ((کَلَّا بَلْ رَانَ عَلَى قُلُوبِهِمْ مَا كَانُوا يَكْسِبُونَ)) (مطففین، 114) «نه چنین است؛ بلکه آنچه مرتکب شدند، بر دلشان زنگاری است». (بحار الانوار، ج 73، ص 332).

بزرگ ترها به سوی حق و فضیلت رو می آورند و ندای امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف را لبیک می گویند.

هنگام ظهور آخرین حجت الهی، جوانان گروه گروه عاشقانه و عارفانه گرداگرد امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف اظهار ارادت می کنند؛ زیرا قلب آن ها خالی از هر شائبه است. تمایلات و آرزوهای رنگارنگ همچنین عقاید، افکار و باورهای درهم تنیده بزرگسالان، مانند قفل های سنگین و محکم مانع از حرکت سریع به سوی امام می شود. قبل از آن که آن ها از سر عقاید خود برخاسته و قدمی پیش نهند، جوان فرسنگ ها راه پیموده است.

براساس روایت نورانی، آخرین پیام آور الهی صلی الله علیه و آله و سلم می فرماید:

هر فرزندی براساس فطرت خدانشناسی به دنیا می آید؛ تا این که والدین او، وی را به یهودیت یا مسیحیت در می آورند. (1)

این فطرت در عصر جوانی هنوز به حق و فضیلت تمایل

ص:49

1- بحار الأنوار، ج3، ص279، «كُلُّ مَوْلُودٍ يُوَلَّدُ عَلَى الْفِطْرَةِ حَتَّىٰ يَكُونَ أَبَوَاهُ يُهَوِّدَانِهِ وَيُنَصِّرَانَهُ».

شدید دارد؛ فضیلت خواهی در وجود او موج می زند و همه فکر و دلش آسوده و فارغ از به گرفتاری ها و زرق و برق دنیا است؛ از این رو به راحتی به ندای عدالت، لبیک می گوید. قبل از آن که دیگران قلب خود را پاک و جایی برای تابیدن نور کلام امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف در صفحه وجودشان مهیا کنند، جوانان همه پیام نور را جذب و در صدد انعکاس آن هستند. بی جهت نیست که قلب جوان در میان همه قلب ها، ارزش توجه بیشتری دارد. امام علی علیه السلام دل جوان را این گونه تشبیه می فرماید: «قلب جوان مانند زمین خالی از کشت است که هر چه در آن بکاری، قبول می کند»⁽¹⁾.

مقام معظم رهبری نیز می فرماید:

دل های جوانان نورانی است و فطرت های آنان، سالم و دست نخورده است. آلودگی آنان به زخارف و آلودگی های دنیا، به بندهای گرانی که پول دوستی و مال دوستی و جاه طلبی و قدرت طلبی و این چیزها بر پای انسان می زند، برای آن ها خیلی کمتر است؛ لذا تحول اخلاقی در جوانان آسان تر است.⁽²⁾

در جای دیگر می فرماید:

جوان، آسان پذیر و زودپذیر است؛ چون دل او

ص: 50

1- نهج البلاغه، نامه 31: « و ائما قلب الحدث كالارض الخالية ما ألقى فيها من شيء قبلته ».

2- کودک، نوجوان و جوان از دیدگاه مقام معظم رهبری، ج 2، ص 94.

نورانی است. هنوز آلودگی در دل های جوانان به قدر افرادی از قبیل بنده که سنی از آن ها گذشته است، نیست و سخت پذیر نشده اند. نورانی هستند؛ می توانند به راحتی حقیقت را درک کنند و بیایند و آن را بشنوند و بپذیرند. (1)

و در دیدار با جمعی از دانشجویان می فرماید:

جوان ها در هر برهه ای از تاریخ کشورها و ملت ها یکی از مهم ترین مراکز سعادت یک ملت می توانند باشند. علت هم این است که جوان، برخوردار از طهارت فکری و پاک و ناآلوده است. جوان، مهبط لطف پروردگار است و در بسیاری از موارد، دل او محل جلوة عنایات ویژه الهی است. این را باید جوان ها قدر بدانند. صفایی که روح انسان می تواند به دست آورد و با آن از لایه های مادیت و گرفتاری های مادی و آلودگی ها و پلیدی ها عبور بکند و دامن خود را پاک نگه دارد، در جوان ها بیش از همه انسان ها است. (2)

با بالا رفتن سن، استعداد قلب نیز کم می شود. قابلیت، انعطاف و اثرپذیری آن کاهش می یابد. بروز مرارت ها، ظهور سختی ها، آشکار شدن نامالایمات و چشیدن همه آن ها، قلب را سخت و سنگین می کند. مواجه شدن با کژی ها، برخورد با بدی ها، دیدن ظلم ها و... تأثیرات فراوان و سهم بسزایی در آلوده شدن و به انحراف

ص: 51

1- کودک، نوجوان و جوان از دیدگاه مقام معظم رهبری، ج 2، ص 94.

2- کودک، نوجوان و جوان از دیدگاه مقام معظم رهبری، ج 2، ص 95.

کشیدن انسان ها دارد.

رقت قلب، صفای باطن و دل مهربان موجب سرعت در کارهای خیر می شود. وقتی از یک جوان و یک پیر، هم زمان درخواستی شود، سرعت تصمیم گیری و اقدام عملی جوان خیلی بیشتر است. شاید برخی ها به نحوه عملکرد غیر جوان مهر دقت و سنجیدگی زنند؛ ولی حقیقت چیز دیگری است.

از امام صادق علیه السلام پرسیدند: «چرا وقتی فرزندان حضرت یعقوب علیه السلام از پدرشان طلب عفو و بخشش کردند، او گفت: «در آینده برای شما طلب بخشش می کنم»؛ ولی حضرت یوسف علیه السلام برابر این خواسته برادران، بلافاصله آن ها را بخشید؟» امام علیه السلام جواب فرمودند:

«زیرا قلب جوان نرم تر از قلب پیر است».⁽¹⁾

این ویژگی منشأ بسیاری از فضائل است. صفا و صمیمیت، عشق و محبت و... میوه های این خصوصیت است؛ بنابراین هر جایی که این ارزش و بها عرضه شود، قلب جوان، فروشنده و خریدار آن است؛ زیرا او دارای این ویژگی ها و طالب این خصوصیات است. چرا جوانان همراه پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم شدند؟ زیرا پیام این رسول از جنسی بود که هماهنگ با فطرت آنان بود. چرا جوانان همراه آخرین جانشین پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم نیز می شوند؟ زیرا جنس سخن و حرکت او با فطرت و روحیات جوانان هماهنگ است.

ص: 52

1- شیخ صدوق، علل الشرایع، ج 1؛ ص 54؛ بحار الانوار، ج 12، ص 28.

جوانان، گمشده خود را در لا به لای پیام او می یابند. قلب، جان، ذهن، عاطفه و احساسات جوانان در حکومت جهانی امام عصر عجل الله تعالی فرجه الشریف پاسخ حقیقی و مطلوب می یابند.

تأمین کننده تمام نیازهای جوانان جهان، دولت امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف است؛ زیرا جوانان از ظلم، نادرستی و بد اخلاقی دیگران رنج می برند و بر انحراف و ناپاکی مردم افسوس می خورند(1) و آرزو دارند سجایای انسان و فضایل اخلاقی بر سراسر جهان حاکم باشد و تمام عالم به راستی و درستی قدم بردارند.

موریس دبس، استاد دانشگاه استراسبورگ می گوید:

در حدود 17 _ 15 سالگی، جوانان به ندای تقدس یا شجاعت به لرزه در می آیند؛ آرزومند می شوند جهان را از نو تشکیل دهند، بدی را محو و نابود سازند و عدالت مطلق را حکم فرما نمایند... (2).

مقام معظم رهبری در این باره می فرماید:

جوان، طبیعتش ظلم ستیزی و مقابله با قلدری است. جوان، طبیعتش این است که وقتی ببیند دولتی در صحنه بین الملل، در عرصه عالم وجود دارد که اساس موجودیتش عبارت است از ظلم _ نظام و حکومت صهیونیستی اساسش ظلم است دیگر _ با آن مخالف خواهد بود... طبیعت جوان،

ص: 53

-
- 1- اگر جوان از ناهنجاری و بی عدالتی لذت می برد، به یقین فطرت اصیل خود را آلوده و بی رمق ساخته است.
  - 2- موریس دبس، چه می دانم (بلوغ)، ص 123؛ محمد علی خادمی کوشا، جوان در پرتو اهل بیت علیهم السلام، ص 236.

این است. جوان با ظلم مخالف است. جوان با زورگویی، با قلدری و با ناحق طلبی های زورگویانه، مخالف است. (1)

دقت ساده و اجمالی در وضعیت کشور ما گویای این حقیقت است که اگر حکومت دینی در جهت هدف اصلی خود یعنی رفع ظلم و اجرای عدالت و اصلاح اجتماعی و برقراری اخلاق و تصحیح روابط فردی و اجتماعی گام بردارد، جوانان را شیفته خود می سازد به صورتی که برای رفع ظلم حاضر به هر گونه تلاشی هستند. حتی جان خود را برای اعتلای عقاید مذهبی فدا می کنند. تجربه اجتماعی ایران گرایش جوانان به مذهب تأیید این مسأله در روانشناسی بلوغ است که جوانان نوعی فلسفه زندگی را برای خود ضروری می دانند و می خواهند پاسخ روشنی درباره جهان و وجود خود بیابند. ضمناً نوعی اعتراض به همه مسلک ها و مرام هایی است که نه تنها گرهی از کار آنان نگشاده اند بلکه آنان از زمینه تاریخی و فرهنگ خویش هم بیگانه ساخته اند. عطش جوانان به مذهب در صورتی سیراب می شود که در جهت درست هدایت شود و صداقت و خلوص در همه امور را مشاهده کنند. جوانان، تمام مسائل را زیر ذره بین انتقاد و موشکافی قرار می دهند و

ص: 54

1- کودک، نوجوان و جوان از دیدگاه مقام معظم رهبری، ج 2، ص 147.

در اصول و بنیان های اعتقادی هیچ گونه تسامح و سهل انگاری را روا نمی دارند و اگر با تناقض و تخالفی در گفتار و عمل مذهبی روبه رو شوند، به دو صورت واکنش نشان می دهند: یکی این که در اعتقاد خود سست می شوند؛ این در صورتی است که زمینه اعتقادی محکمی نداشته باشند و دیگر این که صدای خود را به اعتراض بلند می کنند و طالب جریان یافتن اصول و روش های مذهبی در کلیه شئون و امور می شوند. (1)

مقام معظم رهبری درباره نقش جوانان در پیروزی انقلاب می فرماید:

نقش کارساز و انکار ناپذیر جوانان و دانش آموزان کشور در پیروزی انقلاب اسلامی و سپس مقاومت آگاهانه در جهت حفظ دستاوردهای گران بهای انقلاب، بر کسی پوشیده نیست. این نقش عظیم - به خصوص پس از تجاوز رژیم عراق و شروع جنگ تحمیلی - روز به روز آشکارتر گردید و آنان که با دلیری و سربلندی، انقلاب اسلامی را به پیروزی رسانده بودند، در صحنه های دفاع از حریم وطن و دفع تجاوز دشمن و صیانت از انقلاب اسلامی نیز با قهرمانی مقاومت کردند و حماسه ها آفریدند.

حضور دانش آموزان جوان که امید انقلاب اسلامی اند هم در صحنه نبرد با دشمن بوده و هست. آنان در همان حال که در مرزهای کشور

ص: 55

با دشمن خارجی می جنگیدند، در محیط مدرسه نیز با عوامل ضد انقلاب سرگرم نبرد بودند. هوشیاری این جوانان حق طلب و خداجو، در همه صحنه ها، نقشه دشمنان اسلام و انقلاب را خنثی کرده است و به حول و قوه الهی از این پس نیز خنثی خواهند کرد. (1)

بنابراین، جوانان براساس فطرت پاک انسانی، به ندای حق و فضایل اخلاقی گرایش دارند و خواستار جهانی هستند که حق و فضیلت انسانی در آن حاکم باشد. جوانان تا زمانی که روح پاکشان به گناهان آلوده نشده است، همواره در پی رسیدن به فضایل انسانی اند.

جوانان، شیفته ارزش های فرهنگی اعم از سیاسی، اجتماعی و دینی هستند. همین امر، باعث اختلاف آنان با بزرگسالان می شود. آنچه که اصطلاحاً تضاد بین نسل ها یا شکاف بین نسل ها می نامند، بیانگر تفاوت سیستم ارزشی جوانان با بزرگسالانی است که به آداب و رسوم گذشته پایبند هستند و هیچ تغییری را نمی پذیرند و به شدت با آن مقابله می کنند.

مطالعه اسپندلر (2) درباره ارزش ها نشان داد در جامعه، دو دسته ارزش جریان دارد: یکی ارزش های سنتی و دیگری ارزش های پیش بینی نشده. ارزش های سنتی، به وسیله فرهنگ یک جامعه منتقل می شود و ارزش های پیش بینی

ص: 56

1- دیدار با فرهنگیان (13/2/66).

2- احمدی مقدمه ای بر مشاوره و روان درمانی، ص 59.

نشده، قبلاً وجود نداشته و مقتضیات زمان، آن‌ها را برای فرد، جالب و دارای کشش نموده است. جوانان، معمولاً به سمت ارزش‌های پیش‌بینی نشده گرایش دارند و همین امر باعث برخورد آنان با بزرگسالان و والدین می‌شود که نماینده ارزش‌های سنتی هستند و در برخی موارد به مشاجره می‌انجامد. برای جوانان امروزی، شناخت مسائل اجتماعی و تشریح مساعی در حل آن‌ها ارزشمند است. جوانان می‌خواهند بیش از گذشته در زندگی اجتماعی سهمی داشته باشند. فساد، تباهی، بی‌رحمی، محرومیت و مسائلی از این قبیل، نوجوانان را به خشم می‌آورد و به اصلاح اجتماعی رو می‌آورند. جوانان می‌بینند و نمی‌توانند آن را تحمل کنند. اعتراضات جوانان به انواع حکومت‌های دیکتاتوری و مبارزه آنان برای آزادی و نیز ایستادگی آنان برابر تبعیض نژادی و مقابله با گسترش سلاح‌های هسته‌ای و تهاجم فرهنگی، نمونه‌هایی از عدم تسلیم جوانان برابر ارزش‌های بزرگسالان است. (1)

ابوجعفر احوال که از یاران امام صادق علیه السلام و مبلغان دین بود، به حضور امام علیه السلام مشرف شد. امام از او پرسید: «مردم بصره در امر دین و اهل بیت علیهم السلام چگونه اند؟» عرض کرد: «تعداد کمی تمایل نشان داده اند». امام علیه السلام فرمود:

به جوانان رو کن؛ زیرا آن‌ها به سوی هر خیر و

ص: 57

نیکی، بیش تر سرعت می گیرند. (1)

بر اثر همین غریزه الهی است که پیش از اسلام در محیط آلوده و آکنده از فساد و تباهی مکه، عده ای پیمان «حلف الفضول» را بنا نهادند و در طول تاریخ جلوه های ویژه حق طلبی، فضیلت خواهی و دین گرایی را به منصفه ظهور گذاشتند. هر گاه جوانان در خلأ اعتقادی و فقر دینی واقع شده اند، به صورت وسیعی به دین گرایش یافته اند؛ که از نمونه های کهن آن، گروندگان به حضرت موسی علیه السلام و حضرت عیسی علیه السلام است. قرآن در این باره می فرماید:

(فَمَا آمَنَ لِمُوسَى إِلَّا ذُرِّيَّةٌ مِّنْ قَوْمِهِ عَلَى خَوْفٍ مِّنْ فِرْعَوْنَ وَمَلَئِهِمْ أَنْ يَفْتِنَهُمْ)؛ (2)

در آغاز هیچ کس به موسی ایمان نیاورد، مگر گروهی از فرزندان قوم او؛ در حالی که از فرعون و اطرافیان او می ترسیدند مبادا آنان را شکنجه دهند.

نکته جالب این آیه شریفه این است که با وجود ترس از فرعون و عواقب قبول دین، جوانان و فرزندان از پیشگامان قبول دین بودند. اغلب روانشناسان معتقدند انسان ها در دوران جوانی به شدت به مذهب و دین گرایش دارند.

ص: 58

1- کافی، ج 8، ص 93؛ بحار الأنوار، ج 23، ص 236: «علیک بالاحداث فانهم اسرغ الی کلّ خیر».

2- یونس (10)، 83.

«تمایل فطری جوانان به مذهب آن قدر شدید است که همه روانشناسان می گویند: بین بحران تکلیف و جهش های مذهبی، ارتباط غیرقابل انکاری وجود دارد.» (1)

مقام معظم رهبری در این باره می فرماید:

عمق بخشیدن به ایمان و دست یافتن به معرفت دینی و مجاهدت برای حفظ طهارت و صفای دل نیز در جوانی از همیشه مفیدتر است. (2)

2. زیباگرایی

خداوند متعال زیبا است و زیبایی را دوست دارد. (3) یکی از ویژگی های خاص جوانان بر اساس فطرتشان، زیباشناسی و زیباطلبی است. برخی روانشناسان معتقدند جوانان پیشگامان زیبایی بوده و ارزش های زیباشناختی را در مرحله اول اهمیت قرار می دهند. (4) اسلام به این روحیه جوانی توجه تام دارد و برای حفظ و تقویت آن، دستوراتی در این زمینه بیان کرده است؛ مسائلی از قبیل حفظ ظاهر، آراستن آن و بهداشت، از موارد با اهمیت اسلامی است.

روزی حضرت علی علیه السلام از بازار، دو پیراهن خرید. پیراهن بهتر و باارزش تر را به غلامش، قنبر داد. قنبر

ص: 59

-
- 1- جوان از نظر عقل و احساسات، ج 1، ص 343؛ جوان در پرتو اهل بیت علیهم السلام، ص 63.
  - 2- کودک، نوجوان و جوان از دیدگاه مقام معظم رهبری، ج 2، ص 138 (به نقل از حدیث ولایت، ج 4، ص 271).
  - 3- وسائل الشیعة، ج 3، ص 340، «ان الله جمیل و یحب الجمال».
  - 4- جوان در پرتو اهل بیت علیهم السلام، ص 68.

گفت: «این پیراهن برای شما سزاوارتر است»؛ ولی امام علیه السلام به او فرمود:

تو جوانی و دارای حس زیبایی و من از خدا حیا می کنم که در این باره بر تو برتری جویم. (1)

امام صادق علیه السلام برای حفظ زیبایی جوانان می فرماید:

تراشیدن موی سر برای جوان نقص و برای پیر وقار و شخصیت است. (2)

البته زیبایی، منحصر در ظاهر نیست و جوانان، عاشق زیبایی های باطنی نیز هستند. فردی که ظاهری زیبا اما باطنی زشت و پلید داشته باشد، اگر در ابتدا مورد توجه قرار گیرد، خیلی زود مورد تنفر واقع می شود. برخی افراد، از زیبایی صورت بهره ای ندارند؛ اما به سبب سیرت زیبا، همیشه مورد توجه هستند. تأمین این نیاز در دوران حکومت امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف به نحو شایسته و تمام محقق می گردد؛ زیرا دولت او دولت زیبایی ها است. وقتی جوانان می بینند دولت زیبایی ها در حال شکل گرفتن است، جانانه به سوی آن می شتابند.

3. شجاعت و شهامت

قدرت و قوت جوانی بر هیچ کس پوشیده و مخفی نیست. توأم شدن این نیرو با هیجان طلبی و نشاط،

ص: 60

1- بحار الأنوار، ج 40، ص 324، «انت شاب و لك شرة الشباب و انا استحيى من ربي ان اتفضل عليك».

2- وسائل الشيعة، ج 1، ص 417؛ «حلق الراس مثلةً بالشباب و وقار بالشيخ».

باعث ایجاد نیروی خارق العاده ای می شود که تمام تحولات در همه ادوار تاریخی از آن تأثیر ژرفی پذیرفته است.

آقای خادمی کوشا می نویسد:

انقلاب های فرهنگی و سیاسی، دائماً و غالباً با پشتوانه جوانان به وقوع پیوسته و اساساً پیشرفت و تعالی هر جامعه، در گرو پیشرفت جوانان آن بوده است. به همین سبب نیروی خستگی ناپذیر و فطرت حقیقت پذیر جوانان تا زمانی که با دخالت اهریمنان و بیگانگان آلوده نشده، تضمین کننده سعادت و هدایت جامعه در سایه عزت و سرافرازی است. نمونه بسیار روشن در عصر حاضر، انقلاب اسلامی ایران است که کوشش عمومی جوانان در تمام نقاط کشور، در سایه وحدت و رهبری دینی و ولایت فقیه، توانست قدرتمندترین نیروی مخالف را سرنگون کند. جوانان در ایران، بزرگ ترین حماسه تاریخی را آفریدند و در دوران بحرانی جنگ تحمیلی نیز زیباترین صحنه های ایثار و فداکاری و شجاعت را به وجود آوردند. (1)

این ویژگی مهم و مؤثر سبب شده است تمام جنبش های سیاسی - اجتماعی، انقلاب ها و نهضت های خیر و شر، پیوسته این مسأله را رصد کرده و دنبال جذب این کانون انرژی و تحول ساز

ص: 61

1- جوان در پرتو اهل بیت علیهم السلام، ص 22.

باشند. اهل بیت علیهم السلام برای هدایت این ارزش، سخنان ارزشمندی بیان داشته اند. صادق آل محمد صلی الله علیه و آله و سلم از جوانان می خواهد ارزش این مهم را دریافته و تقوای الهی را در نظر گیرند و از همراهی و تقویت گروه های ناحق بپرهیزند.

ای جوانان! از خدا بترسید و پیرو پیشروان دروغین نباشید. آن ها را رها کنید، تا آن ها نیز پیرو باشند. (1)

امام صادق علیه السلام از جوانان می خواهد ارزش روحیات و خصوصیات خود را بدانند و نگذارند جریان های باطل، از آن، سوءاستفاده کنند و قدرت آن ها را بازوی اجرایی اهداف و مقاصد شومشان کنند.

به همین دلیل، اکثر یاران امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف جوان هستند؛ زیرا حکومت جهانی امام عصر عجل الله تعالی فرجه الشریف خواهان چنین نیروی عظیم و با ارزشی است. از سوی دیگر، جوانان می دانند نهضت و انقلاب جهانی حضرت صاحب الامر عجل الله تعالی فرجه الشریف نه تنها از این قوا سوء استفاده نمی کند، بلکه از آن، در جهت گسترش عدل و داد بهره می گیرد و حتی این قدرت و نیرو را رشد و جهت می دهد.

4. انقلاب درونی و هیجان

در دوران جوانی، روح و جسم جوان در پی تحولاتی

ص: 62

1- تفسیر عیاشی، ج 2، ص 83؛ «یا معشر الاحداث اتقوالله و لا تأتوا الروساء دعوهن حتی یصیروا اذنا».

عمیق و گسترده به طور چشمگیری دگرگون می شود و روحیات پیچیده انسانی به طور همه جانبه و با شتابی بی سابقه، خود را بروز می دهند. گویی در بنای عظیم انسان، انفجاری فراگیر تمام ابعاد حیاتی او را در هم فرو می ریزد و با دمیدن روح تازه ای در کالبدش، همه نیروها را شتابان و پرهیجان تعالی می بخشد. روانشناسان این دوره را با تعابیر مختلفی توصیف کرده اند؛ از جمله:

1. ژان ژاک روسو: تولد دوباره.

2. استانلی هال: دوران طوفان، فشار و جهش.

3. موریس دبس: دوره انقلاب، سرکشی و نوآوری (1).

این انقلاب درونی، هیجان، فشار و جهش را هیچ حکومتی جز حکومت جهانی امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف نمی تواند پاسخگو باشد. بیشتر حکومت ها باعث ازدیاد هیجان یا سرکوب روحیه جوانی هستند؛ اما دوران ظهور و پس از آن، زمان رشد و تعالی روحیه ها و تکامل عقل، اخلاق و آرزوها است. عصر ظهور، تنها عرصه بروز و ظهور و پاسخگویی به امیال واقعی و نیازهای انسان است؛ از این رو جوانان با شوق و شور به سوی آن حضرت می شتابند و گرداگردش حلقه می زنند و پیامش را به گوش جان می شنوند.

5. نوگرایی

یکی از صفات بارز جوانان، تجددطلبی و نوگرایی است.

ص: 63

1- ر.ک: روانشناسی کودک و اصول تربیتی جوانان، ص 186؛ جوان در پرتو اهل بیت علیهم السلام، ص 29.

آنان با تمام وجود خواستار مطالب و چیزهایی هستند که جدید باشد. تغییر، تحول، جدید بودن و به روز بودن، عشق جوانی است و همین روحیه سبب می شود جوانان، سهم بسزایی در حکومت امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف داشته باشند؛ زیرا حکومت امام عصر عجل الله تعالی فرجه الشریف تغییر و تحول همه جهان است.

ویژگی های دوران جوانی که نمود آن در حکومت امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف است بسیار است و ما این جا در صدد طرح تمام آن ها نیستیم. برخی دیگر از مهم ترین آن ها عبارت است از:

الف. روحیه انتقادی: این ویژگی به سبب اجرای عدالت مهدوی و انتقاد به ظلم جهانی حضور مؤثر جوانان در این عرصه معنا می یابد.

ب. احساس فداکاری، گذشت و ایثار: در دولت عدل، برای رفع ظلم، این خصلت مورد نیاز است و جوانان پاسخگوی این نیاز هستند.

ج. روحیه مبارزه جویی و عدالت خواهی: اختصاص داشتن این صفت به نهضت جهانی امام عصر عجل الله تعالی فرجه الشریف بر هیچ فردی پوشیده نیست.

د. احساس مسئولیت و تکالیف اجتماعی.

ه. آزادگی، فتوت و جوانمردی.

و. وفاداری به عهد و پیمان.

هیچ انقلابی نمی تواند به این روحیات و خصوصیات به طور هم زمان پاسخ دهد؛ مگر انقلاب جهانی حضرت

مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف که همگان، چشم انتظار اویند.

دولت امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف مطابق فطرت انسان ها است؛ لذا پاسخگوی تمام نیازها _ به ویژه نیازهای روحی و روانی نسل جوان _ است. مهم ترین این نیازها که حکومت حضرت صاحب الامر عجل الله تعالی فرجه الشریف پاسخگوی آن است، عبارتند از:

- صمیمیت، مهر و محبت

- مقبولیت

- قابلیت

- هویت

- شکوفایی، احساس رشد و کمال

- هدف دار بودن زندگی

- تقدیر و تشکر

- امنیت و آرامش خاطر

- استقلال طلبی و خود اتکایی

- آرمان گرایی و مطلوب خواهی

ص: 65

بخش سوم: حکومت جهانی جوانان

اشاره

ص: 67

یکی از امتیازات منحصر به فرد شیعه، داشتن رهبران فکری جوان است. هیچ جریان فکری و نهضت علمی، فرهنگی و راهبری در طول حیات انسان، مانند جریان و نهضت شیعه رهبرانش جوان نبوده و نیستند. میانگین سن آغاز امامت در امامان علیهم السلام 25 سال است. سن امامان علیهم السلام در زمان رسیدن به مقام امامت بدین شرح است:

1. امیرالمؤمنین، حضرت علی علیه السلام 32 سال
2. امام حسن مجتبی علیه السلام 37 سال
3. امام حسین علیه السلام 48 سال
4. امام سجاد علیه السلام 23 سال
5. امام محمد باقر علیه السلام 38 سال
6. امام جعفر صادق علیه السلام 31 سال
7. امام موسی کاظم علیه السلام 20 سال
8. امام رضا علیه السلام 35 سال
9. امام جواد علیه السلام 8 سال
10. امام هادی علیه السلام 8 سال
11. امام حسن عسکری علیه السلام 22 سال
12. امام مهدی علیه السلام 5 سال

شیعه با این پیشینه، چشم به دولتی دوخته است که یارانش جوان هستند.

نفس باد صبا مشک فشان خواهد شد

عالم پیر دگر باره جوان خواهد شد

دولت امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف زیبایی های فراوان و جلوه های بی بدیلی دارد که تا کنون هیچ مشابهی _ با تمام خصوصیات _ برای آن دیده نشده است. رهبر جوان، یاران جوان و رجعت جوانان، تنها از مؤلفه های حکومت امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف است.

رهبر جوان

در روز ظهور و قیام جهانی امام عصر عجل الله تعالی فرجه الشریف، ظاهر امام با توجه به سن واقعی امام، بسیار جوان می باشد.

اباصلت هروی از امام رضا علیه السلام می پرسد: «علامت قائم شما وقتی که ظهور می کند چیست؟»

امام می فرماید:

علامت وی این است که از لحاظ سن، پیر است؛ ولی برابر دیدگان مردم، جوان؛ به طوری که بیننده گمان می کند او چهل ساله یا کمتر است. نشانه او این است که با گذشت روزها و شب ها، پیر نمی شود؛ تا زمان رحلتش فرارسد. (1)

ص: 69

1- شیخ صدوق، کمال الدین، ج 2، ص 652؛ بحار الانوار، ج 52، ص 285؛ معجم احادیث الامام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف، ج 4، ص 157، « علامته ان یکون شیخ السن شاب المنظر حتی ان الناظر الیه لیحسبه ابن اربعین سنة اودونها. و ان من علامته ان لایهرم بمرور الايام و اللیالی حتی یأتی اجلهٗ ». «

ریان بن صلت هم از امام رضا علیه السلام می پرسد: «آیا شما صاحب الامر هستید؟» امام می فرماید:

من صاحب امر هستم؛ ولی نه آن صاحب الامر که زمین را پر از عدل و داد می کند، چنان که پر از ظلم شده است. چگونه با این ضعفی که در بدن من می بینی می توانم صاحب الامر باشم؟ صاحب الامر، کسی است که وقتی ظهور کند، به سن پیران و به شکل و صورت جوانان است و بدنی نیرومند دارد که اگر دست مبارکش را به طرف بزرگ ترین درخت روی زمین دراز کند، آن را از ریشه بکند؛ اگر در میان کوه ها بانگ برآورد، صخره های آن فروریزد. عصای حضرت موسی علیه السلام و انگشتر حضرت سلیمان علیه السلام با او خواهد آمد. او چهارمین فرزند من است. خداوند متعال او را تا هنگامی که بخواهد، در پشت پرده غیبت نگه دارد. سپس ظاهر شود و زمین را پر از عدل و داد کند؛ آن چنان که پر از جور و ستم شده باشد. گویی با چشم خود می بینم در حالی که مردم به یأس و نومیدی دچار شده اند، ندای آسمانی را می شنوند که این ندا از مسافت دور همچون فاصله نزدیک شنیده می شود. او برای مؤمنان، رحمت و برای کافران عذاب خواهد بود. (1)

با توجه به این روایات و احادیث دیگر که در آن، واژه «شاب» (2) آمده است در می یابیم که رهبر دولتی که همه

ص: 70

-
- 1- شیخ صدوق، کمال الدین، ج 2، ص 376؛ بحار الانوار، ج 52، ص 322؛ معجم احادیث الامام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف، ج 4، ص 154: «و ان القائم هو الذی اذا خرج کان فی سنّ الشیوخ و منظر الشبان...».
  - 2- غیبت نعمانی، ص 269؛ بحار الانوار، ج 53، ص 7.

انبیا و اولیا چشم انتظار آن هستند، «جوان» است. در برخی دیگر از روایات، همراه این واژه، قیدهای دیگری نیز آمده است:

— شابٌ حَدَثٌ؛ جوانی نارس. (1)

— شاباً مُوَفَّقاً؛ جوانی کامل. (2)

— شابٌ بَعْدَ كِبَرِ السِّنِّ؛ جوان است، با این که سنش زیاد است. (3)

— شیخ السِّنِّ شابٌ المنظر؛ سنش زیاد و چهره اش جوان است. (4)

این ویژگی منحصر به فرد امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف در روایات معصومان علیهم السلام این گونه بیان شده است:

حکم بن ابی نعیم می گوید: در مدینه خدمت امام باقر علیه السلام رسیدم و گفتم: «من میان رکن و مقام نذر کرده ام، هنگامی که شما را در مدینه ملاقات کنم، از مدینه بیرون بروم جز این که دانسته باشم آیا قائم آل محمد صلی الله علیه و آله و سلم شما هستید یا نه؟» امام علیه السلام چیزی نفرمود. حدود یک ماه گذشت. روزی در یکی از کوچه های مدینه مرا دید و فرمود: «تو هنوز این جا هستی؟» گفتم: «آری؛ به شما گفتم که چه نذری دارم و شما چیزی به من

ص: 71

1- قرب الاسناد، ص 21.

2- غیبت نعمانی، ص 268.

3- کمال الدین، ج 1، ص 327.

4- الملاحم و الفتن، ص 142.

فرمود: «فردا صبح بیا منزل و پرسش خود را بپرس». فردا صبح به خدمتش مشرف شدم؛ فرمود: «پرسش خود را بپرس. گفتم: «من میان رکن و مقام روزه و صدقه ای نذر کردم که هنگامی که شما را در مدینه ملاقات کردم، از مدینه بیرون بروم جز این که دانسته باشم آیا شما «قائم آل محمد صلی الله علیه و آله و سلم» هستید یا نه؟ اگر شما باشید، از شما جدا نشوم، تا در حضورتان شمشیر بزنم و اگر شما نباشید، به دنبال کار و زندگی خود بروم». فرمود: «ای حکم! همه ما قائم به امر خدا هستیم». گفتم: «آیا شما مهدی هستید؟» فرمود: «همه ما به سوی خدا هدایت می کنیم». گفتم: «آیا شما صاحب شمشیر هستید؟» فرمود: «همه ما صاحب شمشیر و وارث شمشیر هستیم». گفتم: «آیا شما آن کسی هستید که دشمنان خدا را می کشد و دوستان خدا را عزت می بخشد و دین خدا را آشکار می سازد؟» فرمود: «ای حکم! چگونه ممکن است من، او باشم؟ در صورتی که من به 45 سالگی رسیده ام؛ ولی صاحب این امر از من به سن کودکی نزدیک تر است و بر پشت مرکب، از من چابک تر است».(1)

ص: 72

1- بحار الانوار، ج 51، ص 140؛ «... یا حکم کیف اکون انا و بلغتُ خمساً و اربعین انّ صاحبُ هذا اقربُ عهداً باللبنِ منی و اخفُ علی ظهر الدابة».

روایات فراوانی داریم که حضرت بقیةالله _ روحی فداه _ هنگامی که ظاهر می شود بین سی تا چهل ساله به نظر می رسد. البته هرگز مقصود این نیست که سن واقعی آن حضرت کمتر از چهل و پنج باشد؛ بلکه آنچه مردم از سیمای مبارک آن حضرت تصور می کنند، جوان با طراوت و شادابی بین سی الی چهل می باشد. (1)

محمد بن مسلم می گوید: به محضر امام باقر علیه السلام رسیدم تا درباره قائم آل محمد صلی الله علیه و آله و سلم سؤال کنم. بدون این که از حضرت بپرسم، فرمود:

«ای محمد بن مسلم! در قائم آل محمد صلی الله علیه و آله و سلم پنج شباهت با پیامبران وجود دارد (2)... اما شباهتش با [حضرت] یونس علیه السلام غیب است او است که بعد از پیری به صورت جوان به سوی قومش بازگشت...» (3)

حضرت یونس علیه السلام که مدت ها در دل ماهی و در قعر اقیانوس ها از دیدگان امتش پنهان بود، وقتی از شکم ماهی خارج شد، خداوند متعال در کنار ساحل بوته

ص: 73

1- خادمی شیرازی، یاد مهدی، ص 165.

2- شباهت با حضرت یوسف علیه السلام در غیبت، با حضرت موسی علیه السلام در خوف از قتل و مخفی بودن ولادت، با حضرت عیسی علیه السلام در اختلاف مردم درباره زنده بودن او و شباهت با پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم در مسأله قیام به عدل است.

3- کمال الدین، ج 1، ص 327؛ بحار الانوار، ج 51، ص 217، معجم الاحادیث الامام المهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف، ج 3، ص 242.

کدویی برای او رویاند. (1) وی از آن تناول کرد و بعد از نیرو گرفتن، به سوی قومش برگشت؛ در حالی که به صورت جوانی اش بود.

امام صادق علیه السلام می فرماید:

در صاحب الزمان، نشانی از [حضرت] یونس علیه السلام است و آن این که بعد از غیبتش به صورت جوانی نورس ظاهر می شود. (2)

در روایت دیگری از امام جعفر صادق علیه السلام جوان بودن امام یکی از امتحانات بزرگ خداوند هنگام ظهور بیان شده است. آن حضرت می فرماید:

از امتحانات بزرگ الهی این است که صاحبشان به صورت جوانی ظاهر می شود، در حالی که آن ها درباره وی پیری کهنسال تصور داشتند. (3)

در روایت دیگری امام صادق علیه السلام در این باره می فرماید:

آن گاه که قائم به قیام اقدام می کند، مردم او را نمی شناسند؛ زیرا وی در سیمای جوانی با کمال نزدشان باز می گردد و جز افراد با ایمانی که خداوند در عالم ذر (4) از آن ها پیمان گرفته است،

ص: 74

1- صافات، 146: (وَأَنْبَتْنَا عَلَيْهِ شَجَرَةً مِنْ يَقْطِينٍ).

2- غیبت طوسی، ص 259، ح 399؛ « انّ فی صاحب الزمان شبهاً من یونس، رجوعه فی غیبة بشرخ الشباب ».

3- غیبت نعمانی، ص 268، ب 10، ح 43؛ معجم احادیث الامام المهدي عجل الله تعالی فرجه الشریف، ج 3، ص 354، « انه من اعظم البلیة ان ینخرج الیهم صاحبهم شاباً و هم یحسبونهُ شیخاًک بیراً ».

4- با توجه به آیه شریف 172 سوره اعراف، عالم ذر به عالمی گفته می شود که خداوند متعال از همه _ در حالی که ذره های کوچکی بودند _ بر توحید، نبوت و ولایت پیمان گرفت. برای اطلاع بیشتر ر.ک: تفسیر نمونه، ج 7، ص 4.

کسی در نزد او ثابت قدم نمی ماند. (1)

امام حسن مجتبی علیه السلام نیز در این باره می فرماید:

هنگامی که مهدی قیام کند، مردمان به انکار بر می خیزند؛ زیرا او به صورت جوان باز می گردد؛ در حالی که آن ها او را پیر فرتوت می انگارند. (2)

و در روایت دیگری می فرماید:

هنگامی که قائم عجل الله تعالی فرجه الشریف ظهور کند، در سن کهولت خواهد بود؛ ولی با سیمای جوانی و نیروی عضلانی؛ آن چنان که اگر قوی ترین درخت روی زمین را با دست بکشد، از ریشه بر می کند و اگر بر کوه ها بانگ بزند، سنگ هایش فرو ریزد؛ اگر دستش بنده ای را نوازش کند، قلبش چون قطعه آهن محکم و استوار می شود. (3)

در روایت دیگری امام صادق علیه السلام می فرماید:

در سن سی سالگی و سن کمال، در سیمای

ص: 75

-
- 1- غیبت نعمانی، ص 268، ب 10، ح 43؛ معجم الاحادیث الامام المهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف، ج 3، ص 353؛ غیبت طوسی، ص 421، « لو خرج القائم لقد ان کره الناس، یرجع الیهم شاباً موقفاً، فلا یثبت علیه الا کل مؤمن اخذ الله میثاقه فی الذر الاول ».
  - 2- منتخب الاثر، ص 285: « لوقام المهدی لان کره الناس لأنه یرجع الیهم شابا و هم یحسبونه شیخاً کبیرا ».
  - 3- منتخب الاثر، ص 285 « ان القائم اذا خرج کان فی سنّ الشیوخ منظر الشباب، قویاً فی بدنه لو مدیده الی اعظم شجرة علی وجه الارض لقلعها، ولو صاح بالجبال تدکدکت صخورها، لایضع یده علی عبد الا صار قلبه کزبر الحديد ».

در این باره که امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف به صورت جوان ظاهر می شود، هیچ گونه شک و تردید نداریم و افرادی که قبول این مطلب برایشان مشکل است، اگر به تاریخ مراجعه کنند، نمونه هایی از این رویداد را می یابند.

قدرت خداوند متعال و شگفتی های جهان آفرینش آن قدر زیاد است که این مسأله برای افراد معمولی نیز رخ داده است. نصر بن دهمان که یکی از سالخوردگان قبیله «غطفان» بود و عمرش از صد و نود سال می گذشت و قدش خمیده و عقلش از دست رفته بود، بار دیگر به جوانی بازگشت و مویش سیاه شد. (2)

ظهور همراه با طراوت جوانی، یکی از چشمه های قدرت پروردگار است و هرکس قدرت بی کران خداوند متعال را باور داشته باشد، در ایام ظهور در این رابطه شک و تردید نمی کند. همه تردیدها از ضعف ایمان به قدرت پروردگار سرچشمه می گیرد.

امام حسن مجتبی علیه السلام در این باره می فرماید:

نهمین فرزند برادرم حسین علیه السلام، پسر بانوی کنیزان

ص: 76

-
- 1- غیبت طوسی، ص 421: «... يظهر فی صورة فتی موفق ابن ثلاثین سنة»؛ در غیبت نعمانی، ص 269، به جای «فتی» واژه «شاب» آمده است؛ معجم احادیث الامام المهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف، ج 4، ص 77.
- 2- غیبت طوسی، ص 421؛ منتخب الأنوار المضيئة، ص 189؛ این مسأله از طریق اهل سنت هم ذکر شده است با ر.ک: بحار الانوار، ج 51، ص 237؛ کمال الدین، ج 2، ص 555.

است که خداوند، عمر او را در دوران غیبتش طولانی کند؛ آن گاه با قدرت خود او را به صورت جوان چهل ساله ای ظاهر نماید، تا دانسته شود که خداوند بر هر چیز توانا است. (1)

ص: 77

1- کمال الدین، ج 1، ص 315، ب 29، ح 2؛ بحار الانوار، ج 52، ص 279؛ معجم احادیث الامام المهدي عجل الله تعالى فرجه الشريف، ج 3، ص 165، «التاسع من ولد اخي الحسين، ابن سيدة الاماء يطيلُ الله عُمرهُ في غيبةٍ ثم يظهره بقدرته في صورة شاب ذي اربعين سنة ذلك ليعلم ان الله على كل شيء قدير».

بخش چهارم: وظایف جوان منتظر

اشاره

ص: 79

حال که دانسته شد جوانان، نقش کلیدی در دولت جوان امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف دارند، شایسته است برای ظهور، زمینه سازی کنند و مهم ترین زمینه سازی هم عمل به وظایف این دوران می باشد.

مرحوم آیت الله موسوی اصفهانی در کتاب مکیال المکارم با توجه به آیات و روایات، بیش از هشتاد وظیفه برای انسان منتظر بیان کرده است. (1) ما در این بخش، وظایف اصلی و مهم جوان منتظر را یادآور می شویم:

1. معرفت؛ 2. محبت؛ 3. اطاعت؛ 4. فعالیت.

1. معرفت

اشاره

یکی از مسائل حیاتی و اساسی انسان، شناخت امام عصر عجل الله تعالی فرجه الشریف است که مایه رشد و تعالی است.

گر معرفت دهندت بفروش کیمیا را

گر کیمیا دهندت، بی معرفت گدایی

حضرت علی علیه السلام درباره اصل معرفت در هر امری به کمال می فرماید:

ص: 80

1- مکیال المکارم، ج 2، ص 181-568.

ای کمیل! هیچ حرکت و فعالیتی نیست، مگر این که در آن نیازمند شناخت و آگاهی هستی. (1)

مهدویت نیز معرفت و شناخت می طلبد و مهم ترین شناخت ها در این حوزه عبارت است از:

الف: شناخت امام (امام شناسی)

ب: شناخت حقوق امام (حق شناسی)

ج: شناخت آفات و خطرات (آسیب شناسی)

بنابراین لازم است این سه موضوع بررسی شود.

الف. امام شناسی

اشاره

شناخت امام علیه السلام دو جنبه دارد:

1. امام کیست و چه خصوصیتی دارد؟

2. امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف کیست و چه ویژگی هایی دارد؟

درباره قسمت اول، تا کنون کتاب های مناسبی نوشته شده است (2) و بسیار مناسب است این بحث ها به طور جدی دنبال شود؛ زیرا شناخت این رتبه و جایگاه، مورد عنایت امام عصر عجل الله تعالی فرجه الشریف نیز می باشد.

یکی از خدمتگزاران امام حسن عسکری علیه السلام به نام ابونصر پیش از غیبت امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف به حضور آن حضرت مشرف می شود. امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف از او می پرسد: «آیا مرا

ص: 81

1- تحف العقول، ص 171: «یا کمیل! ما من حركة الا وانت محتاج فيها الى معرفة».

2- ر.ک. محمد مهدی میرباقری، امام شناسی؛ محمد بیابانی اسکویی، معرفت امام؛ بنی هاشمی، معرفت امام عصر عجل الله تعالی فرجه الشریف؛ سید محمد هادی صدر الحفظی، شمیم آشنایی.

می شناسی؟» پاسخ می دهد: «آری؛ شما سرور من و فرزند سرور من هستید.» امام می فرماید: «مقصود من چنین شناختی نیست». ابونصر می گوید: «خودتان بفرمایید». امام می فرماید:

من، آخرین جانشین پیامبر خدا هستم و خداوند به (برکت) من بلا از خاندان و شیعیانم دور می کند. (1)

چقدر زیباست! امامی که هنگام غیبتش، این قدر به ما نفع می رساند و از ما بلا دفع می شود، وقتی که ظهور کند، چقدر به ما نفع می رساند؟!

امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف به سبب ویژگی هایی که دارد، سرپرست انسان ها و واسطه بین خلق و خالق است. امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف تداوم امامت امامان علیهم السلام، واسطه فیض الهی و مظهر رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم است. شناخت درست امام، طریق معرفت واقعی به خدا است. امام صادق علیه السلام می فرماید:

... ما بر شما سه حق داریم: این که به فضل ما معرفت یابید، پیرو ما باشید و منتظر فرج ما باشید... (2)

امام علیه السلام شخصیت ممتازی است که به تناسب جایگاه والای پیشوایی و رهبری، دارای ویژگی هایی است که ما در این جا به برخی از آن ها اشاره می کنیم:

ص: 82

1- کمال الدین، ج 2، ص 171: «أنا خاتم الأوصياء و بی يدفع الله البلاء من اهلی و شیعتی».

2- اصول کافی، ج 2، ص 173، باب حق المؤمن علی اخیه: «ثلاثة لنا، ان تعرفوا فضلنا، و ان تطئوا عقبنا و ان تنظروا عاقبتنا...».

امام که سمت پیشوایی و رهبری مردم را به عهده دارد، لازم است تمام زوایای دین را بشناسد و به قوانین آن آگاهی کامل داشته باشد؛ با تفسیر آیات قرآن و تطبیق آن با سنت پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم، به تبیین معارف دین بپردازد؛ به همه سؤالات و نیازهای مردم در موضوعات مختلف پاسخ دهد و آن‌ها را به بهترین شیوه راهنمایی کند. بدیهی است چنین مرجع علمی می‌تواند مورد اعتماد و تکیه‌گاه توده‌ها قرار گیرد. چنین احاطه علمی تنها به واسطه اتصال به علم الهی حاصل می‌شود. به همین دلیل، شیعه معتقد است علم امامان و جانشینان واقعی پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم برگرفته از علم بیکران خدایی است.

امام علی علیه السلام درباره علامت‌های امام برحق می‌فرماید:

امام، آگاه‌ترین فرد است به حلال و حرام خدا و احکام گوناگون و اوامر و نواهی او و هر آن چه مردم به آن نیازمند هستند. (1)

عصمت امام

یکی از صفات مهم امام و شرایط اساسی امامت، «عصمت» است و آن، ملکه‌ای است که بر اثر علم به حقایق امور و اعمال اراده‌ای قوی به وجود می‌آید. دارا بودن چنین کمالی در شخص، مانع ارتکاب هر نوع گناه یا دچار شدن به هر نوع غفلت و اشتباه از سوی او

ص: 83

می شود. امام به سبب برخوردار بودن از چنین جایگاهی و با استفاده از تعالیم قرآن و سنت نبوی صلی الله علیه و آله و سلم و بهره گیری از عناصر کارآمد، حکومتی اسلامی را پی ریزی می کند.

آراستگی به کمالات اخلاقی

امام که پیشوا و راهبر جامعه است، باید از همه بدی ها و رذائل اخلاقی دور باشد و در مقابل، از همه کمالات اخلاقی در عالی ترین حد آن برخوردار باشد؛ زیرا او در جایگاه انسان کامل، بهترین الگو برای پیروان خود به شمار می رود.

امام رضا علیه السلام فرمود:

برای امام علیه السلام نشانه هایی است: او داناترین، ... پرهیزگارترین، بردبارترین، شجاع ترین، سخاوتمندترین و عابدترین مردم است. (1)

به علاوه او در مقام جانشینی پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم، در پی تعلیم و تربیت انسان ها است؛ بنابراین خود باید پیش از همگان و پیش از آنان، به اخلاق الهی آراسته باشد.

امام علی علیه السلام می فرماید:

کسی که [به امر خدا] خود را امام مردم قرار داده است، بر او است که پیش از تعلیم دیگران به تعلیم خود همت گمارد و باید دیگران را به وسیله رفتار خود تربیت کند، پیش از آن که با گفتار تربیت کند. (2)

ص: 84

1- معانی الاخبار، ج 4، ص 102.

2- میزان الحکمة، باب 147، ح 850.

از دیدگاه شیعه، تعیین امام و جانشین پیامبر تنها به دستور خدا و انتخاب او صورت می‌گیرد و پس از آن، پیامبر، امام را معرفی می‌کند؛ بنابراین هیچ فرد یا گروهی حق دخالت در این امر را ندارند. برای درک ضرورت نصب امام از سوی خداوند، نکاتی را یادآور می‌شویم:

الف. به فرموده قرآن، حاکم مطلق بر همه چیز خداوند است و همه باید تنها از او اطاعت کنند. بدیهی است این حاکمیت می‌تواند از سوی خداوند به هر کسی _ مطابق شایستگی و مصلحت _ داده شود. پس همان گونه که پیامبر به وسیله خدا انتخاب می‌شود، امام نیز به تعیین الهی، بر مردم ولایت می‌یابد.

ب. پیش از این، برای امام ویژگی‌هایی از قبیل عصمت، علم و... بیان کردیم. روشن است که یافتن و شناختن کسی که دارای این صفات _ آن هم در عالی‌ترین درجه _ باشد، تنها به وسیله خداوند امکان پذیر است که دانای به آشکار و نهان انسان‌ها است؛ همان گونه که خداوند در قرآن کریم به حضرت ابراهیم علیه السلام می‌فرماید:

(إِنِّي جَاعِلُكَ لِلنَّاسِ إِمَامًا) (1)

من تو را برای مردم، امام قرار دادم.

ص: 85

در پایان این گفتار، مناسب است بخشی از بیان زیبای پیشوای هشتم، حضرت امام رضا علیه السلام را بیاوریم که درباره مقام امام و ویژگی های او است:

آن ها [که در امر امامت اختلاف کردند و گمان کردند امامت امری انتخابی است] نادانی کردند... مگر مردم، مقام و منزلت امام را میان امت می دانند، تا روا باشد که به اختیار و انتخاب ایشان واگذار شود؟!]

همانا امامت، قدرش والاتر و شأنش بزرگ تر و منزلتش عالی تر و مکانش رفیع تر و عمقش ژرف تر از آن است که مردم با عقل خود به آن برسند یا با آرای خود آن را دریابند... همانا امامت، مقامی است که خدای عزوجل بعد از رتبه نبوت و خُلَّت (مقام خلیل اللّٰهی) در مرتبه سوم به ابراهیم علیه السلام اختصاص داد... امامت، خلافت خدا و خلافت رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم و مقام امیرالمؤمنین علیه السلام و میراث حسن و حسین علیهما السلام است. به راستی که امامت، زمام دین و مایه نظام مسلمین و صلاح دنیا و عزّت مؤمنان است... کامل شدن نماز، روزه، حج، جهاد و... نیز حفظ مرزها، به سبب امام [پذیرفتن ولایت] است.

امام، حلال خدا را حلال و حرام او را حرام می کند [و مطابق احکام واقعی پروردگار، حکم می کند] و حدود الهی را به پا می دارد و از دین خدا حمایت کرده و با حکمت و موعظه نیکو و دلیل رسا به راه پروردگار دعوت می کند.

امام، مانند خورشید طلوع کننده است که نورش عالم را فرا می گیرد و خودش در افق است؛ به

گونه ای که دست ها و دیدگان به او نرسد. امام، ماه تابان، چراغ فروزان، نور درخشان و ستاره راهنما در شدت تاریکی ها و در راه های شهرها و کویرها و در گرداب دریاها [و نجات دهنده از انواع فتنه ها و نادانی ها] است... امام، انیس همراه و پدر مهربان و برادر تنی و مادر نیکوکار به فرزند کوچک و پناهگاه بندگان در مصیبت های بزرگ است. امام، کسی است که از گناهان، پاک و از عیب ها برکنار است. او به دانش مخصوص و به خویشتن داری و حلم نشانه دار است... امام، یگانه روزگار خویش است و کسی به [ساحت] او نزدیک نمی شود و هیچ دانشمندی با او برابر نمی گردد. نه کسی جای او را می گیرد و نه برای او مثل و مانند یافت می شود... .

پس کیست که بتواند امام را بشناسد یا انتخاب امام برای او ممکن باشد؟! هیهات هیهات! این جا خردها گم شده و عقل ها سرگردان و حیران گردیده است. [این جا] دیده های نور، بزرگان کوچک، حکیمان متحیر... و سخن دانان در مانده اند از این که بتوانند یکی از شئون یا فضیلت های امام را توصیف کنند و آنان همگی به عجز و ناتوانی اعتراف می کنند... (1)

یادآوری این مطلب لازم است برای شناخت جایگاه و نقش امام در هستی، توجه و تأمل در فرازهای زیارت جامعه کبیره نیز بسیار راه گشا است.

ص: 87

اما قسمت دوم، یعنی «مهدی شناسی» نیز اهمیت زیادی دارد. شناخت امام زمان و حجت عصر عجل الله تعالی فرجه الشریف بسیار لازم و ضروری است؛ زیرا شناخت او رمز حیات و هویت ما است.

پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم می فرماید:

هر کس بمیرد و امام زمانش را نشناسد، [علاوه بر زندگی جاهلی] به مرگ جاهلیت می میرد. (1)

شاعر اهل بیت علیهم السلام «سید حمیری» که مذهب کیسانیه اختیار کرده بود _ یعنی بعد از حضرت امام حسین علیه السلام به امامت برادر آن حضرت، محمد حنیفه معتقد بود _ با وجود همه اشعاری که در حق اهل بیت علیهم السلام داشت و مبارزه ای ادبی که با دشمنان آنان انجام داد، با خبر شد که امام صادق علیه السلام او را کافر نامیده است. نزد آن حضرت آمده، عرض کرد: «آیا من با همه محبتی که به شما دارم و با دشمنان شما مخالفت می کنم، کافرم»

امام فرمود:

در حالی که به امام زمانت ایمان نداری، اعتقادات به ولایت امامان پیشین و محبت تو به ما و دشمنی با دشمنان، برای تو سودی نخواهد

ص: 88

1- کمال الدین، ج 2، ص 409؛ علامه مجلسی رحمة الله در بحار الانوار، ج 23، ص 93-76 بابتی را با همین عنوان قرار داده و چهل حدیث را به همین معنا از راویان بسیار روایت کرده است: «من مات و لم يعرف امام زمانه مات میتة الجاهلیة».

تمام وظایف منتظر، مرتبط با معرفت امام عصر عجل الله تعالی فرجه الشریف است. اگر معرفت حاصل شود، وظایف معنا دارد. این معرفت، فوائد بسیاری هم دارد. امام محمد باقر علیه السلام می فرماید:

کسی که بمیرد در حالی که امام خود را شناخته باشد، جلو افتادن یا تأخیر امر [ظهور] به او زیان نمی رساند. و کسی که بمیرد در حالی که امام خود را شناخته است مانند کسی است که در خیمه امام و همراه او بوده است. (2)

گفتنی است این معرفت و شناخت، چنان مهم است که در کلام معصومان علیهم السلام آمده است که برای به دست آوردن آن، لازم است از خداوند طلب یاری شود.

امام صادق علیه السلام فرمود:

در زمان غیبت طولانی امام مهدی علیه السلام باطل گرایان [در اعتقاد و دین خود] به شک و تردید گرفتار می شوند.

زراره _ از یاران خاص امام _ گفت: «اگر من آن زمان را شاهد بودم، چه عملی انجام دهم؟»

امام صادق علیه السلام فرمود: این دعا را بخوان:

خدایا! خود را به من بشناسان که اگر خویش

ص: 89

1- بحار الانوار، ج 47، ص 320: «و ما ینفع کذاک و أنت کافر بحجة الدهر و الزمان».

2- اصول کافی، ج 1، باب 84، ح 5، ص 433، «من مات و هو عارف لامامه لم یصدّره تقدّم هذا الأمر او تأخر و من مات و هو لامامه کانک من هو مع القائم فی فسطاطه».

را به من شناسانی، هیچ گاه پیامبرت را نخواهم شناخت. خداوندا! پیامبرت را به من شناسان که اگر او را به من معرفی نکنی، هرگز حجتت را نمی شناسم. پروردگارا! حجتت را به من شناسان که اگر او را به من شناسانی، از دینم منحرف خواهم شد. (1)

همچنین امام صادق علیه السلام فرمود:

خداوند از بندگان عملی را نمی پذیرد، مگر به معرفت و شناخت ما. (2)

ب. حق شناسی

اشاره

شناخت حق، علاوه بر شناخت عظمت و شخصیت امام علیه السلام، موجب دل دادگی به آن حضرت می شود؛ زیرا امام مهدی علیه السلام بر انسان ها حقوقی دارد که شناخت این حقوق و مراعات آن، بسیار لازم و پرنتیجه است. (3)

ص: 90

1- غیبت نعمانی، باب 10، فصل سوم، ح 6، ص 170؛ کمال الدین، ج 2، ص 343؛ کافی، ج 1، ص 337: «اللَّهُمَّ عَرَّفْنِي نَفْسَكَ فَإِنَّكَ إِنْ لَمْ تُعَرِّفْنِي نَفْسَكَ لَمْ أَعْرِفْ نَبِيَّكَ اللَّهُمَّ عَرَّفْنِي رَسُولَكَ فَإِنَّكَ إِنْ لَمْ تُعَرِّفْنِي رَسُولَكَ لَمْ أَعْرِفْ حُجَّتَكَ اللَّهُمَّ عَرَّفْنِي حُجَّتَكَ فَإِنَّكَ إِنْ لَمْ تُعَرِّفْنِي حُجَّتَكَ ضَلَلْتُ عَنْ دِينِي».

2- اصول کافی، ج 1، ص 142، باب النوادر: « لا يقبل الله من العباد عملاً الا بمعرفتنا ».

3- در اصول کافی، ج 1، ص 405 بایی با این عنوان داریم: « باب ما يجب من حق الامام على الرعية و حق الرعية على الامام » و در دعای ندبه عرضه می داریم: « و أعنا على تادية حقوقه اليه ».

صاحب مکمال المکارم(1) در این باره هشت حق نام برده و توضیحات زیبایی می نویسد که فهرست این حقوق را این جا ذکر می کنیم:

1. حق وجود

خداوند متعال به برکت معصومان علیهم السلام، موجودات را آفریده است و امروز وجود و هستی ما مرهون و مدیون امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف است.(2)

2. حق بقای در دنیا

روایات زیادی، قلب عالم امکان و هسته مرکزی جهان هستی را امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف معرفی می کند(3)، و این که اگر یک روز زمین از حجت خالی باشد، اهل خود را فرو می برد؛ بنابراین بقای ما مرهون وجود امام عصر عجل الله تعالی فرجه الشریف است.

3. حق خویشاوندی با پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم

براساس آیه شریفه ((قل لا استلکم علیه أجراً الا المودة فی القربی)) (4) امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف حق قرابت و خویشاوندی با پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم را دارا است؛ که باید آن را مراعات کرد.

ص: 91

1- مکمال مکارم، ج 1، ص 89_100.

2- در این رابطه، حدیث نسبتاً طولانی و زیبایی در کمال الدین، ج 1، ص 254 آمده است.

3- در این رابطه، بیش از پانزده روایات در کتاب او خواهد آمد، ص 185-178 آمده است.

4- شوری (42)، 23.

4. حق نعمت و واسطه آن

همه بهره ها و استفاده هایی که مردم دارند، به برکت وجود امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف است. در دعای ندبه می گوئیم:

این السبب المتصل بین الارض و السماء؛

کجا است آن وسیله ای که فیوضات آسمان را به اهل زمین می رساند.

5. حق پدر بر فرزند

امام علیه السلام حق پدری بر همه مردم دارد. براساس روایت امام رضا علیه السلام که می فرماید: «امام؛ همدم همراه و پدر مهربان است»،⁽¹⁾ امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف پدر هستی محسوب می شود و وظیفه همگان، احسان به او است.

6. حق سید بر بنده

همان طور که در زیارت جامعه کبیره درباره اهل بیت علیهم السلام آمده است، آنان سید و سرور عالم هستند.⁽²⁾ انسان ها باید سخنان آنان را با گوش جان شنیده و به آن ها عمل کنند. از امام کاظم علیه السلام روایت شده است که فرمود:

مردم، در اطاعت کردن، بندگان ما هستند.⁽³⁾

7. حق عالم بر دانش پژوه

براساس آیه شریف ((... فَاسْتَلُوا أَهْلَ الذِّكْرِ إِنْ كُنْتُمْ لِأَ

ص: 92

1- اصول کافی، ج 1، ص 200 «الامام الانیس الرفیق والد الشفیق» .

2- شیخ عباس قمی، مفاتیح الجنان، زیارت جامعه کبیره: «ساسة العباد» .

3- اصول کافی، ج 1، ص 187.

تَعْلَمُونَ)) (1)، خداوند به همه مردم دستور داده است به سخنان در علم - یعنی اهل بیت علیهم السلام - رجوع کنند. (2) امروزه تنها مصداق آخرین ذخیره خداوند متعال از اهل بیت علیهم السلام وجود نازنین امام عصر عجل الله تعالی فرجه الشریف است.

8. حق امام بر مردم

از آن جا که وجود مبارک امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف امام زمان ما است، در جایگاه رهبر، بر ما حقوقی دارد. از امام محمد باقر علیه السلام درباره: حق امام بر مردم پرسیدند؛ فرمود:

حق او بر آن ها این است که آنچه امام می فرماید بشنوند و از او اطاعت کنند. (3)

در روایت دیگری حضرت علی علیه السلام در این رابطه می فرماید:

مهم ترین حق، حق والی و زمامدار بر ملت است. (4)

ج. آسیب شناسی

اشاره

آسیب شناسی (5) از واژه (Pothis) گرفته شده، که به معنای آسیب و رنج است و ریشه ای یونانی دارد. آسیب شناسی، یعنی شناخت عوامل و نشانه های

ص: 93

1- انبیاء (21)، 7.

2- در تفسیر البرهان و تفسیر صافی، روایاتی ذکر شده که اهل ذکر، همان اهل بیت پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم هستند.

3- اصول کافی، ج 1، ص 405.

4- روضة کافی، ص 35.

5- Pathology

آسیب پذیری انسان در زندگی اجتماعی. منشأ این آسیب ها ممکن است مادی یا غیر مادی باشد. (1)

دانشمندان علوم اجتماعی آسیب شناسی اجتماعی (2) را با درهم شکستن سازمان اجتماع مترادف می دانند و بر این باورند که آسیب شناسی اجتماعی، هرگونه سستی و از هم گسیختگی الگوهای روابط اجتماعی را در بر می گیرد. (3)

به طور کلی با توجه به مطالب یاد شده، آسیب شناسی مهدویت عبارت است از:

شناخت موارد انحراف یا سوء استفاده شده از مباحث مهدویت که باعث توقف یا از هم گسیختگی نظام ارزشی مهدویت است، همراه بررسی علل و راه های درمان و پیشگیری از آن. (4)

در این بخش برآنیم تا به بررسی آسیب هایی که در مورد مسأله مهدویت امکان پذیر بوده و در دوران غیبت رخ می دهد پردازیم.

ص: 94

1- آراسته، فرهنگ اصطلاحات .

2- Social Pathology

3- هدایت الله ستوده، آسیب شناسی اجتماعی، ج 5، ص 15.

4- در این رابطه مطالب ارزشمندی در کتاب نگین آفرینش، ص 231؛ انتظار بایدها و نبایدها، ص 115؛ فصلنامه تخصصی انتظار، شماره 1، مقاله دکتر خسرو باقری و ش 15، مقاله آقای محمد صابر جعفری آمده که در این بخش از مقاله آقای جعفری استفاده شده است. ضمناً این مقاله با عنوان «اندیشه مهدویت و آسیب ها» در قالب کتاب چاپ شده است.

درباره انتظار دو دیدگاه وجود دارد: یکی انتظار سازنده؛ به این معنا که انتظار به معنای ناخشنودی از وضعیت موجود و تلاش برای رسیدن به وضعیتی مطلوب است. دیگر این که در مقابل این دیدگاه سلیم، یک برداشت انحرافی وجود دارد که انتظار به معنای دست روی دست گذاشتن و قانع بودن به وضع موجود و عدم کوشش برای تحقق وضعی برتر است، تا خود حضرت ظهور کرده و کارها را اصلاح نماید.

باید اذعان داشت که حرکت امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف مانند دیگر امور جهان روال طبیعی دارد و بنا نیست همه امور به صورت معجزه باشد؛ بنابراین قیام آن حضرت نیز نیازمند زمینه سازی و آمادگی است. باید تلاش کنیم و زمینه را برای ظهور فراهم نماییم.

همان طور که حکومت حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف ظلم و جور را ریشه کن می کند و عدل را در سراسر گیتی می گستراند، مقدمات آن نیز باید این هدف را دنبال کند و برای نزدیکی آن، به اصلاح امور بپردازد.

تعجیل

یکی دیگر از آسیب ها، عجله داشتن در تحقق امر ظهور است. شتاب زدگی در این امر، در روایات ما بسیار نکوهش شده است. مرحوم صدوق در کمال الدین نقل کرده است که امام جواد علیه السلام فرمود:

در دوران غیبت، شتاب زدگان در امر ظهور هلاک

امام صادق علیه السلام فرمود:

شتاب مردم برای این کار، آن‌ها را هلاک می‌سازد. خداوند به سبب شتاب مردم، شتاب نمی‌کند. برای این امر، مدتی است که باید پایان پذیرد. اگر پایانش فرارسد، آن را ساعتی پیش و پس نیفکند. (2)

توقیت (تعیین زمان ظهور)

یکی دیگر از آسیب‌ها، توقیت، به معنای تعیین وقت ظهور است؛ چرا که حکمت الهی بر این است که وقت ظهور امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف بر بندگان مخفی بماند؛ بنابراین احدی نمی‌تواند زمانی برای ظهور تعیین کند. مفضل بن عمر می‌گوید: از مولایم امام صادق علیه السلام پرسیدم: «آیا ظهور حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف وقت معینی دارد که مردم آن را بدانند؟» فرمود:

این چنین نیست که خداوند برای آن وقت تعیین کرده باشد که شیعیان ما آن را بدانند. ای مفضل! برای آن، وقتی تعیین نمی‌کنم. وقتی هم نمی‌شود برای آن معین کرد. آن کس که برای ظهور مهدی

ص: 96

1- کمال الدین، ج 2، باب 36، ص 378؛ بحارالانوار، ج 51، ص 30؛ معجم احادیث الامام المهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف، ج 4، ص 178: «یهلك فيها المتسجلون».

2- کافی، ج 1، ص 369؛ غیبت نعمانی، ص 16، ح 5؛ بحارالانوار، ج 52، ص 188؛ معجم احادیث الامام المهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف، ج 3، ص 418؛ «انما هلك الناس من استعجالهم لهذا الامر. ان الله لا يعجل لعجلة العباد ان لهذا الامر غاية ينتهي اليها فلو قد بلغوها لم يستقدموا ساعة ولم يستأخروا».

ما وقتی تعیین کند، خود را در علم خداوند شریک دانسته و مدعی شده که از اسرار خداوند آگاه شده است. (1)

فضیل از امام باقر علیه السلام پرسید: «آیا برای این امر وقتی معین است؟» آن حضرت سه مرتبه فرمود:

آنان که وقتی برای آن تعیین می کنند، دروغ می گویند. (2)

ابو بصیر می گوید از امام صادق علیه السلام درباره امام زمان علیه السلام پرسیدم. حضرت فرمود:

آن کس که وقتی برای [ظهور] تعیین می کند، دروغ می گویند. ما اهل بیت، زمانی تعیین نمی کنیم. (3)

در روایت دیگر فرموده است:

آن کس که وقتی تعیین کند، دروغ گفته است... ما در گذشته وقتی تعیین نکرده ایم و در آینده نیز هرگز وقتی برای آن تعیین نخواهیم کرد. (4)

در برخی روایات، علت عدم تعیین وقت، بیان شده است. امام جواد علیه السلام فرمود:

اگر برای این امر وقتی تعیین شود، دل ها را قساوت می گیرد و توده مردم از اسلام

ص: 97

1- بحار الانوار، ج 53، ص 2، باب 28.

2- غیبت طوسی، ص 425.

3- غیبت نعمانی، ص 293، « کذب الوقتون، انا اهل بیت لانوقت ».

4- غیبت طوسی، فصل 7، ص 426، « کذب الموقتون، ما وقتنا فیما مضی ولا وقت فیما یتقبل ».

برمی گردند. بگویند: چه زود است! چقدر نزدیک است! تا دل مردم آرام گیرد و فرج نزدیک شود. (1)

ملاقات گرایی

از آسیب هایی که در عصر غیبت برای منتظران اتفاق می افتد، مدعیانی هستند که بی دلیل یا به ساده ترین اتفاق، ادعای ملاقات می کنند یا کسانی که تمام وظیفه خویش را رسیدن به دیدار حضرت می پندارند و از باقی وظایف غافل شده و افراد را تنها به این عمل _ به عنوان برترین وظیفه _ فرا می خوانند. پیامدهای این امر عبارت است از:

_ یأس و ناامیدی در اثر عدم توفیق دیدار؛

_ توهم گرایی و خیال پردازی؛

_ استقبال از مدعیان مهدویت و مدعیان ملاقات؛

_ دور ماندن از انجام وظایف اصلی، به دلیل اهتمام بیش از اندازه به دیدار؛

_ بدبینی به امام عجل الله تعالی فرجه الشریف، به دلیل عدم دیدار؛

مدعیان دروغین مهدویت و نیابت خاصه و عامه

اشاره

در هر عصر، عده ای به دروغ ادعای مهدویت کرده یا دیگران چنین نسبتی به آنان داده اند و بدین وسیله،

ص: 98

1- کافی، ج 1، باب کراهیه التوقیت، ص 389؛ معجم احادیث الامام المهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف، ج 4، ص 296-137، «لو عین لهذا الامر وقت لقسست القلوب ولرجع عامة الناس عن الاسلام ولكن قالوا: ما اسرعه! ما اقربه! تألفاً لقلوب الناس و تقریباً للفرج».

فرقه‌هایی ایجاد نموده‌اند؛ چه در دوره غیبت صغریا و چه در دوره غیبت کبرا. کسانی نیز بوده‌اند که نیابت خاصه یا وکالت امام را به دروغ ادعا کرده‌اند. ادعاهای این افراد، به صورت‌های متفاوتی بیان شده است؛ از قبیل:

الف. ادعای مهدویت؛⁽¹⁾

ب. ادعای نیابت خاصه، وکالت، باییت یا افرادی که مدعی هستند هر موقع بخواهند، می‌توانند امام را ببینند و مشکلات، به واسطه آنان حل می‌شود. آن‌ها ادعا می‌کنند واسطه و باب میان مردم و امام هستند و پیامی از امام آورده‌اند یا پیامی برای امام می‌برند.⁽²⁾

ج. ادعای نیابت عامه: عده‌ای خود را به جای علمای ربانی، مراجع عظام تقلید و فقها، نایب عام حضرت معرفی می‌کنند. با این که در این عصر، عقل و نقل، وظیفه همه را روشن ساخته است و آن، مراجعه به علما و فقها است. اینان راهی دور از قرآن، سنت و عقل را برگزیده و سیر و سلوکی معرفی می‌کنند و ره نرفته، ره می‌آموزند.⁽³⁾ پیامدهای این امر عبارت است از:

_ گمراهی مردم؛

ص: 99

-
- 1- غیبت طوسی، فصل 6، باب ذکر المذمومین الذین ادعوا البایبة و السفارة کذبا و افتراء لعنهم الله، ص 397؛ فصلنامه انتظار، ش 8 و 9 و 10، مقاله متمهیدیان و مدعیان دروغین مهدویت، محمدرضا نصوری.
  - 2- غیبت طوسی، فصل 6، باب ذکر المذمومین الذین ادعوا البایبة و السفارة کذبا و افتراء لعنهم الله، ص 397
  - 3- مانند دراویش، صوفیه و.... .

— دوری از مسیر اهل بیت علیهم السلام؛

— به بازی گرفته شدن دین؛

— اختلافات دینی، در اثر متابعت از فرقه های انحرافی.

عدم پیروی از ولایت فقیه و نواب عام

یکی دیگر از آسیب هایی که وحدت جامعه اسلامی را خدشه دار ساخته و زمینه را برای فعالیت دشمنان دین و مهدویت فراهم می آورد، عدم پیروی از نواب عام امام عصر عجل الله تعالی فرجه الشریف است؛ با آن که در روایات، بر اطاعت از این بزرگواران تأکید شده است. پیامدهای این امر عبارت است از:

— گمراهی و ضلالت؛

— پراکندگی افراد و عدم وحدت در سایه رهبری واحد؛

— شکست پذیر بودن در مقابل دشمن.

این مسائل نمونه های بارزی از آسیب های مهدویت است. شناخت این آفات بر همگان - به ویژه جوانان - لازم است، تا در دام افراد شیاد و سودجو نیفتند.

خلاصه کلام این که شناخت، امری حیاتی و ضروری برای نسل جوان و اولین و مهم ترین وظیفه آنان است. در سایه انجام این وظایف، دومین وظیفه که همان «محبت» است، چهره می نمایاند.

2. محبت امام

اشاره

محبت، تابع معرفت و شناخت است و هرچه شناخت بیشتر شود، محبت شدیدتر خواهد شد.

هرگز دل من چون تو یار دگری

ص: 100

برخاست که بگزیند یار دگرم بودی

محبت واژه زیبایی است که نزد همه انسان ها و فرهنگ ها ارزشمند تلقی می شود و نگاه هر گروهی از انسان ها به عالم هستی، اساس تفسیر این واژه است. آنان که نگاه واقع بینانه تری به عالم هستی دارند، ارزش سرمایه ای که فقط یک بار در اختیار آنان قرار گرفته و در پی آن، ابدیت و جاودانگی است را با همه وجود درک کرده اند که خور و خواب و شهوت هیچ یک ارزش آن را ندارند که با روح انسانی که ثمر آن، کمال بی نهایت است، مبادله کنند. آنان، فقط کالای محبت را معادل روح خویش می بینند و لحظه ای محبت را با تمام جهان هستی معادل می شمردند که سالار شهیدان به خداوند عرضه داشت:

کالای آن بنده که از محبت خود چیزی نصیبش نرموده ای، خسارت بوده است. (1)

عاشق شو ارنه روزی کار جهان سر آید

ناخوانده درس مقصود از کارگاه هستی (2)

اما نکته اساسی اینجا است: به چه کسی محبت کنیم؟ و برای چه محبت بورزیم؟

ص: 101

1- بحار الانوار، ج 64، ص 142؛ مفاتیح الجنان، دعای عرفه امام حسین علیه السلام، «و خسرت صفقة عبد لم تجعل له من حبك نصيباً».

2- حافظ.

عده ای دارای همّتی پست و هدفی زودگذر هستند و چون کودکان، فریفته هر چیزی می شوند. در شب معراج خداوند به پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم خطاب می کند:

مانند کودکان و خردسالان مباش که چون چشمشان به سبز و زردی [مظاهر دنیوی] بیفتد یا چیزی به آن ها چشاندن شود، فریفته می شوند. (1)

اگر انسان براساس محبت حرکت کند و دارای همّتی بلند باشد، دنبال محبوب حقیقی می رود. ابراهیم خلیل برهان توحید را از راه محبت مطرح می کند:

(لَا أُحِبُّ الْآهْلِينَ)؛ (2)

من، زوال پذیرها را دوست ندارم.

چیزی که از بین رفتنی است، شایستگی محبت ندارد و چون رفتنی است، عامل رنج می شود؛ از این رو تنها انسان های الهی که فقط به خدا دل بسته اند، امنیت روحی راستین دارند و در قیامت هم از سختی هایش در امانند. امام صادق علیه السلام می فرماید:

هر کس خداوند متعال را دوست بدارد، خداوند نیز او را دوست می دارد و هر شخصی را خداوند

ص: 102

1- حر عاملی الجواهر السنیه، ص 192؛ دیلمی ارشاد القلوب، ج 1، باب 54، ص 199: «یا احمد! احذر ان تكون مثل الصبی اذا نظر الی الاخضر و الاصفر احبّه و اذا أعطی شیئاً من الحلو و الحامض اغترّ».

2- انعام (6)، 76.

دوست بدارد، از امنیت یافتگان است. (1)

از این رو است که هر روز از خداوند رسیدن به این راه را می طلبیم. امام صادق علیه السلام در این باره می فرماید:

«ما را به راه راست هدایت فرما» یعنی ما را به راهی هدایت فرما که موجب محبت تو شود. (2)

به جهان خرم از آنم که جهان خرم از اوست

عاشقم بر همه عالم که همه عالم از اوست

محبت طرفینی

رابطه عاشق و معشوق، طرفینی است (يُحِبُّهُمْ وَيُحِبُّونَهُ) (3) رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا عَنْهُ (4) فَادُّرُونِي أَدُّكُمْ (5).

اثر این محبت، آن است که هر گامی به سوی محبوب بر می داری، او چندین برابر به تو نزدیک تر می شود. در حدیث قدسی آمده است:

هر کس به سوی من یک وجب بیاید، من یک

ص: 103

1- فتال نیشابوری روضة الواعظین، ص 416؛ سید محمد حسین طباطبائی، المیزان، ج 1، ص 38؛ «فمن احب الله عزوجل احبه و من احبه الله كان من الامنين» .

2- شیخ صفت معانی الاخبار، ص 33: (اهدنا الصراط المستقیم)؛ یعنی: «ارشدنا للزوم الطريق المودى الى محبتك» .

3- مائده (5)، 54.

4- مائده (5)، 119.

5- بقره (2)، 152.

سید بن طاووس سالروز بلوغ فرزندش را جشن گرفت و گفت: این شادمانی به شکرانه آن است که نمردی و سن تو به حدی رسیده که سخن خدا متوجه تو شود و از امروز، تو مخاطب سخن الهی هستی.

داستان عاشق و معشوق، داستان پروانه و سوختن، فدا شدن و نور شدن است؛ چرا که عاشق، جز معشوق نبیند. «بایی انت و امی»؛ یعنی فدایت شوم، در تو نیست و نابود شوم؛ به گونه ای که نه اسمی بماند و نه رسمی.

عاشقان حضرت مهدی علیه السلام این گونه با محبوب خویش سخن می رانند:

آنچه از مال و جان و فرزندان و خانواده و تمام آنچه خدایم به من عطا کرده است را به شما می بخشم.»

محبت و هدایت

با همه وجود، همراه او می روی؛ مبدا از راه بمانی. امیر مؤمنان فرمود:

بنگرید به دودمان پیامبرتان و به جهتی که در حیات انتخاب کرده اند، ملتزم باشید و از اثر آنان پیروی کنید. آنان هرگز شما را از هدایت بیرون نخواهند برد و به ضلالت و هلاکت بر نخواهند گرداند. اگر آنان از طلب چیزی باز ایستادند، شما

ص: 104

هم بایستید و اگر حرکت کردند، شما هم حرکت کنید. از آنان سبقت نگیرید که گمراه شوید، و از آنان عقب نمانید که به هلاکت افتید. (1)

قطعاً محبت ورزیدن به امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف موجب فزونی هدایت می شود. کسی که عارف و عاشق مقام ولایت عصر باشد، سعی در اطاعت او دارد که یکی از مهم ترین آثار آن، هدایت است.

لازمه های محبت

اگر محب صادق شدی، رنگ محبوب به خود می گیری و بوی او داری. عبدالله بن حمّاد از امام صادق علیه السلام روایت کرده که یکی از یاران آن حضرت بر او وارد شد و عرض کرد: «فدایت کردم! به خدا قسم! من، شما و هر کس که دوستدار شما است را دوست می دارم. ای سرورم! چقدر شیعه شما زیاد است!» حضرت فرمود: «بگو آنان چه مقدارند؟» عرض کردم: «بسیار زیاد». حضرت فرمود: «می توانی آنان را بشماری؟» عرض کردم: «تعدادشان بیشتر از این ها است». امام علیه السلام فرمود:

آگاه باش هرگاه آن عده وصف شده _ که سیصد و ده و اندی هستند _ شمارشان کامل شود، آنچه شما می خواهید، خواهد شد؛ ولی شیعه ما کسی است که با عیب جویان ما هم نشینی نمی کند و با بدگویان ما هم سخن نمی شود و آنان را که با ما دشمن هستند،

ص: 105

دوست نمی دارد و با دوستان ما دشمنی نمی ورزد... (1)»

هرگاه سنجیت با محبوب بیایی، او تو را دعوت خواهد کرد؛ چرا که نه تنها تو عاشق او هستی؛ بلکه در مقایسه با تو، او عاشق تر است. نه تنها تو منتظر دیدن او هستی؛ بلکه آن عزیز زهرا علیهما السلام هم برای دیدن چنین عاشقانی مشتاق است! به علی بن مهزیار اهوازی فرمود:

شب و روز انتظار آمدن تو را داشتیم؛ چه چیز آمدنت را نزد ما به تأخیر انداخت؟! (2)

بنابراین، پس از برداشتن گام نخست و سیر در وادی «معرفت» و قدم نهادن در سرزمین «محبت»، سومین گام را باید برداشت.

3. اطاعت

اشاره

یکی از زیبایی‌ها و لذت‌های جوانی، گذراندن عمر در اطاعت الهی است که باعث توجه و عنایت ربوبی است. پیامبر مکرم اسلام صلی الله علیه و آله و سلم می فرماید:

خداوند جوانی را که جوانی خود را در اطاعت خدا سپری کند دوست دارد. (3)

ص: 106

1- غیبت نعمانی، ص 290، با اندکی تلخیص: « اما لو کُملت العدة الموصوفة ثلاثمائة و بعضة عشرک ان الذی تریدون... لایحب لنا مبغضا و لایبغض لنا محبنا... ».

2- طبری دلائل الامامة، ص 541؛ معجم احادیث الامام المهدي عجل الله تعالی فرجه الشریف، ج 4، ص 456: « یا اباالحسن قدک نا نتوقعک لیلاً و نهاراً فما الذی ابطأ بک علینا؟ »

3- میزان الحکمة، ج 5، ص 9؛ « ان الله یحب الشاب الذی یفنی شبابه فی طاعة الله ».

باید دانست، اطاعت از ولی خدا، همانند اطاعت از پروردگار است؛ از این رو سومین وظیفه که بسیار لازم و ضروری است، پیروی و اطاعت از امام زمان علیه السلام است. محبت ورزیدن بدون پیروی، مانند شعار بدون عمل است که صداقت در آن، جایی ندارد. خداوند متعال به پیامبرش می فرماید:

(قُلْ إِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللَّهَ فَاتَّبِعُونِي يُحْبِبْكُمُ اللَّهُ (1) بگو، اگر خدا را دوست می دارید، از من پیروی کنید، تا خدا شما را دوست بدارد.

امیر مؤمنان علیه السلام در تفسیر این آیه می فرماید:

پیروی پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم محبت خدا است. (2)

ادعای محبت به خالق هستی و خلیفه او وقتی راست است که شخص مدعی، پیرو اهل بیت علیهم السلام باشد. کسی که ادعای دوستی اولیای الهی را دارد، باید عمل به خواسته آن ها سرلوحه اعمالش باشد و به هر اندازه در عمل با آن ها مخالفت داشته باشد، به همان میزان از محبت او کاسته خواهد شد.

امام صادق علیه السلام می فرماید:

مَا أَحَبَّ اللَّهُ عَزَّوَجَلَّ مَنْ عَصَاهُ؛

کسی که خدا را معصیت و نافرمانی می کند، او را دوست ندارد.

سپس به این شعر تمثیل کرد:

ص: 107

1- آل عمران (3)، 31.

2- کافی، ج 8، ص 27: «اتباعه صلی الله علیه و آله و سلم محبة الله» .

تَعْصِي الْإِلَهِ وَ أَنْتُ تُظَهِّرُ حُبَّهُ

هَذَا مَحَالٌ فِي الْفِعَالِ بَدِيعٌ

لَوْ كَانَ حُبُّكَ صَادِقاً لَأَطَعْتَهُ

إِنَّ الْمُحِبَّ لِمَنْ يُحِبُّ مُطِيعٌ (1)

خدا را نافرمانی می کنی، آن گاه اظهار دوستی او می نمایی.

این از کارهای ناممکن و شگفت آور است! اگر در دوستی او صادق بودی، پیروی اش می کردی.

زیرا محب، فرماندار محبوب است.

جابر می گوید: امام باقر علیه السلام به من فرمود:

آیا کسی که ادعای تشیع می کند، همین که بگوید ما را دوست دارد، کافی است؟! سوگند به خدا شیعیان ما نیستند، مگر آنان که تقوای الهی دارند و به امانتداری و زیادی ذکر خدا و روزه و نماز و نیکی به والدین و... شناخته می شوند.

جابر عرض کردم: «ای فرزند رسول خدا! امروز کسی را به این صفت نمی یابیم».

حضرت فرمود:

... آیا برای کسی کافی است بگوید: من علی علیه السلام را دوست دارم و ولایت او را می پذیرم؛ ولی با وجود این، در عمل کوتاهی می کند؟! نه؛ چنین نیست. اگر بگوید: من رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم را دوست می دارم _ با این که رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم از علی علیه السلام برتر است _ ولی روش او را دنبال نکند و به سنت او عمل ننماید، دوستی او فایده ای برای او نخواهد داشت؛ پس، از خدا بترسید و به آنچه پیش خدا

ص: 108

است عمل کنید.

بین خدا و هیچ کسی قرابت [قوم و خویشی] نیست. محبوب ترین بندگان، نزد خدای تعالی [گرامی ترین آن ها] پرهیزکارترین و فرمانبردارترین آن ها است. ای جابر! سوگند به خدا! نمی توان به خدا تقرب یافت، جز با اطاعت و پیروی. برائت کسی از آتش، با ما نیست و بر خدای تعالی برای کسی حجتی نیست. کسی که مطیع خدا باشد، دوست ما و کسی که از خدا سرپیچی کند، دشمن ماست. کسی جز با عمل و پاک دامنی و پارسایی به دوستی ما نمی رسد. (1)

بنابراین، عشق و عرفان به امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف، اموری را می طلبد. قطعاً امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف از جوانان انتظاراتی دارد که توجه به این انتظارات، زمینه ساز اطاعت از امام عصر عجل الله تعالی فرجه الشریف است.

انتظارهای امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف از جوانان

توقعات امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف از شیعیان و - به ویژه، جوانان - بسیار روشن است. پیروی و یاری رساندن به اهل بیت علیهم السلام

ص: 109

1- کافی، ج 2، ص 74؛ امالی صدوق، ص 725؛ تحف العقول، ص 303: «... لَيْسَ بَيْنَ اللَّهِ وَبَيْنَ أَحَدٍ قَرَابَةٌ. أَحَبُّ الْعِبَادِ إِلَى اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ [وَأَكْرَمُهُمْ عَلَيْهِ] اتِّقَاهُمْ وَاعْمَلُهُمْ بِطَاعَتِهِ. يَا جَابِرُ، وَاللَّهِ مَا يَتَقَرَّبُ إِلَى اللَّهِ تَبَارَكَ وَتَعَالَى إِلَّا بِالطَّاعَةِ. وَمَا مَعَنَا بَرَاءَةٌ مِنَ النَّارِ. وَلَا عَلَى اللَّهِ لِأَحَدٍ مِنْ حُجَّةٍ. مَنْ كَانَ لِلَّهِ مُطِيعًا، فَهُوَ لَنَا وَلِيٌّ. وَمَنْ كَانَ لِلَّهِ عَاصِيًا، فَهُوَ لَنَا عَدُوٌّ. وَمَا تُنَالُ وَلَا يُتْنَا إِلَّا بِالْعَمَلِ وَالْوَرَعِ».

مهم ترین و اصلی ترین خواسته یوسف زهرا عجل الله تعالی فرجه الشریف است. (1) احترام به پدر و مادر، انصاف با مردم، دوری از گناهان، پیروی از ولایت فقیه و زمینه سازی ظهور، از انتظارات مسلّم امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف از جوانان است. صرف نیروها و استعدادهای جوانی در راستای خواست امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف به آن ارزش مضاعف می دهد.

همه جوانان، وقت و عمرشان را در اموری که به آن، دلبستگی دارند، صرف می کنند؛ اما انتظار امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف این است که عمر و استعداد هرکس در راه رضای خداوند و رشد و تعالی فرد و جامعه صرف شود و در راه باطل صرف نشود.

جوانی، دوره شور و تلاش است، و جوانان به طور قطع پرتلاش و پرتوان هستند؛ اما این قدرت و شور در چه راهی باید مصرف شود؟ البته بسیار روشن است که ورزش، رشد استعدادها، تقریح سالم و سرگرمی های سازنده، هیچ اشکالی ندارد؛ ولی تلاش در جهت امور ضروری و مشغول شدن به مسائلی که آینده ما را رقم می زند، درجه اول اهمیت را دارد و بسیار ضروری و شایسته است که در این وادی قدم برداریم.

امیر مؤمنان حضرت علی علیه السلام توصیه می فرماید:

کسی که خود را به امور غیر ضروری مشغول

ص: 110

1- در این رابطه ر.ک: سید جواد رضوی، انتظارات حضرت مهدی از شیعیان، و مهدی شمس الدین، انتظارات امام زمان علیه السلام.

کند، امور ضروری را از دست می دهد. (1)

با توجه به ضرورت مباحث مهدویت، به کار بستن نیروی جوانی در این راه، از انتظارات امام زمان علیه السلام است. البته اگر در این فرصت، لغزشی هم صورت پذیرد، از چشم امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف مخفی نمی ماند؛ ولی آن امام مهربان، برای توفیق جوانان در این راه دعا می کند.

با وجود آن که سیمای برخی جوانان در تابلوی آخرالزمان منفی بیان شده است، روزنه های امید زیادی به سوی جوانان باز است و می توانند، تصویر مثبت و زیبایی را از خود به جهانیان ارائه دهند.

جوان در آخرالزمان

در مصاف تاریخی حق و باطل، دو گونه جامعه وجود دارد: یکی جامعه موجود آخرالزمان، با منفی ترین نمره ای که می گیرد، و دوم آرمان شهر زیبای ظهور، با بالاترین نمره ای که می توان فکر کرد. عصر آخرالزمان، جامعه جانکاه امروزی است و آرمان شهر ظهور، جامعه آرمانی آرزوهای فردا است.

در این قسمت، به آسیب های اجتماعی جوان در عصر غیبت و راه کارهای برون رفت از آن، اشاراتی خواهیم کرد. روایاتی که چهره آخرالزمان و سیمای انسان های آن عصر را ترسیم می کند. برای برخی از

ص: 111

1- غرر الحکم، ح 8527؛ میزان الحکمة، ج 4، ص 2791: « من شغل نفسه بما لا یجب، ضیع من امره ما یجب ».

افراد نسل جوان، آفاتی را یادآور شده اند. در روایتی از امیر مؤمنان، حضرت علی علیه السلام در این رابطه نقل شده است:

جوانان، غنا و مشروبات را حلال می شمارند. (1)

همچنین از پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم نقل شده است:

چگونه می شود حال شما، هنگامی که جوانان شما به فسق و فجور بگروند، و بدتر از آن. (2)

راه نجات از فتنه های آخرالزمان و رسیدن به آرمان شهر ظهور چگونه است؟ پل رسیدن به آن، چه نام دارد؟ این کوچه انتظار را چگونه باید طی کرد؟

با تمام مشکلات عصر غیبت، باید توجه داشت امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف انسان های عالم را سرپرستی می کند و هر کس استعداد هدایت داشته باشد، تحت توجهات او هدایت می شود؛ حتی برابر جبهه باطل. تمام توان حضرت در جهت سرپرستی و هدایت عالم صرف می شود؛ بنابراین هر فرد شایسته ای که در مسیر قرار گیرد، پرتوانوار هدایت آن خورشید عالم تاب را جذب کرده و از آن بهره می برد. ضمن آن که یکی از زیبایی ها و جلوه های مهر و محبت حضرت _ که همان، دعای او می باشد، بدرقه راه همه اقشار جامعه، خصوصاً جوان ها است.

ص: 112

1- یزدی حائری الزام الناصب، ص 195؛ به نقل از روزگار رهایی، ج 2، ص 719: «يَسْتَحِلُّ الْفِتْيَانَ الْمَغَانِيَّ وَ شَرِبَ الْخَمْرَ».

2- تحف العقول، ص 49؛ بحار الانوار، ج 52، ص 181: «كَيْفَ بِكُمْ إِذَا... فَسَقَ شُبَّانُكُمْ... وَ شَرُّ مِنْ ذَلِكَ».

از آن جا که جوانان، به طور فطری شیفته نیکی و فضیلت می باشند، منحرفان اخلاقی و طرفداران ولنگاری، نمی توانند با این امر فطری به راحتی مقابله کنند. به همین دلیل با دسیسه های فراوان دست به گسترش امور ضد ارزش پرداخته، منکرها را معروف و معروف ها را منکر قلمداد می کنند؛ تا با تغییر ظاهر مسائل، جوانان را فریفته و از ارزش های اصیل انسانی دور کنند.

از سوی دیگر، جوانی، دوران طغیان، شورش، بی قراری و تندروری است. تمام انسان ها در سنین مختلف طعمه احساسات و تمایلات نفسانی قرار می گیرند؛ ولی خطر طغیان احساسات برای نسل جوان از سایر طبقات بیشتر است. البته جوانی که آلوده گناه می شود، یکی از زیباترین و بهترین فرصت های دینی را پیش روی خود دارد که با ورود به آن، جبران آلودگی می کند. توبه و درخواست عفو و گذشت الهی، تمام کارها و اهداف شیاطین را درهم فرو می ریزد.

در دین مبین اسلام، به توبه جوانان بسیار عنایت شده است. پیامبر مکرم اسلام صلی الله علیه و آله و سلم می فرماید:

خداوند متعال، جوان توبه کار را دوست دارد. (1)

بلکه نزد پروردگار، جوان توبه کار از هر فرد و هر چیز، محبوب تر است. پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله و سلم در این باره می فرماید:

هیچ چیز نزد خداوند متعال از توبه جوان

ص: 113

1- نهج الفصاحة، ح 749: «ان الله تعالی يُحِبُّ الشَّابَّ التَّائِبَ» .

در روایت دیگری می فرماید:

توبه نیکو است؛ ولی در جوانی نیکوتر است (2)

امام راحل قدس سرّه براساس همین روایات شریف، به زیبایی می فرماید:

بهار توبه، ایام جوانی است که بار گناهان کمتر و کدورت قلبی و ظلمت باطنی ناقص تر و شرایط توبه، سهل تر و آسان تر است. انسان، در پیری، حرص و طمع و حب جاه و مال و طول املش بیشتر است و این مجرب است و حدیث نبوی (3) شاهد بر آن است. گیرم که انسان بتواند در ایام پیری قیام به این امر کند، از کی که به پیری برسد و اجل موعود، او را در سن جوانی در حال اشتغال به نافرمانی نریاید و به او مهلت دهد؟ کمیاب بودن پیران دلیل است که مرگ به جوانان نزدیک تر است... پس ای عزیز! هرچه زودتر دامن [همت] به کمر بزن و عزم را محکم و اراده را قوی کن و از گناهان _ تا در سن جوانی هستی یا در حیات دنیایی می باشی _ توبه کن و مگذار فرصت خداداد از دستت برود، و به تسویلات شیطانی و مکاید نفس اماره اعتنا مکن. (4)

ص: 114

1- روضة الواعظین، ص 481.

2- کنز العمال، ج 15، ص 96، ح 43543، «التوبة حسن ولكن في الشباب احسن».

3- پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم می فرماید: «یهرم ابن آدم و بیقی معه اثنان: الحرص و الامل؛ فرزند آدم پیر می شود و دو چیز با او می ماند: حرص و آرزو»؛ خصال، ج 1، ص 73.

4- تبیان، دفتر شانزدهم، جوانان از دیدگاه امام خمینی قدس سرّه، ص 10.

امام زمان عجل الله تعالى فرجه الشريف هم در حق جوانان از خداوند متعال می خواهد توفیق بازگشت و توبه را به جوانان ارزانی بدارد:

خدایا! به جوانان توفیق توبه و انابه عنایت فرما. (1)

آیا به راستی هیچ گاه درباره این دعای امام مهدی عجل الله تعالى فرجه الشريف فکر کرده اید؟ چرا آن حضرت از خداوند متعال درباره جوانان این خواسته را دارد؟ از همه مهم تر، جوانان چه وظیفه ای در برابر این خواسته دارند؟

دقت در رفتار و کردار و ترک معصیت، احترام به حریم جوانی و خواسته امام زمان عجل الله تعالى فرجه الشريف است. ما معتقدیم براساس آیه 105 سوره توبه؛ (2)

خداوند متعال، پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم و امام زمان عجل الله تعالى فرجه الشريف از اعمال ما آگاه هستند؛ از این رو مسأله اول، طاعت و حفظ حریم جوانی و ترک گناه است و مسأله دوم، انابه و توبه است، خداوند متعال می فرماید:

(فَأَمَّا مَنْ تَابَ وَآمَنَ وَعَمِلَ صَالِحًا فَعَسَى أَنْ يَكُونَ مِنَ الْمُفْلِحِينَ) (3)

اما کسی که توبه کند و ایمان آورد و به کار شایسته پردازد، امید است که از رستگاران باشد.

جوانی که با ترک شهوات، ره طاعت پیش می گیرد،

ص: 115

1- شیخ ابراهیم کفعی، مصباح، ص 280: « تَقْضَلُ... عَلَى الشَّبَابِ بِالْإِنَابَةِ وَالتَّوْبَةِ ».

2- توبه (9)، 105: ((وَقُلْ اْعْمَلُوا فَسَيَرَى اللّٰهُ عَمَلَكُمْ وَرَسُولُهُ وَالْمُؤْمِنُونَ)) ؛ و بگو: عمل کنید که به یقین خداوند و پیامبرش و مؤمنان کار شما را می نگرند.

3- قصص (28)، 67.

پرواز ملکوتی را آغاز کرده و از ملائک پیشی می‌جوید. پیامبر مکرم اسلام صلی الله علیه و آله و سلم می‌فرماید:

خداوند می‌فرماید: «ای جوانی که شهوت‌های مبتذل خود را ترک کرده‌ای! تو نزد من همانند بعضی از فرشتگان هستی. (1)»

اگر جوان مرتکب معصیت شد، آستان الهی درگاه نومیدی نیست؛ راه توبه و انابه باز است. خداوند متعال می‌فرماید:

(يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا تَوْبُوا إِلَى اللَّهِ تَوْبَةً نَّصُوحًا) (2)

ای کسانی که ایمان آورده‌اید! به درگاه خدا توبه راستین کنید.

خلاصه؛ اگر در گام سوم، لغزشی صورت گرفت، راه توبه و جبران باز است. فرصت را غنیمت شمار و گام چهارم را بردار که یکی از وظایف مهم این عرصه است.

4. فعالیت

اشاره

جنبش جوان و فعالیت او در عرصه مهدویت از وظایف اصلی او است و نقش جوانان در زمینه‌سازی ظهور بر کسی مخفی نیست. جوانان ایران زمین باید این فرصت را غنیمت شمارند؛ زیرا چه بسا جایگاه جوان ایرانی ممتاز باشد.

پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله و سلم درباره یاران ایرانی امام مهدی علیه السلام دست مبارک خود را به شانه سلیمان رحمة الله نهاد و فرمود:

ص: 116

1- کنز العمال، ج 15، ص 785، ح 43106؛ «يقول الله: ايها الشاب التارك شهوته في المبتذل شبابه انت عندى كبعض ملائكتى».

2- تحریم (66)، 8.

منظور از یاران [امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف] هم وطنان این شخص است.

سپس فرمود:

اگر دین به ستاره ثریا بسته باشد و در آسمان ها قرار گیرد، مردانی از فارس آن را در اختیار خواهند گرفت. (1)

برای این که یارانی شایسته امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف خود باشیم، باید ویژگی هایی داشته باشیم. در این قسمت، به برخی ویژگی های یاران امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف اشاره می کنیم. (2) آگاهی از این ویژگی ها دو فایده مهم دارد:

اول این که دانستن آن ها، می تواند مقیاسی برای محک زدن خود و اهدافمان و معیاری برای فهم میزان قابلیت ما در همراهی با حضرت و جهاد در رکاب او باشد. ما همیشه منتظر رؤیت خورشید بوده ایم و شاید فردا، روز موعود باشد! آیا خود را برای آن روز مهیا کرده ایم؟ باید دریابیم که آیا پای رفتن این راه را داریم یا نه و در آن روز موعود در کنار حضرتیم یا مقابل او.

ثمره دوم، زمینه سازی برای ظهور است. توضیح این که فرا رسیدن روز سراسر مبارک ظهور، به دو عامل

ص: 117

-
- 1- طبرسی مجمع البیان، ج 3، ص 208 هویزی؛ نور الثقلین، ج 1، ص 642؛ معجم احادیث الامام المهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف، ج 1، ص 374: « لوک ان الدین معلقا بالثریا لتناولہ رجال من ابناء الفارس ».
  - 2- برای اطلاع بیشتر از صفات و ویژگی های یاران امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف ر.ک: فصلنامه انتظار، ش 3، مقاله نصرت الله آیتی، مطالب ذکر شده، بیان مختصری از این مقاله تحقیقی است.

اساسی بستگی دارد که منطقاً با فقدان هر کدام از آن‌ها قیام حضرت، بی نتیجه خواهد بود:

1. وجود زمینه مردمی: اگر در مردم احساس نیاز به امام شکل نگیرد، وقتی او بیاید، قدرش را نخواهند دانست و به راحتی او را تنها خواهند گذاشت؛ بلکه شاید بر ضد او شمشیر بکشند؛ همان گونه که اغلب مردم با پیشوایان معصوم پیشین علیهم السلام چنین کردند.

2. فراهم آمدن یاران، همراهان و هم‌زمانی کارآمد و توانمند که با فقدان شان کار حکومت، هدایت و رشد به سامان نخواهد رسید.

دانستن ویژگی‌های یاران حضرت و تلاش در راه کسب این فضایل، در واقع تلاش برای زمینه‌سازی ظهور و فرا رسیدن آن روز مبارک است. در روایات، این صفات، ویژگی‌های یاران حضرت یاد شده است؛ اما بدون تردید، یکی از پیام‌های این روایات، بر شمردن شرایط آرمانی یک منتظر است. اهدافی که یک منتظر واقعی باید برای خود ترسیم کند و تمام توان خود را در راه رسیدن به آن‌ها به کار بندد و نقطه‌اوجی که یک شیعه در تمام قرن‌ها و عصرها باید بدان‌ها چشم دوخته، خود را در مسیر دست یافتن بدان قرار دهد. مهم‌ترین خصوصیات یاران امام عصر عجل الله تعالی فرجه الشریف عبارت است از:

1. بیش عمیق

اشاره

یاران حضرت مهدی علیه السلام از بیش‌هایی عمیق و ژرف به خداوند، امام، انسان و هستی برخوردارند و براساس آن،

الف. بینش عمیق به حق تعالی

در این باره در روایات چنین آمده است:

مردانی که خدا را آن چنان که شایسته است، شناخته اند و آنان، یاران مهدی علیه السلام در آخرالزمان هستند. (1)

مردانی اند که دل هایشان، گویا پاره های آهن است؛ بدون هیچ تردیدی به ذات مقدّس خداوند. (2)

این باور، آن قدر با صلابت و استوار است که مرارت ها و مصیبت ها، در آن خللی ایجاد نمی کند و بلاها و امتحانات آرامشش را به تلاطم نمی افکند و شبهات و سوالات، در آن، رخنه ای ایجاد نمی کند.

آنان، از سرچشمه توحید ناب، سیرابند و به حضرت حق _ آن چنان که شایسته است _ اعتقاد دارند:

آنان به وحدانیت خداوند، آن چنان که حق وحدانیت او است، اعتقاد دارند. (3)

حرم دل هایشان را بت های نفس، ثروت و مقام

ص: 119

1- بحار الأنوار، ج 51، ص 87؛ معجم احادیث الامام المهدي عجل الله تعالى فرجه الشريف، ج 3، ص 82؛ منتخب الاثر، ص 611؛ حضرت علی علیه السلام: «رجال عرفوا الله حق معرفته وهم أنصار المهدي في آخر الزمان».

2- بحار الأنوار، ج 52، ص 308 امام صادق علیه السلام: «رجال كأن قلوبهم زبر الحديد لا يشوبها شك في ذات الله أشد من الحجر».

3- يوم الخلاص، ص 224، (به نقل از بشارة الاسلام، ص 220؛ حضرت علی علیه السلام: «فهم الذين وحدوا الله حق توحیده».

نیالوده و در آن حریم امن، جز خداوند حضور ندارد. نتیجه این بینش عمیق، ایمان و تقوا است. این دورا هم در چهره عبادت ها و راز و نیازهایشان می توان دید (ذکر) و هم در آینه تلاش و کوششی که در طریق عبادت و بندگی حضرت حق دارند (تلاش).

در دل شب، از خشیت خداوند، ناله هایی دارند، مانند ناله مادران پسر مرده. (1)

شب ها را با عبادت به صبح می رسانند و روزها را با روزه به پایان می برند. (2)

مردان شب زنده داری که زمزمه نمازشان، مانند نغمه زنبوران کندو، به گوش می رسد؛ شب ها را با زنده داری سپری می کنند و بر فراز اسب ها، خدا را تسبیح می گویند. (3)

یاران مهدی علیه السلام، نه تنها اهل «اطاعت و بندگی» اند؛ بلکه در این مسیر، اهل جدیت و تلاش» نیز هستند و تمام توان خود را در این راه به کار می گیرند:

آنان در طریق عبودیت، اهل جدیت و

ص: 120

1- يوم الخلاص، ص 224، (به نقل از بشارة الاسلام، ص 220؛ امام صادق علیه السلام: « لهم في الليل أصوات كأصوات الثواكل حزنًا من خشية الله».

2- يوم الخلاص، ص 224، (به نقل از بشارة الاسلام، ص 220؛ امام صادق علیه السلام: « قُوم بالليل صُومًا بالنهار».

3- بحار الأنوار، ج 52، ص 308؛ امام صادق علیه السلام: «رجالٌ لا ينامون الليل لهم دوى في صلواتهم كدوى النحل يبيتون قياماً على اطرافهم ويسبحون على خيولهم».

ب. بینش عمیق به امام علیه السلام

یاران مهدی علیه السلام، امام خود را می شناسند و به او اعتقاد دارند، (2) اعتقادی که در ژرفای وجودشان ریشه دوانده و سراسر جان شان را فرا گرفته است. این معرفت، شناخت شناسنامه ای و دانستن نام و نشان او، و دانستن اسم پدر و مادر و محل تولد او نیست؛ بلکه معرفت به «حق ولایت» است؛ یعنی، فهم این حقیقت که او از من، به من نزدیک تر و سزاوارتر است. او از مادر به من مهربان تر است؛ چرا که عشق مادر، و حتی عشق من به خودم، غریزی است؛ اما عشق او، الهی و آسمانی است. او به سه دلیل، مرا برای خودم می خواهد:

1. به دلیل آگاهی اش به تمام هستی و استعدادها و توانمندی های من؛

2. آزادی او از بند هوا و هوس ها و زندان خودخواهی و خودبینی و...؛

3. قرب و اتصالی که به منبع لایزال رحمت و لطف هستی دارد.

او می خواهد از معنویت سرشارم کند، تا آلودگی های نشسته بر بال روحم را بزدايد و لطافت و سفیدی پره های آن را، دوباره به آن بازگرداند و بر دست های مهربانش

ص: 121

1- یوم الخلاص، ص 223؛ به نقل از بشارة الاسلام، ص 9؛ حضرت پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم : «مُجَدِّونَ فِی طَاعَةِ اللّهِ» .

2- منتخب الأثر، ص 244؛ امام سجاد علیه السلام : «القائلین بأمامته».

نشانه، به اوج آسمان ها و کنگره عرش الهی پرواز دهد.

نتیجه این بیش عمیق، محبت و اطاعت است دل های یاران مهدی علیه السلام، سرشار از محبت او است. بر آن لوح ها، جز الف قامت او نوشته ای نیست. این شیدایی تا بدان حد است که حتی زین اسب او را، مایه برکت می دانند و به آن تبرک می جویند:

برای تبرک، بر زین اسب امام دست می کشند. (1)

به سبب همین عشق آتشین، آنان در آوردگاه رزم، او را مانند نگینی در بر می گیرند و جان خود را سپر بلایش می کنند:

در میدان رزم، گردش می چرخند و با جان خود، از او محافظت می کنند. (2)

چه بسیار است فاصله میان ما و یاران او چرا که ما از جان و حتی وقت خود، برای او سهمی قرار نداده ایم، و چه اهداف و آرمان هایی از او که به جهت سستی ما بر زمین مانده و چه دعوت هایی از او که بی پاسخ مانده است!

ثمره درخت بیش، «اطاعت» و مقدم داشتن اراده او بر اراده خود است. یاران امام عصر عجل الله تعالی فرجه الشریف این چنینند و برابر او تسلیم و خاضعند:

اطاعت آنان از امام، از فرمانبرداری کنیز برابر

ص: 122

1- بحار الأنوار، ج 52، ص 308، امام صادق علیه السلام: « یتمسحون بسرج الامام یطلبون بذلك البركة ».

2- بحار الأنوار، ج 52، ص 308، امام صادق علیه السلام: « یحفون به ویقونه بأنفسهم فی الحرب ».

آنان، برابر قرائت امام، از خود قرائتی ندارند و ارادة نفس امارة خود و اکثریت را، بر اراده و میل او مقدم نمی پندارند. یاران او نیک می دانند که حق، با امام است و او با حق؛ چه دیگران بپذیرند و چه انکار کنند. آنان به بهانه نواندیشی و روشن بینی، از امام خود سبقت نمی گیرند. پشت سر او در حرکت کنند؛ ولی پای از دام ها برمی گیرند تا از او فاصله نگیرند. آنان نه تنها مطیعند، بلکه برخلاف بسیاری که به بهانه فقدان زمینه، امکانات، سختی راه و... از خدمت به او و اهدافش شانه خالی می کنند، در اطاعت او، اهل جدیت و تلاشند و برای بر زمین نماندن آرمان های او، خود را به آب و آتش می زنند و از هیچ کوششی فروگذاری نمی کنند (2) و در این رسالت بزرگ همراه و یاور امام هستند. (3)

ج. بیش عمیق به انسان و هستی

اگر یاران او به کم قانع نیستند و در حرکت فراگیرشان، اهداف کم مایه را دنبال نمی کنند، به دلیل ژرفای نگاهی است که به خود و جهان پیرامون خود دارند. آنان با

ص: 123

1- بحار الأنوار، ج 52، ص 308، امام صادق علیه السلام: «هم أطوع من الأمة لسيدها».

2- يوم الخلاص، ص 223؛ به نقل از بشارة الاسلام، ص 9؛ حضرت پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم: «... مجدّون فی طاعته».

3- بحار الأنوار، ج 52، ص 308؛ امام صادق علیه السلام: «بهم ينصر الله إمام الحق».

تأمل در خویشتن و استعدادهای شگفت انگیزشان، عظمت قدر خود را در می یابند و از آن جا که دنیا و معبودهای دنیوی آنان را پر نمی کنند، گذرا بودن دنیا و سالک بودن خویش را می فهمند. آنان با این نگاه، به معبودی پیوند می خورند که از تمام کاستی ها و زشتی ها مبرا است و می تواند آنان را سرشار و ظرفیت هایشان را تکمیل کند. پیوند با این معبود نامحدود و مهربان، نگاه ها را نافذ و متعالی می کند. عمق و ژرفای این نگاه، آنان را از سیل امتحانات، سرافرازانه بیرون می برد:

سپاهیان طالوت، با نهر آبی آزمایش شدند؛ همان که خداوند درباره اش می فرماید: «[خداوند،] شما را با نهر آبی می آزماید»، و یاران امام مهدی علیه السلام نیز مثل آنان آزمایش می شوند. (1)

آنان را مشتاق شهادت و لقای الهی می شوند:

آرزو می کنند در راه خدا به شهادت برسند. (2)

2. طرح و برنامه جهانی

اگر یاران حضرت می خواهند در رکاب او و هم پای او، جهانی را به معنویت و رشد برسانند و دنیا را سرشار از

ص: 124

1- بحار الأنوار، ج 52، ص 308، امام صادق علیه السلام: «إِنَّ أَصْحَابَ طَالُوتَ ابْتَلَوْا بِالنَّهْرِ الَّذِي قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: (مَبْتَلِكُمْ نَهْرًا) وَانْصَابَ الْقَائِمُ عَلَيْهِ السَّلَامُ يُبْتَلُونَ بِمِثْلِ ذَلِكَ».

2- امام صادق علیه السلام: غیبت نعمانی، باب 21، ح 13؛ غیبت طوسی، ص 282؛ معجم الحادیث الامام المهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف، ج 5، ص 48؛ بحار الأنوار، ج 52، ص 332: « وَیَتَمَنَّوْنَ أَنْ یُقْتَلُوا فِی سَبِیلِ اللّهِ ».

هدایت کنند، بدون تردید باید دیدهایی وسیع، نگاهی جهانی و طرح‌ها و برنامه‌هایی فراگیر داشته باشند. بدون برخورداری از این نگاه‌ها و طرح‌ها، انتظار انقلاب جهانی، انتظاری بیهوده است. با این حساب، چند گروه با آن حضرت نسبتی نخواهند داشت:

1. تنگ‌نظرانی که تنها مقابل پای خویش را می‌بینند و وسعت نگاهشان از خود و محدوده خود فراتر نمی‌رود؛

2. کوته‌بینانی که در لاک خویش فرو رفته‌اند و از دنیای پیرامون خود و تحولات آن و نیز از جبهه کفر و اهداف و ابزارهای تحت اختیارش بی‌خبرند؛

3. کسانی که از این‌ها مطلع هستند؛ ولی برای رویارویی با آن طرح و برنامه‌ای ندارند. مگر می‌توان بدون طرح و برنامه‌ای جهانی، دنیا را به سعادت و خوشبختی رساند؟

3. جهاد و مبارزه جهانی

بعد از آن طرح و برنامه فراگیر، امام بر آن خواهد شد تا دنیا را سرشار از هدایت کند و یاران او نیز در این سازندگی پا به پای او خواهند آمد و در عیان و نهان، مردم را به خدا و دین او دعوت خواهند کرد. (1)

در این میان، هدایت‌گريزان و عدالت‌ستيزان فراوانی

ص: 125

1- منتخب الأثر، ص 244؛ امام سجاده علیه السلام: «الدعاة إلى دين الله سرّاً و جهراً».

نیز وجود خواهند داشت که برابر او صف کشیده و سدّ راهش خواهند شد. آنان، به مثابه غده ای چرکین و عضوی فاسد برای پیکر جامعه بشریتند و امام چاره ای جز جهاد و مبارزه برای قطع آن اعضای فاسد نخواهد داشت؛ بنابراین یاران و همراهان او نیز باید اهل جهاد و مقاومت باشند؛ جهادی که «فی سبیل الله» است، نه به هدف غنیمت یابی و زراندوزی. حضرت علی علیه السلام در تفسیر آیه (يُجَاهِدُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ) (1) فرمود: «آنان، یاران قائمند». (2)

این جهاد، مبارزه با دنیایی از ظلم و ستم است و به همین سبب، امام رضا علیه السلام به اصحاب خود فرمود: «امروز، شما آسوده تر از آن روزید (روز ظهور)» پرسیدند: چرا؟ فرمود:

اگر قائم ما علیه السلام قیام کند، چیزی وجود نخواهد داشت جز خون بسته شده و عرق پیشانی و خواب بر زین اسب ها. (3)

دنیاخواهان و رفاه طلبانی که به خوشی ها خو کرده اند و از جنگ و جهاد گریزانند و مقدس مآبان بزدلی که با جهاد و مقاومت و خون و شمشیر بیگانه اند، در حلقه یاران حضرت راهی نخواهند داشت.

ص: 126

1- مائده (5)، 54.

2- منتخب الأثر، ص 475: «هم أصحاب القائم».

3- بحار الأنوار، ج 52، ص 259.

4. شجاعت

اگر جهاد و مبارزه حضرت مهدی موعود عجل الله تعالی فرجه الشریف، جهانی و فراگیر است، یاران او هم باید شجاعت و جسارتی در خور و عزم‌هایی پولادین داشته باشند؛ چرا که بدون آن، قدم‌ها یارای حرکت نخواهد داشت:

همه شیرانی هستند که از بیشه‌ها خارج شده‌اند و اگر اراده کنند، کوه‌ها را از جابر می‌کنند. (1)

دل‌هایشان، چون پاره‌های آهن شده است. (2)

به هر کدام شان، نیروی چهل مرد داده شده است. (3)

اگر به کوه‌های آهن روی آورند، آن‌ها را قطعه‌قطعه می‌کنند. (4)

5. ایثار

آن حرکت گسترده، برای هدایت و سازندگی است، نه جهان‌گشایی و زمین‌گیری. جهاد، مقدمه این آرمان الهی است. تا جایی که حضرت رسول صلی الله علیه و آله و سلم از حق اهل بیت خود علیهم السلام چشم می‌پوشد و آنان را در تنگنا و مضیقه قرار می‌داد، تا دیگران به رفاه برسند و از این رهگذر،

ص: 127

1- یوم الخلاص، ص 224، به نقل از بشارة الاسلام، ص 220؛ حضرت علی علیه السلام: « کلّهم لیوثٌ قد خرجوا من غاباتهم لو أنهم همّوا بإزالة الجبال لأزالوها عن مواضعها ».

2- یوم الخلاص، ص 228، به نقل از بشارة الاسلام، ص 24؛ امام سجاد علیه السلام: « جعلت قلوبهم کزبر الحديد ».

3- یوم الخلاص، ص 228، به نقل از بشارة الاسلام، ص 24؛ امام سجاد علیه السلام: « فإنَّ الرجل منهم يُعطى قوة اربعین رجلاً ».

4- یوم الخلاص، ص 228، به نقل از بشارة الاسلام، ص 24؛ امام سجاد علیه السلام: « لو مرّوا بالجبال لقطعوها ».

دل هایشان نرم و به دین مایل شود. حضرت علی علیه السلام می فرماید:

از مهربانی های پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم به مردم این بود که آنان در آرامش، سیری و پوشش بودند؛ زیرا انداز و روانداز داشتند؛ ولی خانه های ما [خاندان او] سقف و در و دیواری به جز شاخه های خرما و مانند آن نداشت و فرش و رواندازی نداشتیم. بیشتر ما برای نماز، تنها لباسمان را دست به دست می چرخانیدیم و روزها و شب های سالمان را به گرسنگی سپری می کردیم... او از سر مهربانی و فروتنی، صاحبان نعمت و مکتت را بر ما مقدم می داشت. (1)

یاران حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف نیز سختی ها را به جان می خردند و از خوشی ها و لذایذ چشم می پوشند و با دست های مهربانشان، خوبی ها و خوشی ها را به دیگران هدیه می دهند، تا از این رهگذر، قلب ها را نرم کنند و رهیدگان را به دامان پر مهر و محبت دین برگردانند.

ص: 128

1- شیخ مفید، اختصاص، ص 172: «كان من تألّفه لهم أن كان الناس في السّكن و القرار و الشّبع و الرّیّ و اللباس و الوطأ و الدثار و نحن اهل بیت محمد صلی الله علیه و آله و سلم لا سقوفَ لبيوتنا و لا ابواب و لا سُورَ الا الجرائد و ما اشبهها و لا وطأ لنا و لا دثار علينا تُداولنا الثوبُ الواحد في الصلاة اكثرنا و نظوى الايام و الليالى جوعاً عامتنا... فيؤثر به رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم ارباب النّعم و الاموال تألّفاً منه لهم و استكانةً منه لهم».

تصور این که در عصر ظهور، کارها خود به خود به سامان می رسد و بدون تحمل مشقت ها، کاستی ها و کژی ها از جامعه رخت بر می بندد و از همان ابتدا، همه غرق رفاه و لذت می شوند، خیالی خام و تصویری باطل است. مفضل بن عمر می گوید: نزد امام صادق علیه السلام بودم؛ از سبب ناراحتی و غمگینی من پرسید. عرض کردم: به «وضع بنی عباس و حکومت و جبروتشان می نگرم. اگر این حکومت برای شما بود، ما نیز همراه شما بودیم و از آن بهره می بردیم». حضرت فرمودند:

ای مفضل! بدان که اگر چنان می شد، شب ها کاری نبود، جز سیاست و تدبیر امور مردم و روزها، جز درگیر کار مردم بودن، غذای نامطبوع و ناگوار و لباس خشن، مانند علی علیه السلام و آلا آتش بود و دوزخ. (1)

به راستی مگر می شود امام مهدی علیه السلام لباس خشن بپوشد و طعام ناگوار بخورد؛ ولی یاران و همراهانش غرق رفاه

ص: 129

1- بحار الأنوار، ج 52، ص 359: «عن المفضل وقال: كنت عند أبي عبدالله عليه السلام بالصوف فنظر الي وقال لي: يا مفضل مالي اراك مهموماً متغيّر اللون؟ قال: فقلت له: جعلت فداك نظري الي بنى العباس و ما في ايديهم من هذا الملك و السلطان و الجبروت فلو كان ذلك لكم لكتّافيه معكم. فقال: يا مفضل اما لو كان ذلك لم يكن الا سياسة الليل و سياحة النهار و اكل الجشب و لبس الخشن شبه امير المؤمنين عليه السلام و الا فالنار...».

امام علی علیه السلام در وصف یاران مهدی علیه السلام می فرماید:

او از یارانش بیعت می گیرد که طلا و نقره ای نیندوزند، گندم و جوی ذخیره نکنند، لباس خشن بپوشند و... (2).

آنان در راه تحقق آرمان های جهانی امام مهدی علیه السلام مشکلات و مصائب فراوانی را به جان می خرنند؛ ولی از سر اخلاص و تواضع، عمل خود را هیچ می پندارند و به سبب هجوم سختی ها و تحمّل مشقت ها، بر خداوند منت نمی گذارند؛(3) از این که نقد جان خویش را در کف اخلاص نهاده، تقدیم آستان دوست می کنند، هرگز به خود نمی بالند و آن را بزرگ نمی شمارند.(4)

7. یکدلی

آنان، یکرنگ و یکدلند(5) و این نیست، مگر به این سبب که هواها و خودخواهی ها از جانشان رخت بر بسته و به جای آن، خداخواهی و خداپرستی نشسته است. با این

ص:130

1- بحار الأنوار، ج 52، ص 354؛ امام صادق علیه السلام: «ما لباس القائم الا الغلیظ و ما طعامه إلا الجشِب».

2- منتخب الأثر، ص 469: «إنّه يأخذ البيعة عن أصحابه أن لا یکنزوا ذهباً و لا فضّة و بُراً و لا شعيراً و یلبسون الخشِن من الثياب».

3- يوم الخلاص، ص 226، به نقل از بشارة الاسلام، ص 220؛ حضرت علی علیه السلام: «قوم لم یمنّوا علی الله بالصبر».

4- يوم الخلاص، ص 226، به نقل از بشارة الاسلام، ص 220؛ حضرت علی علیه السلام: «و لم یستعظّموا بذلّ أنفسهم فی الحق».

5- يوم الخلاص، ص 226، به نقل از بشارة الاسلام، ص 220؛ حضرت علی علیه السلام: «قلوبهم مجتمعة».

اتحاد و یک رنگی است که می توان به اهداف جهانی دست یافت و آرمان های الهی را تحقق بخشید. سپاهی که از اختلاف و چنددلی رنج می برد، چگونه می تواند سرفرازانه بام دنیا را فتح کند.

8. استواری

حرکت بزرگ حضرت ولی عصر عجل الله تعالی فرجه الشریف از پشتوانه امداد الهی برخوردار است و بدون برخورداری از امدادهای ویژه الهی، هرگز به آرمان های خود دست نخواهد یافت. توجه به وجود این تأییدات الهی، تأثیر شگرفی بر روان یاران امام بر جای خواهد گذاشت. یقین به آن امدادها باعث می شود پیروانش ذره ای در درستی آرمان ها و مسیر خود تردید نکنند و ملامت ها و سرزنش های کوته بینان و عافیت طلبان، در عزم شان خللی نیفکند.

قرآن کریم می فرماید:

(يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا مَنْ يَرْتَدَّ مِنْكُمْ عَنْ دِينِهِ فَسَوْفَ يَأْتِي اللَّهَ بِقَوْمٍ يُحِبُّهُمْ وَيُحِبُّونَهُ... وَلَا يَخَافُونَ لَوْمَةَ لَائِمٍ) (1)

ای کسانی که ایمان آورده اید! هر کس از شما از آیین خود بازگردد [به خدا زبانی نمی رساند]. خداوند جمعیتی را می آورد که آنان را دوست دارد و آنان [نیز] او را دوست دارند... آنان از سرزنش هیچ ملامت کننده ای هراسی ندارند.

حضرت علی علیه السلام در تفسیر این آیه می فرماید:

ص: 131

آنان، یاران امام قائم علیه السلام هستند.

اگر این انقلاب از رهبری ویژه برخوردار است، فیض حضور در جوار چنین امامی که رسالت پیامبران و اولیا در طول تاریخ بشریت را بر دوش می کشد و می خواهد بار بر زمین مانده آنان را به مقصد برساند، برای کسانی فراهم خواهد شد که در خود، تناسبی با آن امام فراهم کرده باشند و مانند او، خالق هستی را در همه شؤون حیات و هستی شان، جریان و حضور بخشند. شاید از همین رو است که از آنان به «مردان الهی» تعبیر شده است.(2)

ان شاءالله خداوند متعال به همه ما توفیق کسب این صفات و خصال را عطا فرماید.

ص:132

1- منتخب الأثر، ص475.

2- يوم الخلاص، ص226؛ به نقل از بشارة الاسلام، ص297؛ امام علی علیه السلام: «رجال الهیون».

1. قرآن کریم
2. ارشاد القلوب، دیلمی، حسن بن ابی الحسن، انتشارات شریف رضی، 1412ق.
3. سیمای جوان در قرآن و تاریخ اسلام، دوانی، علی، دفتر نشر فرهنگ اسلامی، تهران، 1368.
4. بحار الانوار، علامه مجلسی، محمدباقر، بیروت، مؤسسه الوفاء، 1403ق.
5. الخصال، شیخ صدوق، تحقیق علی اکبر غفاری، جامعه مدرسین قم.
6. العمدة، اسدی حلی، ابن البطریق، قم، جامعه مدرسین، 1407ق.
7. صحیفه نور، امام خمینی، روح الله، مرکز نشر آثار حضرت امام (ره).
8. الخرائج و الجرائح، راوندی، قطب الدین، قم، مؤسسه امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف .

9. جوان از نظر عقل احساسات، فلسفی، محمد تقی، تهران، نشر فرهنگ.

10. اعلام الوری بالاعلام الهدی، طبرسی، حسن بن فضل، مؤسسه آل البيت عليه السلام لاحیاء التراث، قم، 1375.

11. الکافی، کلینی، تحقیق علی اکبر غفاری، تهران، دارالکتب الاسلامیه، 1348.

12. جوان در چشم و دل پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم، پورامینی، محمدباقر، مؤسسه فرهنگی دانش و اندیشه معاصر تهران، 1382ش.

13. اعیان الشیعه، الامین، محسن، دارلتعاریف للمطبوعات، بیروت.

14. اسد الغابه فی معرفة الصحابه، ابن اثیر، علی بن محمد، دارالفکر، بیروت، 1382ش.

15. سیر اعلام النبلاء، ذهبی، محمدبن احمد، دارالفکر، بیروت، 1375.

16. طبقات الکبری، ابن سعد، محمد بن سعد، دارالکتب العلمیه، بیروت، 1410ق.

17. تاریخ مدینه دمشق، ابن عساکر، دارالفکر، بیروت، 1417.

18. سفینه البحار، قمی، شیخ عباس، انتشارات کتابخانه سنایی، تهران.

19. رجال الطوسی، طوسی، محمدبن حسن، تحقیق جواد قیومی، جامعه مدرسین قم، 1415ق.

20. الاستیعاب فی معرفة الاصحاب، قرطبی، دارالکتب العلمیه، بیروت، 1415ق.

ص: 135

21. السيرة الحلبية، حلبى، على بن برهان الدين، مكتبة التجاربه الكبرى، مصر، 1382.
22. المغازى، واقدى، مؤسسه الاعلمى، بيروت.
23. الصحيح فى سيرة النبى الاعظم صلى الله عليه وآله وسلم، عاملى، جعفر مرتضى، قم، 1400ق.
24. السيرة النبوية، ابن هشام، قاهره، 1355ق.
25. كمال الدين و تمام النعمة، شيخ صدوق، قم، جامعه مدرسين.
26. تاريخ پیامبر اسلام، آيتى، محمد ابراهيم، انتشارات دانشگاه تهران، 1369ش.
27. سيره تبليغى پیامبر اعظم، رضايى، سارا، قم، مركز جهانى علوم اسلامى، 1385.
28. جوان از نظر معصومان، مروجى طبسى، محمد جواد، انتشارات سلسال، قم، 1381.
29. حديث جوانى و ياوران امام زمان عجل الله تعالى فرجه الشريف، حاجيان، اسماعيل، مهام، تهران، 1383.
30. فصلنامه انتظار، مركز تخصصى مهدويت، قم.
31. منتهى الآمال، قمى، شيخ عباس، دليل ما، قم، 1382.
32. قصه كربلا، نظرى منفرد، على، انتشارات سرور، قمى، 1384.
33. ابصارالعين، سماوى، محمد، انتشارات بصيرتى، قم.
34. مثنوى معنوى، جلال الدين بلخى رومى، انتشارات اميركبير، تهران، 1373.
35. الارشاد، شيخ مفيد، مؤسسه آل البيت عليه السلام لاحياء التراث، قم.
36. امالى شيخ صدوق، مؤسسه بعثت، قم، 1417.

37. انساب الاشراف، بلاذری، دارالتعاريف، بيروت.

38. نفس المهموم، قمی، شيخ عباس، انتشارات بصيرتی، قم.

39. مستدرکات علم الرجال، نماز شاهرودی، علی، حسينيه عماد زاده، اصفهان، 1412.

40. مقاتل الطالبين، ابوالفرج اصفهانی، دارالاحياء الكتب العربية، قاهره.

41. لهوف، سيدبن طاووس، انتشارات داوری، قم.

42. مناقب آل ابی طالب، ابن شهر آشوب، انتشارات علامه، قم.

43. جوانان، ياوران مهدي عجل الله تعالى فرجه الشريف، پورامينی، محمدباقر، بنياد فرهنگي حضرت مهدي موعود عجل الله تعالى فرجه الشريف، تهران، 1379.

44. علل الشرايع، شيخ صدوق، طبع حيدر يه نجف، 1386.

45. وسايل الشيعه، شيخ حر عاملي، بيروت، داراحياء التراث العربي.

46. جوان در پرتو اهل بيت عليهم السلام، محمدعلي خادمي كوشا، بوستان كتاب، 1385.

47. روان شناسی کودک و اصول تربیتی جوان، ژان پياژه و پيرهانري سيمون، ترجمه عنایت ... شكيباپور، تهران، نیما، 1369.

48. الملاحم و الفتن، ابن طاووس، علی بن موسی، تهران، نشر اسلاميه، 1381.

49. قرب الاسناد، حميری، عبدالله بن جعفر، مؤسسه آل البيت عليهم السلام لاحياء التراث، قم، 1371.

50. غيبت نعمانی، ترجمه غفاری، نشر صدوق، تهران، 1376.

51. الغيبة، طوسی، محمد بن حسن، مؤسسه المعارف الاسلاميه، قم، 1417.

52. روزگار رهایی، کامل سلیمان، ترجمه مهدی پور، علی اکبر، آفاق تهران، 1381.
53. يوم الخلاص فی ظل القائم، کامل سلیمان، ناشر آل علی، قم، 1382.
54. تفسیر نمونه، گروهی، تهران، دارالکتب الاسلامیة.
55. تفسیر القمی، علی ابن ابراهیم قمی، نجف.
56. مکیال المکارم، موسوی اصفهانی، سیدمحمد تقی، ترجمه قزوینی، جمکران، قم.
57. تحف العقول عن آل الرسول صلی الله علیه و آله و سلم، حرانی، ابن شعبه، جامعه مدرسین قم، 1363.
58. نگین آفرینش، بالادستیان، حائری پور، یوسفیان، قم، مرکز تخصصی مهدویّت، 1384.
59. فرهنگ اصطلاحات، آراسته، محمد، نشر گسترده، تهران، 1369.
60. اندیشه مهدویّت و آسیب ها، جعفری، محمدصابر، قم، مرکز تخصصی مهدویّت، 1384.
61. الجواهر السنیه فی الاحادیث القدسیه، عاملی، حر، مکتبه مفید، قم.
62. روضة الواعظین، محمد بن فتال نیشابوری، منشورات الرضی، قم.
63. معانی الاخبار، شیخ صدوق، انتشارات اسلامی قم، 1361.
64. المزار الکبیر، ابن مشهدی، تحقیق جواد قیومی، مؤسسه نشر اسلامی، 1419.
65. دلائل الامامة، طبری، ابن جریر بن رستم، مؤسسه بعثت قم، 1413.

66. کنزالعمال، متقی هندی، مؤسسه الرساله، بیروت، لبنان (16 جلدی).

67. مشکاة الانوار فی غرر الاخبار، طبرسی، ابوالفضل علی، طبع حیدریه نجف، 1385.

68. تفسیر نورالثقلین، عروسی الحویزی عبد علی بن جمعه، مؤسسه اسماعیلیان، قم، 1412.

69. عصر ظهور، کورانی، علی، ترجمه عباس جلالی، شرکت چاپ و نشر بین الملل، 1383.

70. امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف و ایرانیان، همتی، حسن، نشر نذیر، تهران، 1380.

71. حکمت نامه جوان، ری شهری، محمد، مؤسسه دارالحدیث، قم.

72. خورشید جوانان، شرح زندگانی و کرامات حضرت علی اکبر علیه السلام، سید محمد حسینی، مؤسسه فرهنگی سما، قم، 1379.

73. او خواهد آمد، علی اکبر مهدی پور، نشر رسالت، قم، چاپ دوازدهم، 1384.

74. کودک، نوجوان و جوان از دیدگاه مقام معظم رهبری، امیر حسین بانکی پور فرد، احمد قماشچی، مرکز مطالعات تربیت اسلامی وزارت آموزش و پرورش.

75. مقدمه ای بر مشاوره و روان درمانی، احمدی، چاپ اول، اصفهان، انتشارات دانشگاه اصفهان، ویرایش سوم.

76. روانشناسی نوجوانان و جوانان، دکتر سید احمد احمدی، نشر مشعل، اصفهان، چاپ دوازدهم.

پرسش های کتاب «قرآن، مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف و جوانان» تألیف محمدرضا نصوری که از سوی مرکز تخصصی مهدویت طراحی شده است.

1. مقطع زیبای جوانی در قرآن با چه تعبیری آمده است؟

الف) فتی (ب) شاب

ج) احسن تقویم (د) همه موارد

2. پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم به کدام یک از یاران خود سفارش فرمود: «جوانی ات را قبل از پیری غنیمت دان»؟

الف) ابوذر (ب) عمار

ج) مصعب بن عمیر (د) عتاب بن اسید

3. در قرآن کریم، الگوی جوانان در تسلیم و صبر چه کسی معرفی شده است؟

الف) یعقوب علیه السلام (ب) اسماعیل علیه السلام

ج) ابراهیم علیه السلام (د) موسی علیه السلام

4. پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم این دعا را در حق چه کسی بیان فرمود: «خدایا! او را از جوانی بهره مند ساز»؟

الف) علی علیه السلام (ب) زید بن حارثه

ج) عمرو بن حمق خزاعی (د) جعفر بن ابی طالب

5. کدام یک از صحابی جوان پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم مأمور تعلیم قرآن و بیان احکام در شهر مکه شد؟

الف) معاذ بن جبل (ب) مصعب بن عمیر

ج) عمرو بن حزم (د) زید بن ثابت

6. کدام جوان به دستور پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم به فراگیری خط و زبان یهودیان مأمور شده بود؟

الف) زید بن حارثه (ب) زید بن ثابت

ج) عمرو بن حمق خزاعی (د) معاذ بن جبل

7. تنها صحابی جوان پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم که نامش در قرآن کریم آمده است؟

الف) معاذ بن جبل   ب) عتاب بن اسید

ج) جعفر بن ابی طالب   د) زید بن حارثه

ص: 140

1. پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم خطاب به چه کسی فرمود: «مسن تر شایسته تر نیست، بلکه شایسته تر، بزرگ تر است»؟

الف) جابر بن عبد... انصاری (ب) ابوذر

ج) مصعب بن عمیر (د) عتاب بن اسید

2. روایت «یاران مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف جوانند...» از کیست؟

الف) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم (ب) امام علی علیه السلام

ج) امام صادق علیه السلام (د) امام رضا علیه السلام

3. حضرت علی علیه السلام قلب و دل جوان را به چه چیزی تشبیه فرمودند؟

الف) اقیانوس پر از صدف (ب) خورشید نورانی

ج) زمین خالی از کشت (د) آسمان صاف

4. امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف با کدام پیامبر الهی در غیبت و جوان بودن شباهت دارد؟

الف) حضرت یوسف علیه السلام (ب) حضرت اسماعیل علیه السلام

ج) حضرت یونس علیه السلام (د) حضرت داوود علیه السلام

5. طبق فرمایش امام صادق علیه السلام «خداوند از بندگان عملی را نمی پذیرد مگر به...».

الف) معرفت و شناخت امام (ب) محبت امام

ج) فعالیت در راه خدا (د) اطاعت محض

6. بر اساس روایت امام جواد علیه السلام چه کسانی در دوران غیبت در امر ظهور هلاک می شوند؟

الف) مخالفان موعود (ب) شتاب زدگان

ج) مدعیان دروغین (د) هر سه گزینه

7. طبق فرمایش پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم خداوند چگونه جوانی را دوست دارد؟

الف) جوانی که در تعلیم و تعلم باشد.

ب) جوانی که به سلامت جسم بپردازد.

ج) جوانی که در اطاعت خدا باشد.

د) جوانی که دائماً خدا را عبادت کند.

8. حضرت علی علیه السلام در تفسیر آیه «یجاهدون فی سبیل ا...» چه فرمودند؟

ص: 141

الف) آنان، شهیدان در رکاب اهل بیت علیه السلام می باشند.

ب) آنان، یاران قائم هستند.

ج) آنان، امر به معروف و نهی از منکر کنندگانند.

د) آنان، مروجان دین هستند.

1. امام صادق علیه السلام جوان بودن امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف به هنگام ظهور را از چه نوع کارهای بزرگ خداوند بیان فرمودند؟

الف) معجزه بزرگ   ب) لطف بزرگ

ج) امتحان بزرگ   د) هر سه گزینه

2. اجتماع بی نظیر جوانان شیعه برای یاری حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف کنایه از چیست؟

الف) سرعت   ب) اطاعت

ج) محبت   د) فعالیت

3. روایت «هنگامی که مهدی قیام کند، مردم او را انکار می کنند؛ زیرا او جوان باز می گردد؛ در حالی که مردم او را پیر فرض می کردند» از کیست؟

الف) حضرت علی علیه السلام   ب) امام حسن علیه السلام

ج) امام حسین علیه السلام   د) امام باقر علیه السلام

4. حضرت علی علیه السلام خطاب به چه کسی فرمود: «هیچ فعالیتی نیست، مگر این که در آن، نیازمند شناخت و آگاهی هستی»؟

الف) ابوذر   ب) کمیل

ج) امام حسن علیه السلام   د) عمار

5. دستور خواندن دعای «اللهم عرفنی نفسک...» از کدام امام صادر شده است؟

الف) امام سجاده علیه السلام   ب) امام باقر علیه السلام

ج) امام صادق علیه السلام   د) امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف

نام و نام خانوادگی: ..... نام پدر: .....

تاریخ تولد: ..... صادره: .....

نشانی و شماره تلفن:

.....

.....

ردیف

الف

ب

ج

د

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

امتیاز:

ص: 143

بسمه تعالی

جَاهِدُوا بِأَمْوَالِكُمْ وَأَنْفُسِكُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ ذَلِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ

با اموال و جان های خود، در راه خدا جهاد نمایید، این برای شما بهتر است اگر بدانید.

(توبه : 41)

چند سالی است که مرکز تحقیقات رایانه ای قائمیه موفق به تولید نرم افزارهای تلفن همراه، کتاب خانه های دیجیتالی و عرضه آن به صورت رایگان شده است. این مرکز کاملاً مردمی بوده و با هدایا و نذورات و موقوفات و تخصیص سهم مبارک امام علیه السلام پشتیبانی می شود.

برای خدمت رسانی بیشتر شما هم می توانید در هر کجا که هستید به جمع افراد خیراندیش مرکز بپیوندید.

آیا می دانید هر پولی لایق خرج شدن در راه اهلبیت علیهم السلام نیست؟

و هر شخصی این توفیق را نخواهد داشت؟

به شما تبریک میگوئیم.

شماره کارت :

6104-3388-0008-7732

شماره حساب بانک ملت :

9586839652

شماره حساب شبا :

IR390120020000009586839652

به نام : (موسسه تحقیقات رایانه ای قائمیه)

مبالغ هدیه خود را واریز نمایید.

آدرس دفتر مرکزی:

اصفهان - خیابان عبدالرزاق - بازارچه حاج محمد جعفر آبا ده ای - کوچه شهید محمد حسن توکلی - پلاک 129/34 - طبقه اول

وب سایت: www.ghbook.ir

ایمیل: Info@ghbook.ir

تلفن دفتر مرکزی: 03134490125

دفتر تهران: 021 - 88318722

بازرگانی و فروش: 09132000109

امور کاربران: 09132000109

مرکز تحقیقات رایانگی

اصفهان

گامی

WWW

برای داشتن کتابخانه های تخصصی
دیگر به سایت این مرکز به نشانی

www.Ghaemiyeh.com

www.Ghaemiyeh.net

www.Ghaemiyeh.org

www.Ghaemiyeh.ir

مراجعه و برای سفارش با ما تماس بگیرید.

۰۹۱۳ ۲۰۰۰ ۱۰۹

